

# የአንደኛና የሁለተኛ ዜና መዋዕል

## መግቢያ

በመጽሐፉ ውስጥ የተሸፈነው የታሪክ ዘመን በሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍትም ተዘግቧል። ከዚህም የተነሳ በብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ተማሪዎች ዘንድ ጥያቄ ይፈጥራል። እነዚህ ሊቃውንት የጠየቁት ጥያቄ በአንድነት «ታሪክን አንደኛና ለሁለተኛ 2ኛ ዜና መጻፍ ያስፈለገበት ምክንያት ለምንድነው?» ይላል። ከዚህም የተነሳ በየጊዜው ለእነዚህ መጻሕፍት የተለያዩ ስሞች ተሰጥተዋል። ለምሳሌ በአንድ ወቅት የተሰጠው ስም «የተረሱ ነገሮች» የሚል ነበር። ይኸ ርዕስ የተለጠበት ምክንያት ሙሉ ለሙሉ ግልጽ ባይሆንም ቃሉ ሁለት ነገሮችን ሊያሳይ ይችላል። አንደኛው አሳብ መጻሕፍቱ በሌሎች የታሪክ መጻሕፍት ያልተካተቱ ነጥቦችን አጠቃላይ አንደያዘ የሚያሳይ ሲሆን ሁለተኛው አሳብ ደግሞ መጻሕፍቱ ከሌሎች የታሪክ መጻሕፍት የተውጣጣና የተቀነባበረ መረጃ መያዛቸውን ለማሳየት ነው። በሌላ አነጋገር የሌሎች የታሪክ መጻሕፍት አጥርጥር ነው።

በአብዛኞቹ የዕብራይስጥ መጽሐፍ ቅዱስ ቅጂዎች መጽሐፉ «ዕለታዊ ዘገባዎች» የሚል ርዕስ ተሰጥቶታል። ይኸውም የአስራአላውያን ነገስታት ተግባር ዘገባ አንደማለት ነው (1ኛ ነገ. 14+19፣ አሰ. 2+23)።

## ጸሐፊውና የተጻፈበት ዘመን

መጽሐፉ የተጻፈበት ዘመን እና የጸሐፊው ማንነት በሁለቱም መጻሕፍት ማለትም በ1ኛ እና 2ኛ ዜና መዋዕል አልተጠቀሰም። በጥንታዊ የአይሁድ አባባል ዕዝራ መጻሕፍቱን እንደጻፈ ይነገራል። እንደዚሁም በአንድ ወቅት መጻሕፍቱ ከመጽሐፈ ዕዝራና ነሀምያ ጋር አንድ ላይ ተያይዘው ነበር የሚል ሃሳብም ቀርቧል። ይሁን እንጂ እነዚህን ሃሳቦች ለመቀበልም ሆነ ላለመቀበል በቂ ማስረጃ ማቅረብ አልተቻለም። ለሁኑ ባለው የዕብራይስጥ መጽሐፍ ቅዱስ 1ኛና 2ኛ ዜና መዋዕል ከመጽሐፈ ዕዝራ እና ነሀምያ ተለይቶ ሰብቻው እንደ አንድ መጽሐፍ ተቀምጧል።

የተጻፈበትን ዘመን በተመለከተም አንድ ዓይነት አመለካከት እና መረዳት አይታይም። ይሁን እንጂ በመጻሕፍቱ ላይ በተሰጡት የትውልድ ሐረጎች ላይ በመመስረት መጻሕፍቱ ከሁለትና ከሦስት ትውልዶች በኋላ፣ ከምርኮ ወዲህ የተጻፈ ሲሆን እንደሚችል ይገመታል። በመሆኑም መጻሕፍቱ በአምስተኛው መቶ ዓመት ዓለም ገደማ ተጽፈዋል ወደሚለው ድምዳሜ ተደርጏል።

## አስተዋጽኦ

1. ስሞችና የትውልድ ሐረጎች (1ኛ ዜና 1+1-10+14)

- የዳዊት ዘር ሐረግ (1+1-3+24)
- የአስራኤል ቤት (4+1-7+40)

- የላኦል ቤት (8+1-9+44)
- የላኦል ሞት/ዕረፍት/ (10+1-14)

2. ዳዊት (1ኛ ዜና. 11+1-29+30)

- የዳዊት በአስራኤል ላይ መንገስ (11+1-3)
- የኢየሩሳሌም መያዝ (11+4-8)
- የዳዊት ኃያላን (11+9-12+40)
- ዳዊትና የቃል ኪዳኑ ታቦት (13+1-16+43)
- ዳዊትና የተስፋው ቃል (17+1-29+30)
  - የመጀመሪያው ዙር (17+1-29+30)
  - ሁለተኛው ዙር (22+1-27+34)
  - ሦስተኛው ዙር (28+1-29+30)

3. ሰለሞንና የዳዊት ዘሮች /ትውልዶች/ (2ኛ ዜና 1+1-36+23)

- ሰለሞን (1+1-9+31)
- ሮብሎም (10+1-12+16)
- አብያ (13+1-14+1)
- አሳ (14+2-16+14)
- ኢየሳፍፕ (17+1-29+37)
- ኢየራም (21+1-20)
- አካዝያስ (22+1-12)
- ኃቶንያል (23+1-21)
- ኢዮአስ (24+1-27)
- አሜስያስ (25+1-28)
- አዝያን (26+1-23)
- ኢዮአታም (27+1-9)
- አካዝ (28+1-27)
- ሕዝቅያስ (29+1-32+33)
- ምናሴ (33+1-25)
- አሞጽ (33+21-25)
- ኢሳይያስ (34+1-35+27)
- መደምደሚያ (36+1-23)

## የመጽሐፉ ጠቅላላ ይዘት

የ1ኛና 2ኛ ዜና መዋዕል ይዘት በአራት ዋና ዋና ነጥቦች ዙሪያ ለመዳሰስ እንሞክራለን።

## ሀ. የዳዊት ንግሥና

የመጽሐፉ ጸሐፊ ስለዳዊት ንግሥና ትልቅ ትኩረት ሰጥቶታል። ምክንያቱም እግዚአብሔር ለሰዎች ሁሉ የሚተርፍ በረከት ከዳዊት ቤት እንደሚወጣ በግልጽ ተናግሯል። በሌሎች የታሪክ መጻሕፍት እንደተጠቀሰው ሁሉ በዚህም መጽሐፍ ላይ የንጉሱ በእግዚአብሔር መታመን እና የሕዝቡ በእግዚአብሔር ማመን ቀጥተኛ ተያያዥነት እንዳላቸው አስምርቦታል። ንጉሡ እግዚአብሔርን ከታዘዘና በእርሱ ከታመነ ሕዝቡም ሁሉ የንጉሱን ምሳሌ እንደሚከተሉ በጣም ግልጽ ነው። ከዚህም የተነሳ ለሕዝቡና ለምድሪቱ ከእግዚአብሔር ዘንድ ዕረፍት ይሆንላቸዋል።

## ለ. የእግዚአብሔር ቃልኪዳን

ቃል ኪዳኑ እግዚአብሔርንና ሕዝቡን ያስተሳሰረ የስምምነት ቃል ነበር። ስምምነቱ የእስራኤልን መታዘዝና በአምላካቸው መታመንን ይጠይቃል። በሌላ ጉን ደግሞ ስምምነቱ እግዚአብሔር ዕረፍትንና ሰላምን ለሕዝቡ እንደሚሰጥ ያረጋግጣል። ከቃል ኪዳኑ ፈተቅ ባሉበት ጊዜም ስምምነቱ በሚያዘው መሠረት የእግዚአብሔር ፍርድ በሕዝቡ ላይ ተሳልፏል።

## ሐ. የእግዚአብሔር ቤተመቅደስ

የቤተ መቅደሱ መኖር የእግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር አብሮ መሆኑን ያመለክታል ስለሆነም እስራኤላውያን እግዚአብሔር አምላካቸውን በመፍራትና በመቀደስ ማምለክ ይጠበቅባቸው ነበር። ከዚህም ጋር በተያያዘ የቤተመቅደሱ መሠራት እና በውስጥ የሚካሄዱት የእምልኮ ሥርዓቶች በሙሉ ልዩ ትኩረትና ጥንቃቄ እንዲሰጥባቸው ሆኗል። በዚህ ረገድ ዳዊትና ስላምን ትልቅ ድርሻ ነበራቸው። እንደዚሁም ከእነርሱ በኋላ የነበሩትም ነገሥታት ቢሆኑ ትልቅ ኃላፊነት ነበረባቸው።

## መ. አሕዛብ

ስለ ዳዊት ንጉሥነትና ስለ እግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ከሚናገረው ክፍል ባሻገር ስለ አሕዛብ የወደፊት መጉብኝት የሚጠቁም አንድምታ አለ። የእግዚአብሔር ሃዋብ በኢየሩሳሌም ላይ በሚመሠረተው መንግሥቱ በኩል የምድርን አሕዛብ ለመጉብኝትና ለመባረክ እንደሆነ የሚያመለክት ነው።

መጽሐፈ ዜና መዋዕልና መጽሐፈ ነገሥት በይዘት ደረጃ ተመሳሳይነት አላቸው፤ ሆኖም ግን ከዕይታ አንጻር የአትኩሮት ልዩነት አላቸው።

| ነገሥት                                          | ዜና መዋዕል                              |
|-----------------------------------------------|--------------------------------------|
| 1. ከትንቢታዊ እይታ አንጻር (ስምሳሌ የተለያዩ የእግዚአብሔር ፍርዶች) | ከክህነት ዕይታ አንጻር (ስምሳሌ የእግዚአብሔር ተስፋዎች) |
| 2. ሰባርነቶች ትኩረት ተሰጥቷቸዋል                        | ሰቤተመቅደሱ ትኩረት ተሰጥቷል                   |
| 3. የንግሥታቱ ዙፋን ብልጽግና                           | የዳዊት ዘር /በቡፋን ላይ/ ዘለቁታ               |
| 4. ስለ እስራኤልና ስለይሁዳ                            | አብዛኛው ስለ ይሁዳ                         |
| 5. ሥነ ምግባር                                    | መዋዕል /መታደስ/                          |

## የመጽሐፉ ዋና ዓላማ

መጽሐፈ ዜና መዋዕል በውስጡ የያዘው ታሪካዊ ዘገባ በሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ የታሪክ መጻሕፍትም በሰፊው ተዘግቧል። ከዚህም የተነሳ «ተመሳሳይ ታሪክን እንደገና መድገም ለምን አስፈለገ?» የሚል ጥያቄዎች ከብዙዎች ዘንድ ይነሳል። ለዚህም እስራኤላ ጥያቄ ሁለት መልሶች ይኖራሉ። አንደኛው ጸሐፊው ከራሱ ዕይታ አንጻር ታሪካዊ ዘገባውን ለማቅረብ ስለፈለገ ወይም የእግዚአብሔር መንፈስ ይኸን ስላሳሰበው የሚል ነው። ለምሳሌ አራቱን የአዲስ ኪዳን የወንጌል መጻሕፍትን የወሰድን እንደሆነ መጻሕፍቱ ከተለያዩ ዕይታ አንጻር የተጻፉ ናቸው። ማቺዎስ በኢየሱስ ክርስቶስ ንጉሥነት ላይ ማርቆስ በአገልጋይነቱ ሉቃስ በክርስቶስ አዳኝነት ላይ ያተኩራሉ።

ሁለተኛው ነጥብ ደግሞ ጸሐፊው የእስራኤልን ታሪክ እንደገና በስፋት ለማብራራትና ለመተረክ ስለፈለገ ሊሆን ይችላል የሚል ነው። ትክክለኛውና የተሻለ ግምት ሊሆን የሚችለው ግን የእነዚህ የሁለቱ ነጥቦች ጥምር ነው። ይኸውም ጸሐፊው የእስራኤልን ታሪክ ከአዲስ አቅጣጫ አንጻር እንደገና ለማብራራትና ለመተርጉም ስለፈለገ ነው።

## ማጠቃለያ

የ1ኛ እና የ2ኛ ዜና መዋዕል መጽሐፍ ይዘት በማያሻማ ሁኔታ የመሢሐን መምጣትና በሕዝቡ ላይ መንገሥ ይናገራል። በታሪክ፣ በመዝሙራ ዳዊትና በነቢያት መጻሕፍት ላይ «መሢሕ» የሚለው አባባል ከዳዊት ዘር የሆነውን ንጉሥ ያመለክታል። በመሆኑም መጽሐፉ ከዳዊት ዘር በሆነው ንጉሥ ላይ የሰጠው ልዩ ትኩረት መጽሐፉ ወደፊት ስለተገሰጠው መሢሕ ይናገራል ወደሚለው ድምዳሜ ያደርሰናል። መሢሕ የሆነው የዳዊት ልጅ፣ እርሱም ክርስቶስ ወደፊት ሕዝቡን በሰላም ሊያሰርፍና አሕዛብን በሕዝቡ በኩል ሊባርክ እንደሚመጣ ጠቁማል።

## መጽሐፈ ዕዝራ

### መግቢያ

መጽሐፈ ዕዝራ አይሁድ ከባቢሎን ምርኮ ወጥተው ወደ ሀገራቸው ከተመለሱ ይኒላ ከተጻፉት መጻሕፍት ውስጥ አንዱ ሲሆን፤ ከባቢሎን ምድር ተነስተው ወደ እስራኤል እስከዝብቡት ጊዜ ድረስ የተከናወነውን ታሪክ የሚያስነብን መጽሐፍ ነው። ሥፍራውም በመጽሐፍ ቅዱሳችን ውስጥ ከመጽሐፈ ዜና መዋዕል ካልዕ ቀጥሎ ይገኛል። በተጨማሪም መጽሐፉ የያዘው ታሪክ ከዚህ ከዚያ መዋዕል መጽሐፍ ታሪክ ተከታይ ሆኖ እናገኛለን።

በዕብራይስጡ መጽሐፍ ቅዱስ ላይ የዕዝራ መጽሐፍ አካላዊ መጽሐፍ ጋር በአንድነት እንደ አንድ መጽሐፍ ሲቆጠሩ የቆዩ ሲሆን ሥፍራቸውም ከዜና መዋዕል መጽሐፍ በፊት ነበር።

### ጸሐፊውና የተጻፈበት ዘመን

የመጽሐፉ ጸሐፊ ካህን ዕዝራ እንደሆነ በብዙዎች ዘንድ ይታመናል። ዕዝራ በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ ውስጥ ቁልፍ ሚና ከተጫወቱት ሰዎች ውስጥ አንዱ ሲሆን በእስራኤላውያን ከባቢሎን ምርኮ ወደ ምድራቸው በተመለሱበት ጊዜ በሁለተኛው ዙር ማለትም በ458 ዓ.ዓ. ሕዝቡን እየመራ ወደ ምድራቸው ያስገባ ሰው ነበር።

ከዚህ በተጨማሪም አይሁድ ገና በባቢሎን ምርኮ ሳሉ የምኩራብ አምልኮ ሥርዓትን ያስጀመረው ዕዝራ እንደሆነ ብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ያምናሉ። ይህ ብቻም ሳይሆን ዕዝራ በምርኮው ዘመን በሊቀ ካህንነት ያገለገለና የሕዝቡን ልብ ወደ እግዚአብሔር ለመመለስ ጥረት ሲያደርግ የኖረ እንደዚሁም በጸሐፊነቱ የታወቀ የእግዚአብሔር ሰው ነበር። ከመጽሐፈ ዕዝራ በተጨማሪም ዜና መዋዕል ቀዳማዊና ካልዕን የጻፈውም ካህን ዕዝራ እንደሆነ ይታመናል። ዕዝራ የሚለው ቃል «ኤዜር» ከሚለው የዕብራይስጥ ቃል የተገኘ ሲሆን ትርጓሜውም «ዕርዳታ» ወይም «ረዳት» ማለት ነው። መጽሐፉም ይህንን ስያሜውን ያገኘው ከጸሐፊው ስም በመነሳት ነው። የተጻፈበት ዘመንም አይሁድ ከምርኮ እንደተመለሱ በ450 ዓ.ዓ. ገደማ ነው።

### አስተዋጽኦ

- I. የመጀመሪያው ዙር ከምርኮ ተመላሾች በዘሩባቤል መሪነት (1+1-2+70)
- II. ቤተመቅደስን መልሶ የመገንባት ሥራ (3+1-6+15)
- III. የቤተ መቅደሱ ምርቃትና የፋሲካ በዓል (6+16-22)
- IV. በዕዝራ መሪነት ወደ ከነዓን መመለስ (7+1-8+36)
- V. መንፈሳዊ ተሃድሶ (9+1-10+44)

ቁልፍ ጥቅሶች፡- ዕዝ. 6+14፤ 7+10፤ 9+4፤ 10+3-5

### ቁልፍ ቃላት፡- የአምላካችን ቤት

- የአምላካችን ህግ
- ኢየሩሳሌም

### የመጽሐፉ አጠቃላይ ይዘት

በአጠቃላይ መጽሐፉን ስንመለከተው በሁለት ዋና ዋና ክፍሎች የተከፈለ ነው። የመጀመሪያዬ ስድስት ምዕራፎች በበላትያል ልጅ በዘሩባቤል መሪነት ስለተመለሱት አይሁድ ይተርካል። ሁለተኛውና ከምዕራፍ ሰባት ጀምሮ እስከ መጨረሻው ድረስ ያለው ደግሞ በዕዝራ መሪነት ወደ እስራኤል ስለተመለሱት አይሁድ ታሪክ የሚያትት ነው። በእነዚህ ሁለት ታሪኮች መካከል የሰባ ስምንት ዓመታት ልዩነት አለ። ይህም ማለት በዘሩባቤል መሪነት የተመለሱበት ጊዜ 536 ዓ.ዓ. ሲሆን በዕዝራ መሪነት የተመለሱት ደግሞ በ458 ዓ.ዓ. ነው። በዚህ መሠረት በሁለቱ ሰዎች መካከል ያለውን ልዩነት ስናስላው በመካከል የሰባ ስምንት ዓመታት ይፍተታል። እናገኛለን ማለት ነው።

በእነዚህም ወቅቶች የተከናወኑት ዋና ዋና ሥራዎች ዘሩባቤል የፈረሰውን ቤተመቅደስ መልሶ ሲሠራ ዕዝራ ደግሞ ሕዝቡን ወደንስሃና ኑዛዜ በመምራት የተበላሸውን የአምልኮ ሕይወት መልሶ በመጠገንና የሕዝቡን ልብ ወደ እግዚአብሔር በመመለስ ላይ ያተኩራል።

ከዚህ በሚከተለው ሠንጠረዥ ላይ በመጽሐፈ ዕዝራ ላይ የምናነባቸውን ታሪኮች የተከናወኑበትን ዘመንና በዘመኑ የነበሩትን ነገሥታት ዘመንና በዝርዝር ተቀምጧል።

| ዘመን (ዓ.ዓ.) | በዘመኑ የነበረው ንጉሥ | የተከናወነው ታሪክ              | የመጽሐፍ ቅዱስ ማስረጃ ጥቅስ |
|------------|----------------|--------------------------|--------------------|
| 539        | ቂርስ            | የባቢሎን መንግሥት መጠደቅ         | ዕዝ. 1+1            |
| 536        | ቂርስ            | የአይሁድ መመለስ (በዘሩባቤል መሪነት) | ዕዝ. 21+1-2         |
| 536        | ቂርስ            | የቤተመቅደሱ ዕድሳት መጀመር        | ዕዝ. 1+5-11፤ 3+8-13 |
| 534        | ቂርስ            | የቤተመቅደሱ ዕድሳት መቋረጥ        | ዕዝ. 4+17-22        |
| 520        | ዳርዮስ (ቀዳማዊ)    | የቤተ መቅደሱ ሥራ መቀጠል         | ዕዝ. 5+1-2          |
| 516        | ዳርዮስ (ቀዳማዊ)    | የቤተመቅደሱ ሥራ መጠናቀቅ         | ዕዝ. 6+15           |
| 458        | አርጤክስ (ቀዳማዊ)   | የአይሁድ መመለስ (በዕዝራ መሪነት)   | ዕዝ. 7+1            |
| 445        | አርጤክስ (ቀዳማዊ)   | የአይሁድ መመለስ (በካህን መሪነት)   | ዕዝ. 2+2            |

**ማጠቃለያ**

የዕዝራ መጽሐፍ አጠቃላይ ይዘቱን እንደተመለከትነው በሁለት ዋና ዋና ጉዳዮች ላይ ያተኮረ ሆኖ እናገኛለን፡ እነርሱም፤

- 1ኛ/ የአይሁድ ወደ ምድራቸው ተመልሶ መግባትና
- 2ኛ/ የአይሁድ መንፈሳዊ ሕይወት መታደስ ናቸው።

እነዚህም ታሪኮች የሚያመለክቱን በመጀመሪያ ቅድስትና የእግዚአብሔር ማደሪያ ብለው በሚያስቧት ምድር ላይ በእካል መገኘታቸው ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ከዚያው ጋር በተያያዘ መልኩ በእካል መገኘት ብቻ ሳይሆን በውስጣዊ ማንነትም በእግዚአብሔር ሕግና ቃል መታገጽና ለእርሱ መቀደስ የሚያስፈልጉ ጉዳዮች መሆናቸውን ነው።

በተጨማሪም የካህኑን የዕዝራን አገልግሎት ስንመለከት እንደመሪነቱ መጠን ሕዝቡን በትዕግሥት በመጠበቅ ሁሉንም በእንድነት ወደ እግዚአብሔር ሃሣብ ሊያደርሳቸው የቻለ ትጉህ የእግዚአብሔር ሰው ነበር።

ይህ አሠራር በዘመናችን ላላቸውም ቤተክርስቲያን ጠንካራ ትምህርት በውስጡ ያዘለ ነው። በዚህ ዘመን ብዙዎች በየሰንበታቱና የቤተክርስቲያን ፕሮግራሞች ባሉባቸው ቀናት ሁሉ በዚያ መገኘታቸው በቂ የሚመስላቸው ሰዎች አሉ። ነገር ግን ይህ ብቻውን በቂ እንዳልሆነና በውስጥ ማንነትም ለእግዚአብሔር መቀደስ አስፈላጊ ነገር መሆኑን ከዕዝራ መጽሐፍ እንማራለን። ከዚህ በተጨማሪም በመሪነት ላይ የተቀመጡ ሰዎች የእግዚአብሔርን ሕዝብ እነርሱ ወደደረሱበት መንፈሳዊ ደረጃ የማድረስ ኃላፊነት እንዳለባቸው ያስገነዝባሉ።

**መጽሐፈ ነህምያ**

**መግቢያ**

እግዚአብሔር አምላክ የአስራኤል ሕዝቦች በሙሉ ልባቸው እርሱን ቢያመልኩ ትዕዛባቱንም ቢፈጽሙ በፍጹም በረከት እንደሚባርካቸውና ከጠላቶቻቸውም እንደሚያሳርፋቸው የተሰፋ ቃል ገዝቶላቸው ነበር። በእንጻፍም ትዕዛባቱን ባይጠብቁና በፍጹም ልባቸው እርሱን ከማምሰክ ቢመሰሉ ግን ቅጣቱ በእነርሱ ላይ እንደሚሆንና ለምርኮና ሰብዝዞ እሳልፎ እንደሚሰጣቸው እስጠንቅቆ ተናግሯቸዋል።

ሆኖም አስራኤላውያን በተደጋጋሚ የእግዚአብሔርን ቃል ሲተላለፉ ኖረዋል። እግዚአብሔር አምላክ በነቢያቱ በኩል በተደጋጋሚ ቢናገራቸውም እንኳን ከክፉ ሥራዎቻቸው ሊመለሱ አልቻሉም። በዚህም መሠረት እስቀድሞ በ931 ዓ.ዓ. የአስራኤል መንግሥት ለሁለት ተከፈለ። አስሩ የሰሜን ነገዶች በእንድነት የአስራኤል ሕዝቦች ተብለው ሲጠሩ ሁለቱ የደቡብ ነገዶች ማሰትም የይሁዳና የቢንያም ነገዶች ደግሞ የይሁዳ ሕዝብ በመባል ተከፋፈሉ። ነገር ግን የደቡብም ሆነ የሰሜን ነገዶች በፍጹም ልባቸው እግዚአብሔርን አልተከተሉም።

ከዚህም የተነሳ የእግዚአብሔር ቁጣ በላያቸው ነደደ በጠላቶቻቸውም እጅ ለምርኮ እሳልፎ ሰጣቸው። የሰሜኑ ክፍል (አስራኤል) በ722 ዓ.ዓ. በምርኮ ወደ አሦራውያን ምድር ሲወጡ የደቡቡ ክፍል (ይሁዳ) ደግሞ በ586 ዓ.ዓ. በባቢሎናውያን ተማረኩና እ.የሩሳሌምም ፈረሰች።

በ539 ዓ.ዓ. የባቢሎን መንግሥት በሜዶንና በፋርስ መንግሥታት ከተሸነፈ በኋላ አስራኤላውያንም ወደወጡበት ምድራቸው እንዲመለሱ ተፈቀደላቸው። በዚህም መሠረት አስራኤላውን በተሰያዩ ጊዜያት በመረዎቻቸው አማካይነት ወደ ምድራቸው ተመልሰዋል።

- 1ኛ/ በዘሩባቤል መሪነት                      በ538 ዓ.ዓ.
- 2ኛ/ በዕዝራ መሪነት                            በ458 ዓ.ዓ.
- 3ኛ/ በነህምያ መሪነት                        በ444 ዓ.ዓ.

ነህምያም የኢየሩሳሌምን መፍረስ ሰሞቹ ወደ ዘገሩ በተመለሰ ጊዜ ሕዝቡ ሁሉ በእንድነት በመሆን የፈረሰውን ቅጥራቸውን እንዲጠግኑ ያበረታታና በመሪነትም ሥራውን የፈጸመ ሰው ነበር (ኀ. 2-17)።

በመጽሐፈ ነህምያ ላይ ተጽፎ የምናገኘው ታሪክም ይህንኑ ሂደት የሚያትት ሆኖ እናገኛለን።

## ጸሐፊውና የተጻፈበት ዘመን

ምንም እንኳን አንዳንድ ሰዎች በጸሐፊው ማንነት ላይ የተለያዩ አስተያየቶችን ቢሰነዝሩም በብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት በንድ ጸሐፊው ነህም ራሱ እንደሆነና የጻፈበትም ዘመን ከክርስቶስ ልደት በፊት በ420ኛው ዓመት ገደማ እንደሆነ ይታመናል።

ስለዚህም መጽሐፉ በጻፈው ሰው ስም መጽሐፈ ነህም ተብሎ ተሰይሟል። ትርጓሜውም በዕብራይስጥ ቋንቋ «ነሄም ያህ» ማለት «ያህዌ እግዚአብሔር ያድናል» ማለት ነው። ጸሐፊው ነህም ያም ምንም እንኳን ተወልዶ ያደገው በምርኮ ምድር ቢሆንም እግዚአብሔር በጠላት ምድር ያከበረውና ለታላቅ ሹመት ያበቃው ሰው ነበር።

## አስተዋጽኦ

### I. የቅጥሩ እድሳት (1+1-7÷3)

- ወደ ኢየሩሳሌም መመለስ (1+1-2+20)
- የቅጥሩ መታደስ (3+1-3+32)
- ከጠላቶች የተሰነበረ ጥቃት (4+1-6÷14)
- የሥራው መጠናቀቅ (6+15-7÷4)

### II. የሕዝቡ ወደሥፍራቸው መመለስ (7+15-13÷31)

- የሕዝቡ መቆጠር (7÷5-7÷73)
- ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ቃል ኪዳን ማደስ (8+1-10÷39)
- በኢየሩሳሌም የተቃመጠት አለቆች (11+1- 12÷26)
- የቅጥሩ መታደስ (12+27-12÷47)
- ማክበራዊና ሃይማኖታዊ ተሃድሶዎች (13+1-13÷31)

## የመጽሐፉ ጠቅላላ ይዘት

ቁልፍ ጥቅስ (ነሀ. 2÷17 እና 6÷3)

የነህም ያን መጽሐፍ ጠቅላላ ባለ መልኩ ስንመለከተው የኢየሩሳሌምን ቅጥር መፍረስ ከሰማ በኋላ ሕዝቡን በማስተባበር የከተማዋን ቅጥር መልሶ ለመገንባት ያደረገውን ጥረት እና በአንጻሩም በተደጋጋሚ በጠላቶቹ የተሰነበረበትን ተቃውሞ ያስነባበናል።

በነህም ያ መጽሐፍ ውስጥ ጸሎት ትልቅ ሥፍራ ተሰጥቶት እናገኛለን (ነሀ. 1÷4-11፣ 4÷4-5፣ 5÷19)።

እንደዚሁም ከምዕራፍ 1 እስከ 7 ባለው ሥፍራ ላይ የፈረሰውን የኢየሩሳሌም ቅጥር እንዴት እንደተገነባና በቅጥሩም ግንባታ ወቅት የተከሰተትን ችግሮችና መፍትሄዎቻቸውን እናገኛለን።

ከዚህ በተለየ መልኩም ከምዕራፍ 8-10 ባለው ክፍል ውስጥ የምንመለከተው የሕዝቡን መንፈሳዊ ሕይወት መልሶ የመገንባቱን ሂደት ነው። የከተማይቱ ቅጥር መልሶ ከተገነባ በኋላ በየሥፍራው የተቀመጠውን ሕዝብ መንፈሳዊ ሕይወት ለማጎቃቃት ከህጉ ዕዝራ የሙሴን መጻሕፍት ሲያስተምራቸውና እንደአምላካቸው እንደ እግዚአብሔር ሕግጋት እንዲኖሩ ቃል ሲያስገባቸው እናያለን። ከዚህ በመቀጠልም በመጽሐፉ ኋለኛ ምዕራፎች ላይ የሚገኘው ክፍል (ከምዕራፍ 11 እስከ መጨረሻ) እንደአምላካቸው ቃል ለመጓዝ የወሰኑትን ሰዎች ሕይወት የማበረታታትና የማጠናከር ሂደት ነው።

እንግዲህ እጠር ባለ መልኩ ከዚህ በላይ ከተዘረዘሩት ሃሳቦች በተጨማሪ ሕዝቡን በማስተባበሩና የኢየሩሳሌምን ቅጥር በማደሱ ሂደት ውስጥ ነህም ያን የገጠሙትን ተቃውሞዎችና እርሱም የሰጣቸው ምላሾች በሚከተለው ሰነጠረዥ ተርቧል።

# ክህምያን ያጋጠሙት ትግሮችና የሰጣቸው ምላሾች

| ያጋጠሙ ትግሮች                                  | የክህምያ ምላሾች                                                      |
|--------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| 1. የኢየሩሳሌም ቅጥር መፈራረስና የበሮቹም ዘላቂ መቃጠል       | 1. ሀዘንና ልቅሶ (1+4)<br>የፈረሰውን ቅጥር መልሶ ለመገንባት ሕዝቡን ማነሳሳት (2+17-12) |
| 2. ከጠላቶች የተሰነዘረ የሐሰት ክስ (2+19)             | 2. መከናወንን እንደሚያገኝ በእግዚአብሔር ላይ መታመን (2+20)                       |
| 3. የጠላቶች ስድብና ስላቅ (4+1-3)                  | 3. ጸሎት (4+4-5)<br>ጠንክሮ ሥራውን መሥራት (4+6)                          |
| 4. ሠራተኞችን ለማጥቃት የተደረገ ሴራ (4+7-8)           | 4. ጸሎት እና ጥበቃ (4+9)                                             |
| 5. የሥጋ ድካም እና የሞት ፍራቻ (4+10-12)            | 5. ሕዝቡ ሁሉ ቤተሰቦቻቸውን እንዲጠብቁ ማነቃቃት (4+13-14፣ 16-18፣ 20)            |
| 6. ድህነት እና (5+1-5) ስግብሣብነት                 | 6. ቁጣ (5+6) ተግላጽ 5+7 እና የሕዝቡን ገንዘብ ማስመለስ (5+7-11)               |
| 7. ክህምያን ለመግደል የተቀነሳበረ ሴራ (6+1-3)          | 7. እለመተባበር (6+3)                                                |
| 8. የክህምያን ስም ማጥፋት (6+5-7)                  | 8. ጸሎት (6+9)                                                    |
| 9. በክህምያ ላይ ማላገጥ (6+13)                    | 9. ጸሎት (6+14)                                                   |
| 10. የጦቢያ ወደ መቅደሱ ንዳ መግባት (13+4-7)          | 10. የጦቢያን ዕቃዎች ማስወገድ (13+8)                                     |
| 11. የሌዋውያን ችላ መባልና የሕዝቡም ወደጎሳ መመለስ (13+10) | 11. ተግላጽ (13+11)፣ ሌዋውያንን በየስፍራቸው ማቆምና መጸለይ (13+14)              |
| 12. ሰንበትን እለማክበር (13+15-16)                | 12. ተግላጽ (13+17-18) ጠባቂዎችን ማቆም (13+19 ጸሎት 13+22)                |
| 13. ከእንግዶች ሴቶች ጋር መጋባት (13+23-24)          | 13. ተግላጽ 13+25-27 ያልተቀደሱ ካህናትን ማባረር (13+28 ጸሎት 13+29)           |

## ማጠቃለያ

የክህምያን መጽሐፍ የፈረሰውን የኢየሩሳሌምን ቅጥር ለመጠገን የተደረገውን ርብርብ በሚገባ እመልክቶናል። ታዲያ የኢየሩሳሌም ቅጥር መፍረስ በጥልቀት ተሰምቶትና እጅግ አሳዝኖት ለመገንባት የተነሳሳውና ሕዝቡን ያስተባበረው ግን በፈረሰው ቅጥር ውስጥ የነበረ ሰው ሳይሆን ባማረው ዘሰላ ግንብ ውስጥ ነዋሪው ክህምያ ነበር።

ክህምያ ምንም እንኳን ሰራሱ የተደላደለና የተመቻቸ ኑሮ ላይ ቢሆንም የእግዚአብሔር ሕዝብ ከተማ መፍረስ በእጅጉ ያስቆጨው ሰው ነበረ። ስለዚህ በቸልተኝነት ይህ አይመለከተኝም ሳይል የራሱን ኑሮና ሥራውን በመተው የኢየሩሳሌምን ቅጥር መልሶ ለመገንባት ቆርጦ የተነሳ ሰው ነበር።

በዘመናችንም በእግዚአብሔር ዜት ውስጥም ሆነ በየግል ሕይወታችን ብዙ የፈረሰና የተበላሹ ነገሮች መኖራቸው ግልጽ ነው። ስለዚህ እኛም ህያው ከሆነው ከእግዚአብሔር ቃል በመማር «ይሄ እኔን አይመለከተኝም የእነእኩሌ ሥራ ነው» ሳንል የእግዚአብሔር ቤት ጉዳይ ክልባችን ተሰምቶን መቆም ባለብን ሥፍራ ላይ ልንቆምና ልንሠራ እንደሚገባን የክህምያ መጽሐፍ ያስተምረናል።

በመጨረሻም ማድረግ የሚገባንን ሁሉ ካደረግን በኋላ ከማንም ሰው ጥቅምንና ምሥጋናን እንድናገኝ ሳይሆን ያደረግነውን ሁሉ ለእግዚአብሔር ክብር እንዳደረግን ለማወቅ ልክ ክህምያ ሥራውን ሁሉ ካከናወነ በኋላ «እምላኬ ሆይ በመልካም እስበኝ» ብሎ እንደጸለየ፣ እግዚአብሔር ብቻ በበጎነቱ እንዲያስበን መጸለይ ይገባናል (ካህ. 13+31)።

## መጽሐፈ አስቴር

በብሉይ ኪዳን ካሱት የታሪክ መጽሐፍት እንዲ መጽሐፈ አስቴር ነው። ይህ መጽሐፍ የአይሁድን ብቻ ሳይሆን የፋርስ መንግሥት ታሪኮችን ከ539-331 ዓ.ዓ. ድረስ ያሰውን ዘግቧል። ይህም ማለት እስራኤላውያን ከምርኮ ተመልሰው ከመጡ በኋላ ባለው ጊዜ የተፈጸመ ታሪክ ነው። አብዛኛዎቹ እስራኤላውያን ከምርኮ ወደ አገራቸው በተመለሱበት ወቅት እንዳንዶቹ ግን በምርኮ ምድር ቀርተው ነበር። ወደ አገራቸው ካልተመለሱ ሰዎች መሃል አስቴርና መርዶክዮስ ይገኙበታል።

በመጽሐፈ አስቴር የተጠቀሰው የፋርስ መንግሥት ንጉሥ ኃይል ስው አንደኛው ደነገርሰታል። ግዛቱም ከ485-465 ዓ.ዓ. ነበር።

የመጽሐፈ አስቴር ታሪክ ከዕዝራ ም.6-7 ባለው ታሪክ ይጠቃለላል። ለሰዚህ መጽሐፍ የ10 ዓመታትን ታሪክ ይዟል። ከእርጤክስስ 3ኛ ዓመት (እስ. 1+3) ማለትም ከ483 እስከ 473 ዓ.ዓ. እስከ እርጤክስስ 12ኛ ዓመት መጨረሻ ድረስ ባለው ጊዜ ነበር (እስ. 3+7)።

### ዋና መልዕክቱ

ምንም እንኳን በመጽሐፈ አስቴር የእግዚአብሔር ስም ባይጠቀስም ለሕዝቡ ያደረገው መልካም ጥበቃ የጽሑፉ ጉልህ ሃሳብ ነው።

ይህ መጽሐፍ በአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች ያለመጠቀሱ እንዲሁም ለሰብሱይ ኪዳን ሕግ በውስጡ ተጽፎ ያለመገኘቱ ሌላው ቀርቶ ስለጸም ሲጠቀስ ስለጸሎት እብሮ አስመጠቀሱ መጽሐፉን ከሌሎች የብሉይ መጻሕፍት ልዩ ያደርገዋል።

የመጽሐፈ አስቴር ዓብይ ክስተቶች፡

- አይሁዳዊ ልጃገረድ አስቴር ንግሥት ሆናት
- መርዶክዮስ ንጉሡን አዳን
- የሐማ ሴራ በራሱ ሳይ ወደቀበት
- ንጉሡ እንቅልፍ በማጣቱና የነገሥታትን መሣግብት በማንበቡ ሳቢያ መርዶክዮስ ከበረ፤ ልቡም ለአስቴር ጥያቄ መዘጋጀቱ በንጉሡና በእግዚአብሔር ፊት መማሰዱ።

## ቁልፍ ጥቅስ

መርዶክዮስ ሰለሰቴር።

«በዚህ ጊዜ ችል ብትይ ፊረፍትና መዳን ለአይሁድ ከሌላ ሥፍራ ይሆንላቸዋል። እንቺና የእባትሽ ቤት ግን ትጠፋላችሁ፤ ደግሞስ ወደ መንግሥት የመጣሽው እንደዚህ ሳለው ጊዜ እንደሆነ ማን ያውቃል?» (እስ. 4+14) በማለት የተናገረው የመጽሐፈ አስቴር ቁልፍ ጥቅስ ነው።

### እሐፊው

የመጽሐፉ ጸሐፊ ማን እንደሆነ ባይታወቅም የፋርስን ባሕል በሚገባ የሚያውቅ ሰው እንደሆነ ይገመታል። ምናልባትም እይሁዳዊ ሳይሆን አይቀርም።

### የመጽሐፉ ዓላማ

ወደ ሀገራቸው የተመለሱ የእስራኤል ሕዝቦች (ቅሪቶችን) እግዚአብሔር ቃሉን የሚጠበቅ ታማኝ መሆኑን በመግለጽ የሚያበረታታ ነው። በዚያውም አዲሱን የፋሪምን በዓል ያስተዋውቃል።

### አስተዋጽኦ

- የእስቴር ታላቅ ቦታ ማግኘት (1+1-2+20)
- እይሁድ ሊጠፋ ተወስነ (2+21-4+3)
- ነገሮች በእስቴር በኩል መሰወጣቸው (4+4-9+19)
- የፋሪም በዓል እመሠራረት (9+20-32)
- የመርዶክዮስ መከበር (10)

### ስነመለኮታዊ መልእክት

እስቴር ሕይወቷን በመስዋት ንጉሡ ፊት ቀርባ ሕዝቧን አድናለች። እኛም ከእርሷ የምንማረው ሕዝቡን ሰማዳን ሲባል በእግዚአብሔር ሳይ በመታመን መድረርን ነው። ምንም እንኳን ሕዝቡ እስቴርን ጨምሮ ከሀገር ውጭ ቢሆኑም እግዚአብሔር ግን ስለእነርሱ የሚሠራ ስለነበር ከመረዳትም ወደ ኋላ አላሰም።

የቅኔ መጻሕፍት

መግቢያ

በብሉይ ኪዳን ካሉት ሠላሳ ዘጠኝ መጻሕፍት አምስቱ የቅኔ መጻሕፍት ይባላሉ። እነዚህም ኢዮብ፣ መዝሙረ ዳዊት ምላሌ፣ መክብብ እና መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን ናቸው። የጽሑፍ ይዘታቸውና የመልዕክት አቀራረባቸው በሰው ልጅ ታሪክ እጅግ ላቅ ያለ ቦታ ይዘዋል።

በቅኔ መጻሕፍት የእግዚአብሔር መልዕክት የተላለፈው እንደሌሎች የትንቢት መጻሕፍት «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል» በማለት ሳይሆን መለኮታዊ ምላሽን የማያስገኙ ጥያቄዎችን በማስተናገድ ነው። የቅኔ መጻሕፍት ሰዎች ስሜታቸውንና ሃሳባቸውን በነፃነት የገለጹባቸው መጻሕፍት ናቸው። እነዚህ መጻሕፍት በአብዛኛው ከእግዚአብሔር ለሰው በቀጥታ የተነገሩ ሳይሆኑ በተዘዋዋሪ ከእግዚአብሔር በሰው በኩል ለሰው የተነገሩ መልዕክቶች ሲሆኑ ቀጥተኛ ትንቢታዊ ቃላቶችንም አካትተዋል። የኢዮብና የመዝሙረ ዳዊት መጻሕፍት የሰውና የአምላክን ምልልስ (dialogue) የያዙ ሲሆኑ፤ ሌሎቹ ደግሞ የሰውን ምልልስና ጥያቄ በማቅረብ በውስጡ ታዋቂነት መለኮታዊ አሳብን ያንፀባርቃሉ። የእነዚህ መጻሕፍት ጸሐፊዎች በጽሑፎቻቸው በሰው አእምሮ ታምቀው ለዘመናት ጥያቄ ሆነው የሚኖሩትን ጉዳዮች በግልጽነትና በድፍረት ወደ አደባባይ አውጥተዋል።

ጸሐፊዎቹ ከራሳቸው ከአካባቢያቸውና ከእግዚአብሔር ጋር ያላቸውን ግንኙነት ለመረዳት ሳይረጉት ጥረት የእግዚአብሔር መንፈስ እርዳታ በላያቸው ነበረበት። የብዙ ሰዎችና ሕዝቦችን ታሪክ ከዘገቡት ሌሎች ቅዱሳን መጻሕፍት በተለየ ሁኔታ የቅኔ መጻሕፍት የግለሰቦችን ሁኔታና ቃል ሲለሟተርኩ ማራኪነታቸው ከፍተኛ ነበረ።

የ«ቅኔ መጻሕፍት» በሚለው በዚህ ምዕራፍ ስር ያሉት ትምህርቶች፣ እያንዳንዱ መጽሐፍ በማን፣ መቼ እና እንዴት እንደተጻፈ፣ የጽሁፉ ይዘትና አስተዋጽኦ፣ የአተረጓጎም መመሪያ፣ ዋና ሐሳቡና ትምህርቶቹ ምን እንደሆነ ከሌሎች ቅዱሳን መጻሕፍት፣ ከአዲስ ኪዳንና ከክርስቲያናዊ ሕይወት እንጂ የጽሁፉ አስፈላጊነትና ተዛማጅነት በማነተት እንደሚከተለው ቀርቧል።

መጽሐፈ ኢዮብን የምናጠናው ከፔንታቴክ ጋር በማያያዝ ነው። ምንም እንኳ መጽሐፈ ኢዮብ ከፔንታቴክ ጋር ቢጠናም እንደሌሎቹ የፔንታቴክ መጻሕፍት የታሪክ ስነ ጽሑፍ ሳይሆን በመግቢያው (1+1-2+13) እና በመደምደማቸው ላይ (42+7-17) ብቻ ታሪካዊ ሆኖ ቀረው ግን የሥነ ግጥም (የቅኔ) መጽሐፍ ነው።

አብዛኛው የኢዮብ መጽሐፍ ሥነ ግጥም ቢሆንም የጥበብ/የሥነ ዕውቀት/ጽሑፍ ነው። የታሪኩ ዋና ገጽ ባሕርይ ኢዮብ የተሳካለት ሕይወት እንደነበረው የሚያሳዩ ነገሮች ማለትም ጥሩ ጤንነት፣ ትልቅ ቤተሰብና ብዙ ሀብት የነበረው ሰው ሲሆን ስጅንገት ግን ይህን ሁሉ ነገር አጥቶአል። የዚህ መክራ ምክንያት ለኢዮብም ሆነ «የማትጠቅሙ ባለመድጋኒቶች» ላላቸው ወዳጆቹ ግልጽ አልነበረም። ስለዚህም ኢዮብ ከውስብስብ የሕይወት ውጣ ውረድ ጋር መታገል ግድ ሆኖበት ነበር።

በዚህ መጽሐፍ «ትን ሰዎች ለምን መክራ ይደርስባቸዋል?» ወደሚለው ዘመናትን የፈጀ ጥያቄ ጋር ዳግም እንፋጠጣለን። የኢዮብን መጽሐፍ በስነ ጽሑፍ ይዘቱ፣ በሥነ ግጥሙ፣ በምሳሌዎቹ፣ ከፍተኛ አምቅ ጥበብን ወይም ሥነ ዕውቀትን የያዘ በመሆኑ በምንተረጎምበት ጊዜ ጥንቃቄ ልናደርግ ይገባል። ምክንያቱም የእያንዳንዱ ሰው ንግግር ከጊዜው ሁኔታ አኳያ ሙሉ በሙሉ ትክክል ሳይሆን ይችላል። ተገቢውን ትርጓሜ ለማግኘት በአጠቃላይ ከመጽሐፉ መልዕክት ጋር በማያያዝ ሊጠና ይገባል እንጂ ቁንጽል ሃሳብ ይዞ ለትርጓሜ መፍጠን ለስህተት ይዳርጋል። ስለዚህ እያንዳንዱን ቁጥር (ሐረግ) ማይነጥሉ በአውደ ምንባቡ መሠረት መተርጎም መጀመሪያ ከተጻፈበት ሃሳብ እንዳንወጣና እንዳንሰት ይረዳናል።

መቼ እና በማን ተጻፈ?

«መቼና ማን ጻፈው?» የሚለው ጥያቄ ብዙ ውዝግብ አስነስቷል። ሆኖም ብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ሲቃውንት ታሪኩ የተከናወነበትና የተጻፈበት ጊዜ የተቀራረበ እንዳልሆነና በቅደምት አባቶች በእነአብርሃም ዘመን እንደሆነ በመጠቀም ከፔንታቴክ ጋር ቢጠና የተሻለ እንደሆነ ይመክራሉ። የኢዮብ መጽሐፍ በአስራአውያን ታሪክ ቀደምት መጽሐፍ የሆነበት ምክንያት በፔንታቴክ ውስጥ የሚገኘውን ስነመለኮት በተሳሳተ መንገድ የሚረዱትን ለማረም የሚረዳ መሆኑ ነው።

በፔንታቴክ መጽሐፍ የመጨረሻ ላይ በመታዘዝ ስለሚገኘው በረከትና ባለመታዘዝ ምክንያት ስለሚመጣው ምዕራፍ መርገም ያስተምራል (ዘጸአ. 28)። ታዲያ በዚያ ዘመን የነበሩት የኢዮብ ጓደኞች በዘመናችን እንዳሉት እንዳንድ ክርስቲያኖች፣ ሰው እግዚአብሔርን በመታዘዝ የሚያገኘው በረከት ውጫዊ ቁሳዊና ቅፅባታዊ በረከት እንደሆነ ያምኑ ነበር። ከዚህም የተነሳ ሀብታም መሆን ከመታዘዝ የተነሳ የሚገኝ የእግዚአብሔር በረከት፣ ድሀና በሽተኛ መሆንን ደግሞ ካለመታዘዝ የተነሳ የሚመጣ

የእርግጥን ምልክት አድርገው ይቆጥራሉ። ስለዚህም የኢዮብ መጽሐፍ ይህን የተሳሳተ ትምህርት ለመቃወምና ለማረም የተጻፈ ነው። ጸሐፊውም ሙሴ እንደሆነ ይገመታል።

### ቁልፍ ጥቅሶች

- «እነሆ ቢገድለኝ ስንኳ አርሱን በትዕግስት እጠባበቃለሁ» (ኢዮ. 13+15)።
- «የምሄድበትን መንገድ ያውቃል፤ ክፈተነኝም በኋላ እንደ ወርቅ አወጣለሁ» (ኢዮ. 23+10)።
- «...እነሆ እግዚአብሔርን መፍራት ጥበብ ነው፤ ከኃጢአትም መራቅ ማስተዋል ነው...» (ኢዮ. 28+28)።

### አስተዋጽኦ

- I. መግቢያ 1+1-2+13
- II. ክርክር 3+1-42+6

- \* የኢዮብ ዋይታ (ለቅሶ) 3+1-26
- \* የውዝግብ ዙሮች 4+1-27+23

ዙር 1 ኢሊፋዝ (5-5) ኢዮብ (6-7) ቢልዳድ (8) ኢዮብ (9-10) ሶፋር (11) ኢዮብ (12-14)

ዙር 2 ኢሊፋዝ (15) ኢዮብ (16-17) ቢልዳድ (18) ኢዮብ (19) ሶፋር (20) ኢዮብ (2)

ዙር 3 ኢሊፋዝ (22) ኢዮብ (23-24) ቢልዳድ (25) ኢዮብ (26-27)

III. የኢዮብ የጥበብ ቅኔ (ግጥም) (28+1-28)

IV. የኢዮብ የመጨረሻ ንግግር (29+1-31+40)

V. የኤሊሁ 4 ንግግሮች (32+1-37+24)

VI. የእግዚአብሔር ንግግርና የኢዮብ መልስ (38+1-42+6)

VII. መደምደሚያ (42+7-17)

### የመጽሐፉ ዓላማ

በመጽሐፉ መግቢያ «ሰው ለምን እግዚአብሔርን ያመልካል?» «ደግ ሰዎች ለምን ይሰቃያሉ?» «ከፋ (Evil) ከየት ይመጣል?» የሚሉትን ጥያቄዎች በማንሳትና ውይይቶችን በማቅረብ ተገቢ ምላሽ በመስጠት ይደመድማል።

ለእግዚአብሔር መልካምነት ሰው በሁኔታዎች ላይ ሳይደገፍ እግዚአብሔርን ማምለክ እንዳለበት ያስረዳል። ደግሞም በመከራ ወቅት በመፅናት መባረክ እንዳለ ያሳየናል።

በተለያዩ ዘመናትና በአሁኑም ዘመን ክፉት በእግዚአብሔር አምላክ እንደተፈጠረና እንደሚደረግ፣ የሚያስተምሩ አሉ። እንዳንድ ሃይማኖቶችም እግዚአብሔር ሁለትዮሽ ቁርባኔ (በጉና ክፉ) ያለው አድርገው ይመለከቱታል።

ሌሎች ደግሞ ሰይጣንን ከእግዚአብሔር ጋር የሚስተካከል አኩል ኃይል እንደሆነ ያስባሉ። የኢዮብ መጽሐፍ ይህን የተሳሳተ ትምህርት በእጽግነት ይቃወማል። ጌታ ኢየሱስ በዮሐ.9 ያዕቆብ ደግሞ በያዕቆብ 1 ላይ መከራ (ፈተና) ሁልጊዜ የኃጢአት ውጤት እንዳልሆነ፤ በረከትም ሁልጊዜ ሰዓድቃን ብቻ የሚሰጥ አሳመሆኑን ተናግረዋል። እግዚአብሔር በባሕርይው መልካም ለሰሆነ በክፉ የማይፈትንና የማይፈተን የማይሰወጥ አምላክ መሆኑ እውነት ነው። በተጨማሪም ከኢዮብ መጽሐፍ በእግዚአብሔር ላይ ያለን እውነተኛ እምነት በሁኔታዎች ላይ ያልተደገፈ መሆኑ እንዳለበት ያስተምረናል።

## መዝሙረ ዳዊት

አብዛኛዎቹ የእይሁድና የክርስቲያን መዝሙሮች ከመዝሙረ ዳዊት መጽሐፍ የወጡ ናቸው። ከአምስቱ የቅኔ (የሥነ-ግጥም) መጻሕፍት በስፋት የሚታወቀውና የሚጠቀሰው መዝሙረ ዳዊት ነው። አንዳንድ ሰዎች ይህንን መጽሐፍ ለፀሎት ጊዜያቸው ይጠቀሙበታል። እንዲያውም በአገራችን የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ምዕመናን ብዙዎቹ መቶ ሃምሳውንም ምዕራፍ በቃላቸው በማነባከብ የሚደግሙትም አሉ።

### የጽሑፉ ይዘት

የመዝሙረ ዳዊት ይዘት በዓይነቱ ብዙ ሲሆን በግልና በሕብረት የቀረቡትን የምሥጋና፣ የአምልኮ ቅኔዎች የልመናና የምልጃ ፀሎቶች፣ ጠላቶች እንዲቀጡ ወደ እግዚአብሔር የቀረቡ መማጠኛዎችና የእርግማን ቃሎችን አካቶ ይዟል። መዝሙራቱ ከዚህም አልፎ እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ አስቀድሞ በሰዎች የተናገራቸው ምሥጢራት የተከማቹበት ትንቢታዊ ቃላት አሏቸው። የመዝሙረ ዳዊት መጽሐፍ በአዲስ ኪዳን በብዛት ከተጠቀሱት የብሉይ መጻሕፍት አንደኛው ነው። ይኸውም በብሉይ ኪዳን ተጽፈው በአዲስ ኪዳን ከተጠቀሱት 287 የብሉይ ኪዳን ጥቅሶች 116 ከመዝሙረ ዳዊት ናቸው። መዝሙሮቹ በአጠቃላይ መልካቸው ሲታዩ የሰውን ልጅ ውስጣዊ ስሜት ገላጮች ናቸው። የሰው ልጅ ሲደክም ሲያዝንም ያንጉራጉራል። ብዙ ጊዜ መዝሙር የሚዘመረው በሙዚቃ መሣሪያ ታጅቦ ነው። ዳዊትም ሲዘምር በቦገና ታጅቦ ነበር። መዝሙር ሲባል በአጠቃላይ ሰው ስበራሉ፣ ስለሌሎችና ስለእግዚአብሔር የውስጥ ስሜቱን የሚገልጥበት ነው። ደግሞም በመንፈስ ቅዱስ አነሳሽነት ስለተጻፈ የእግዚአብሔር ሃሳብም የተገለጠበት መጽሐፍ ነው።

### የመዝሙራት ዓይነቶች

#### • የትንቢት መዝሙሮች

##### ሀ. ስለክርስቶስ

1. ትህትናው (22፣ 31፣ 41፣ 69)
2. ንግስቱ (8፣ 16፣ 24፣ 45-47፣ 110)
3. መንግሥቱ (9፣ 67፣ 72፣ 89፣ 93፣ 132፣ 142)

##### ለ. ስለኢየሩሳሌምና እስራኤል

#### • የመርገም መዝሙሮች

ምዕ. 4፣ 5፣ 7፣ 10፣ 35፣ 36፣ 52፣ 58፣ 64፣ 109

በጠላት ላይ የመርገም ቃላትን መናገር ትክክለኛውን ስሜት በእግዚአብሔር ፊት መግለጥ ስለሆነ መፍትሄ ይኖረዋል። በአዲስ ኪዳን ያሰው የክርስቶስ ትምህርት ግን ጠላቶቻችን መውደድ ይቅር ማለትና በመልካም መስቀልን ያስተምረናል።

#### • የመታመን መዝሙር

11፣ 16፣ 23፣ 27፣ 33-34፣ 56፣ 57፣ 62፣ 71፣ 139

#### • የታሪክ መዝሙር

78፣ 83፣ 105-106፣ 114፣ 135-137

#### • የሕገጋት መዝሙር

1፣ 12፣ 19፣ 33፣ 119

#### • የምሥጋና መዝሙር

75፣ 92፣ 100፣ 118፣ 136፣ 146

#### • የተፈጥሮ መዝሙር

8፣ 19፣ 29፣ 65፣ 104፣ 147፣ 148

#### • የልመና መዝሙር

4፣ 13፣ 17፣ 25፣ 28፣ 54-55፣ 61፣ 86፣ 141

### እሐፊው

መዝሙረ ዳዊት እንደሌሎቹ መጻሕፍት በአንድ ሰው ብቻ የተጻፈ አይደለም። በመዝሙረ ዳዊት መጽሐፍ ከተካተቱት 150 ምዕራፎች መካከል 73ቱ ምዕራፎች በዳዊት የተጻፉ ሲሆን የቀሩት ግን በተለያዩ ሰዎች የተጻፉ ናቸው። በመጽሐፉ የተካተቱትን መዝሙሮች በአንድ ላይ ስመጠረዝ 1000 ዓመታት ገደማ ፈጅተዋል ለምሳሌ መዝሙር 90 የተጻፈው በሙሴ በ1440 ዓ.ዓ. ገደማ ነበር።

በሌላ በኩል አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ አዋቂዎች እንደሚሉት መዝ. 1 እና 119 ከምርኮ መልስ በ444 ዓ.ዓ. ገደማ በዕዝራ የተጻፉ እንደሆነ ይታመናል። ይህም ማለት ከሙሴ ይደምርና እስራኤላውያን ከምርኮ እስከተመለሱበት ድረስ ያለውን ዘመን ያጠቃልላል። የአንዳንዶቹ መዝሙሮች ይዘት ከምርኮ መልስን ያመለክታሉ። እንዲያውም መዝሙረ ዳዊት ተጠቃልሎና ተጠናክሮ የተጻፈው በዕዝራ ነው የሚሉም አሉ።

እንዳንዶቹ መዝሙሮች ከሌላው የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ጋር ይገናዘባሉ።

ለምሳሌ፡-

|           |                              |
|-----------|------------------------------|
| - መዝ. 59  | - ከ1ኛ ሳሙ. 19+1               |
| - መዝ. 56  | - ከ1ኛ ሳሙ. 21+10-15           |
| - መዝ. 34  | - ከ1ኛ ሳሙ. 21+10-22+2         |
| - መዝ. 52  | - ከ1ኛ ሳሙ. 22+9               |
| - መዝ. 54  | - ከ1ኛ ሳሙ. 23+15-23           |
| - መዝ. 7   | - ከ1ኛ ሳሙ. 22+1-2 (1ኛ ሳሙ. 24) |
| - መዝ. 142 | - ከ1ኛ ሳሙ. 22+1-2 (1ኛ ሳሙ. 24) |
| - መዝ. 60  | - ከ1ኛ ሳሙ. 19+1               |
| - መዝ. 60  | - ከ2ኛ ሳሙ. 22                 |
| - መዝ. 63  | - ከ2ኛ ሳሙ. 15+23              |
| - መዝ. 30  | - ከ1ኛ ዜና 21+1-22+1           |

### አስተዋጽኦ

ሰዎች የተለያዩ ሃሳብ በማቅረብ የመዝሙረ ዳዊትን ክፍል በተለያዩ መንገድ ይሠሩታል። ነገር ግን በተላሉ ሰመከፋፈል እንዲቻል በየክፍሉ መጨረሻ የሚገኘውን የምሥጋና ቃል እንጠቀማለን።

#### ምዕራፎች

|           |           |
|-----------|-----------|
| I. መጽሐፍ   | (1-41)    |
| II. መጽሐፍ  | (42-72)   |
| III. መጽሐፍ | (73-89)   |
| IV. መጽሐፍ  | (90-106)  |
| V. መጽሐፍ   | (107-150) |

### የመጽሐፍ ዓላማና ዋና አሳብ

የመዝሙረ ዳዊት መጽሐፍ ብዙ ስነመለኮታዊ መልዕክቶችን የያዘ በመሆኑ አንድ ወጥ ዋና ሃሳብ የሰውም። በእጠቃላይ የእግዚአብሔርን ሉዓላዊነት በሰው በኩል ፍጥረታትን እንደገና በቅንነትም እንደሚፈርድ በመግለጽ ፍርድ ሲዛባ ችግርና ግጭት ሲፈጠር እግዚአብሔር እንደሚታደግ የሚያሳይ መጽሐፍ ነው።

### መጽሐፈ ምሳሌ

መጽሐፈ ምሳሌ የሞራልና የሥነ ምግባር መመሪያዎችን የያዘና ከሕይወት ጋር ማለትም ከዕለት ተዕለት የኑሮ ገጠመኝ ጋር የሚገናዘብ የቅኔ መጽሐፍ ነው። ይህ መጽሐፍ ከማንኛውም መጽሐፍ ይልቅ፤ ሁኔታ፤ ባሕልና ጊዜ ከማይገድበው የሰው ሕይወት ጋር የሚዛመድ ትምህርትን የያዘ በመሆኑ ተግባራዊነቱ ለሁሉም ዘመን አይለወጥም።

የመጽሐፈ ምሳሌ ትምህርት ዋናው ትኩረት በአዋቂና በእላዋቂ መካከል የሚታይ የባሕርይ ልዩነት ሲሆን እንዴት እላዋቂነትን በማስወገድ አዋቂ መሆን እንደሚቻልም ትምህርት ይሰጣል።

### በማንና መቼ ተጻፈ?

መጽሐፈ ምሳሌ የተጻፈው በሰለሞን፤ በአጉር፤ በሊሙኤልና በሌሎችም ጠቢባን ነው። በማንና መቼ ተጻፈ የሚሰውን ጥያቄ ለመመሰስ ግን የመጽሐፉን አስተዋጽኦ መመልከት ያስፈልጋል። በምሳሌ 1+1 ላይ የተጻፈው መግቢያ ከምዕራፍ 1-9 ድረስ ያለውን አንጂ ለመጽሐፉ በሙሉ አይደለም፤ ስለዚህ የተለያዩ ሰዎች እንደጻፉት በየክፍሉ ማየት እንችላለን።

መጽሐፉ በእጠቃላይ በስምንት ክፍሎች ይከፈላል።

- 1+1-7 ሰለሞን
- 1+8-9+18 ሰለሞን
- 10+1-22+16 ሰለሞን
- 22+17-24+34 የጠቢባን ሰዎች እባባል
- 25-29 የሰለሞን ምሳሌዎች በሕዝቅያስ ሰዎች የተሰበሰበ
- 30 በአጉር
- 31+1-9 ንጉሥ ሊሙኤል
- 31+10-31 ባልታወቀ ሰው

ንጉሥ ሰለሞን ከ971 እስከ 931 ዓ.ዓ. ድረስ እስራኤልን የገዛ በመሆኑ በዚያን ወቅት ማለትም በ10ኛው ክፍለ-ዘመን ገደማ የአርሱን ምሳሌዎች እንደጻፈ ይነገርለታል። ቀሪዎቹን ደግሞ እስከሰበው የጻፉት የሕዝቅያስ ሰዎች እንደሆኑ ይነገራል። ስለዚህም በምሳሌ መጽሐፍ በስተመጨረሻ የተጻፈው በሕዝቅያስ ዘመን (25+1) በ700 ዓ.ዓ. ገደማ ነው።

ከሰለሞን የሕይወት ገጠመኝ ጋር ነገሮችን ስናያይዝ፤

⇒ መጋልዩ ማጋልየን - በጉርምስና ዘመኑ

- ⇒ መጽሐፈ ምሳሌን - በመካከለኛ ዘመን
- ⇒ መጽሐፈ መክብብን - በዘመን ፍጻሜ (በእርጅናው) እንደጻፋቸው ይነገርለታል።

## የመጽሐፉ ዓላማዎች

ዓላማውን ለማየት የመጽሐፉን መግቢያ መመልከቱ ይበቃል (ምሳ. 1+2-7)።

- ጥበብንና መልካም ምክርን ለመገንዘብ
- ጥልቅ ሚስጢር ያለውን ቃል ለመረዳት
- በታማኝነት በቅንነትና በትክክል የመኖርን ጥበብ ለማስተማር
- ዕውቀት የጉዳላቸው ማስተዋልን እንዲያገኙ
- ዕውቀትን ለመጨመር (ለማጸበር) ነው።

## ተደራሲያን

ለማን ተጻፈ? በተደጋጋሚ «ልጄ» እና «ልጆቹ» የሚል ተጽፎ ስለሚገኝ በፀሐፊው በሰለሞንና በተጻፈላቸው ሰዎች መካከል ያለው ግንኙነት እንደንጠይቅ ያሳስበናል። «ልጄ» የሚለውን ቃል ከምዕራፍ 1-7 15 ጊዜ በተጨማሪ በ19፤27 እና በ27+11 ሁለት ጊዜ ተጠቅሞበታል። ለሰሞን «ልጆቹ» የሚለውን 4 ጊዜ ተጠቅሞበታል (ምሳ. 4+1፤ 5+7፤ 7+24፤ 8+32)።

የጠቢብ ሰው አባባል የሚባለው ክፍል 5 ጊዜ ተጠቅሷል (ምሳ. 23+15 እና 19+23፤ 26፤ 24፤13 እና 21)።

«በልሙኤል እናት» ደግሞ 1 ጊዜ ተጠቅሷል (ምሳ. 31+2)።

ይህ (ልጆቹ) የሚለው አባባል ጠቢባኑ (መምህራኑ) ለተማሪዎቻቸው ወይም ለወላጆቻቸው ልጆች የተጠቅመበት ሊሆን ይችላል። በአጠቃላይ መልኩ ይህ መጽሐፍ ወላጆች ልጆቻቸውን በመልካም ሥነ ምግባር ለማገጸ የሚጠቀሙበት መመሪያ ነው።

መጽሐፈ ምሳሌ ከእግዚአብሔር ዘንድ እውቀትንና ጥበብን እንድንሻ ሊመክረን የዕውቀት ሁሉ ባለቤት እግዚአብሔር የፍጥረት ሁሉ ጌታ መሆኑን በማመንና በማስገንዘብ ነው። ለዚህም ዕውቅና ሲሰጥ «የጥበብ መጀመሪያ እግዚአብሔርን መፍራት ነው» በማለት እግዚአብሔር በጋይሉና በቅድስናው የተፈራ መሆኑን አመልክቷል። ፍርሃትና እምነት በብሉይ ኪዳን ጉን ለጉን የሚሄዱ ሃሳቦች ናቸው።

ምሳሌዎቹ በግጥም መልክ የተደረጁ ሲሆን አደራደራቸውም የራሳቸው የሆነ ልዩ ዘይቤ አላቸው። ድርድሮቹም 2 መስመር፤ 3 መስመር፤ 4 መስመር 6 መስመርም ይኖራቸዋል።

## የጽሑፉ ይዘት

### 1. ተመሳሳይ ንጽጽሮች (synonymous parallelism)

- የመጀመሪያውና የሁለተኛው መስመር ሃሳብ ሲመሳሰል ሙሉ በሙሉ ሲመሳሰል «ጥንቃቄ ይጠብቅሃል። ማስተዋልም ይጋርድሃል።» (ምሳ. 2+11 ይጠብቅሃል፤ ይጋርድሃል)
- በከፊል ሲመሳሰል «ሰራሰህ የሞገስ ዘውድ ለአገንታህም ድረ ይሆንልሃልና።» (ምሳ. 1+9 (ሰራሰህ፤ ለአገንታህ) 4+14)

### 2. የተለያዩ (ተቃራኒ) ንጽጽሮች (Antithetical parallelism)

- «ጠቢብ ልጅ አባቱን ደስ ያለኛል። ለነፍ ልጅ ግን ለእኛይ ሃዘን ነው።» (ምሳ. 10+1) አባት፤ እናት
- «አባይ ሚሳን በእግዚአብሔር ፊት አስፀያፊ ነው፤ እውነተኛ ሚሳን ግን ደስ ያለኝዋል።» (ምሳ. 11+1) አባይ፤ እውነተኛ (ምሳ. 15+1)

### 3. ቀጣይ ንጽጽር (synthetical parallelism)

- የመጀመሪያውን መስመር ሃሳብ የሁለተኛው መስመር ውጤቱን ያሳያል «በመንገድህ ሁሉ እርሱን እወቅ፤ እርሱም ጉዳህን ያቀናልሃል።» (ምሳ. 3+6፤ 16+3)
- ሁለተኛው የመጀመሪያውን ይገልጻል። «ምናምንቱ ሰው የበደለኛም ልጅ በጠማማ እፍ ይሄዳል።» (ምሳ. 6+12፤ ምሳ. 15+3)

### 4. መወከል፤ (መተካት)

- «ሆምጣጤ ጥርለን፤ ጢስም ዓይንን እንደሚማጉዳ እንዲሁም ታካች ላኩት» (ምሳ. 10+26)።

## አስተዋጽኦ

- I. መግቢያ (1+1-7)
- II. የጥበብ መመሪያዎች (1+8-9፤ 18)
- III. የሰለሞን ምሳሌዎች (10+1-24፤ 34)

IV. በሕዝቅያስ ሰዎች የተጻፉ የሰለሞን ምሳሌዎች (25+1-29+27)

V. የአጉር ምሳሌዎች (30+1-33)

VI. የልሙሌል ምሳሌዎች (31+1-9)

VII. ስለ ልዩዋ ሴት (31+10-31)

### የምሳሌ መጽሐፍ አጠናን ዘዴ /መመሪያ/

- በእንዴ ብዙ ክፍል ማንበብ ቁምነገሩን በሚገባ እንዳንጨብጥ ስለሚያደርግ እንቀጽ በእንቀጽ ማንበብ ይመረጣል።

(ለምሳሌ ምሳ. 1+1-7፣ 18-19፣ 1+20-33) ከቁጥር ቁጥር መልዕክቱና ርዕሱ የሚለዋወጥበት ጊዜ አለ። እንዲህ ሲሆን አንዷ ቁጥር በራሷ በቂ ትምህርት ትሰጣለች። ሆኖም ግን አውዱን መዘንጋት አይገባም።

## መጽሐፈ መክብብ

### ማን ጻፈው?

የመክብብ መጽሐፍ ፀሐፊ ማን እንደሆነ ለማወቅ ጸሐፊው በጽሁፉ ስለራሱ የተናገረውን ደጋግሞ ማየት በቂ ነው (1+1-2፣ 1+12፣ 7+27፣ 12+8-10)። የዳዊት ልጅ፣ የኢየሩሳሌም ንጉሥ፣ ባለጠጋ ይህን የማዕረግ ስምና መጠሪያ የያዘ በብሉይ ኪዳን ከንጉሥ ስለሞት በስተቀር ሌላ ሊኖር እይቸልም (2+4-6)። እንዳንድ ሰዎች የመጽሐፉን እጻጻፍ ዘይቤ በማየት የሥነ-ጽሑፍ ይዘቱ በሰለሞን ዘመን እንደነበረው ዓይነት ጥንታዊ ሳይሆን ከዚያ ወዲህ ካሉ ሥነ-ጽሑፍ ዘይቤዎች (style) ጋር ስለሚመሳሰል የሰለሞን አይደለም በማለት ይከራከራሉ።

### ቁልፍ ጥቅስ

በመጽሐፉ የመጀመሪያና የመጨረሻ ምዕራፍ እንዲሁም በመጽሐፉ መብ ክፍል በየበታው ተጠቅሶ እንደሚታየው «ከንቱ፣ ከንቱ፣ የከንቱ ከንቱ ሁሉ ከንቱ ነው።» የሚለው መልዕክት ነው። ይህ እባባል በመጽሐፈ መክብብ 35 ጊዜ የተጻፈ ሲሆን በሌላ የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ እንደ ጊዜ ተጽፏል (ኢዮብ 27+12)።

### የመጽሐፉ ዋና ዓላማ

ሕይወት እጭር፣ ውስብስብ፣ ባውጣውረድ የተሞላች ከመሆኗም በላይ ዳግመኛ (ያለፈውን ሕይወት በድጋሚ) መኖር ስለማይቻል በጥንቃቄና በጥበብ መኖር ያሻል። የመክብብ መጽሐፍ በዚህ ዘመን ያለ እንባቢ ሕይወት ከእግዚአብሔር የተበረከተ በጦታ መሆኑን በማወቅ፣ እግዚአብሔርን በመፍራት፣ ባለፈ ትዝታና በወደፊት ህልም ሳይሆን እሁንን በሚገባ መኖር እንድንችል ይረዳል።

ስለሞት በዚህ መጽሐፍ የሚዘግበው የህይወትን እጭር መሆን ሰው ከሚገኘው መከራ ጋር በማገናዘብ ነው። ህይወት በውጣ ውረድ የተሞላች ናት፣ ሆኖም ሰው በሕይወቱ የሚደሰትበት ነገር ቢኖረውም ከዚህ ምድር ሕይወት በኋላ ዘላለማዊውን እንዲያስብ ያደርገዋል። ሰው በሚያስበው በሚናገረው፣ በሚያደርገውና በሆነው ነገር ሁሉ እግዚአብሔር በመጨረሻ ወደ ፍርድ እንደሚያመጣው ትምህርት ይሰጣል።

### በመጽሐፉ ውስጥ የሚገኙ ዋና ዋና ሐረጎች (ንጥሶች)

⇒ ነፋስን እንደመከተል ነው። (9 ጊዜ ተጠቅሷል)

1+14፣ 17

2+11፣ 17፣ 26

4+4፣ 6፣ 16

5+16

6+9

⇒ በሕይወትህ ዘመን ደስ ይበልህ ይህ የእግዚአብሔር ስጦታ ነውና፤

2+24-26  
3+13-22  
5+18-20  
9+9-10  
11+8-9

⇒ እግዚአብሔርንና ሊመጣ ያለውን ፍርድ ፍራ

3+17  
5+2-7  
7+18  
8+12-19  
11+9  
12+13-14

«ከፀሐይ በታች» የሚለው ሐረግ 29 ጊዜ ተጠቅሷል። ይህም እባባል ይህችን ምድርና ውስገነቷን ገላጭ ነው።

«እግዚአብሔር» የሚለው ቃልም ወደ 30 ጊዜ ተጠቅሷል።

አስተዋጽኦ

የመጽሐፈ መክብብን ክፍፍል መስራት አስቸጋሪ ቢሆንም ለክፍፍሉ ወጥ ነገር ለመሥራት «እግዚአብሔር በሰጠህ ሕይወት ደስተኛ ሁን» በሚለውን ሃሳብ መሠረት በማድረግ እንደሚከተለው ለመክፋፈል ተሞክሯል።

#### I. መግቢያ

የሁሉም ነገር ከንቱነት  
እስልኛ ሕይወት (routine) (1+1-11)

II. ደስታ፣ እውቀት፣ መከራ፣ ችግርና ፍትህ መጓደል ሁሉ ከንቱ ስለሆነ የሰው ልጅ እግዚአብሔር በሰጠው ሕይወት ደስተኛ ይሁን (1+12-2+26)።

III. እግዚአብሔር ለእያንዳንዱ ነገር ጊዜን ወስኖለታል። ስለዚህም የሰው ልጅ ሁሉን ባለመቀበል ከመታገል ይልቅ ከእግዚአብሔር የተሰጠውን በመቀበል መደሰት ይገባዋል (13+1-5+20)።

በራስ ምኞት ላይ ብቻ የተመሰረተ ጥረት ሁሉ ከንቱ ስለሆነ ሰው እግዚአብሔር በሰጠው ሕይወት ደስተኛ ሊሆን ይገባል (14+4-5+20)።

IV. ስለኛ አስን የምንሰው ነገር ባዶ በመሆኑና ስለወደፊትም እርግጠኞች ባለመሆናችን ምክንያት ዛሬን እግዚአብሔር በሰጠን ሕይወት እንደሰት (16+1-8+15)።

- ሀብት፣ ንብረት፣ ክብር፣ ዝና፣ ሌላውም ሁሉ ከንቱ ስለሆነ ባላችሁ ነገር በመርኅት ተደስቱ።

- ስለወደፊት እርግጠኞች ባንሆንም፣ ጥበበኛነትና አዋቂነት ከሞኝነትና ከሰንፍና ቢሻልም ከንቱ ነው። ግን ሕይወታችን ከእግዚአብሔር ዘንድ የተሰጠ ስጦታ በመሆኑ ደስ ሊሰን ይገባል።

V. ወደፊት ከሚሆነው ነገር እርግጠኛው ሞት ነው። ስለዚህም ሰው እግዚአብሔር በሰጠው ሕይወት ደስተኛ ሆኖ ይኑርበት። እንዲሁም እግዚአብሔር ለሁሉም ፍርድን እንደሚሰጥ በማሳወቅ እንዲጠነቀቅ ያሳስባል።

#### VI. መደምደሚያ

ሕይወት ተሰባሪ፣ ሁሉም ነገር አላፈ፣ ጠፊና ከንቱ በመሆኑ አንዛቢ የእዋቂን ቃል በመሰማትና ትኩረት በመስጠት የእግዚአብሔርን ትዕዛዛት በፍርሃት ሊጠብቅና ሊመጣ ያለውን ፍርድ፣ ዘላለማዊነትንም ሲያስብ ይገባዋል (12+8-14)።

መክብብ ንጉሠ ሰለሞን በእርጅና ዘመኑ ላይ ከድካሙና ከብርታቱ እግዚአብሔር ያስተማረውን በእርስ ዕርዳታ የጸፈበት በመሆኑ ብዙ ጥበብን ልንማርበት እንችላለን።

## መጋልየ መጋልየ

### በማንና መቼ ተጻፈ?

የዚህ መጽሐፍ ፀሐፊ ስለሞን መሆኑ ተጠቅሷል (ምሳ. 1+1)። ለዚህም ማስረጃው በሰም ተጠቅሶ መነሻ፡ ሲሆን (ምሳ. 1+5፣ 3+7፣ 9፣ 11፣ 8+11-12) ንጉሥ መሆኑም ተጠቅሷል (ምሳ. 1+4፣ 12፣ 3+9፣ 11፣ 7+6)። በተጨማሪም ንጉሡ ስለሞን ተፈጥሮን የሚያደንቅና የሚወድ መሆኑ በ1ኛ ነገሥት 4+33 ተጽፏል።

### የመጽሐፉ ዓላማ

መጋልየ መጋልይ ማለት የመዝሙሮች ሁሉ መዝሙር ማለት ነው። እይሁድ መጋልየ መጋልየን የእግዚአብሔርና የአስራኤል ታሪክ ነው ሲሉ ብዙ ክርስቲያኖች ደግሞ የቤተክርስቲያንና የክርስቶስ ነው ይላሉ። ሆኖም ግን በዚህ መጽሐፍ በአንድ ወንድና በአንዲት ሴት መካከል ስላለ የፍቅር ታሪክ የምንመለከትበት ነው። በ1ኛ ነገስት 11+3 እንደተገለጸው ስለሞን 700 ሚስቶችና 300 ቁቦቶች የነበሩት ሰው ነው። ምናልባትም ይህን መጽሐፍ የጻፈው የመጀመሪያ ሚስቱን ባንባበት ወቅት እንደሆነ ይገመታል።

አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ እዋቂዎች ይህን የመጀመሪያ ሚስቱ የግብጽ ንጉሥ የፈርአን ሴት ልጅ ሳትሆን እትቀርም ይላሉ። (1ኛ ነገ. 3+1) ነገር ግን ሌሎች ይህችን ፍቅረኛውን ንግሥት (ልዕልት) ብሎ አደጠራትም ስለዚህም ግብጻዊት ሚስቱ አይደለችም ይልቁንም ከሊባኖስ ሳትሆን እትቀርም ይላሉ (4+8)።

### አስተዋጽኦ

- I. ርዕስ (1+1)
- II. ትጭቂት (1+2-3+5)
- III. የጋብቻ ወቅት (3+6-5+1)
- IV. ከጫጉላ በኋላ (5+2-6+13)
- V. የትዳር ቅርርብ (7+1-8+4)
- VI. በፍቅር ማደግ (8+5-14)

## ምዕራፍ አራት

### ታላላቅ ነቢያት

### ትንቢተ ኢሳይያስ

### ፍርድንና መቤዢትን ያመጣው ቅዱስ እግዚአብሔር

የነቢዩ ኢሳይያስ ትንቢቶች የተሰጡት በየዚያን እንዳዘ ዘመን ፍጻሜ ገደማ ነው። ይህም በ750 ዓ.ዓ. ማብቂያ ላይ ነበር። ምናሴ ከንጉሥ ሕዝቅያስ ጋር አብሮ ነገር የሆነበትን ዘመን አስከ (690 ዓ.ም.) ድረስም ተጥሷል። የእገልግሎቱ ዘመንም ነቢዩ ሚክያስ ካገለገለበት ዘመን ጋር አንድ ነበር። ኢሳይያስ ያገባና ቢያንስ የሁለት ልጆች አባት መሆኑ የታወቀ ነው (ኢሳ. 7+43 ፣ 8+3)። ይኖርበት በነበረው ስሊየሩሳሌም በተለያዩ ጊዜያት ሰይሁዳ ነገሥታት ትንቢትን ተናግሯል። ከሁሉም በላይ ስለ መሢሐ በተናገራቸው ትንቢቶች ታዋቂና የመጀመሪያ ነቢይ ነው (ኢሳ.7+39)። ስለመሢሐ መንገሥና መከራ ማየት ተንብዮአል። መልእክቶችም ከእግዚአብሔር ቅድስና ጋር የተያያዙ ናቸው። ምክንያቱም የቅዱስ እግዚአብሔርን ክብር በመመልከቱ ሕይወቱ ፍጹም ሰውጥን ስላገኘ ነው (ኢሳ.6)። መልእክቶችም በሚከተሉት ዋና ዋና ክፍሎች የተከፈሉ ናቸው።

### የኢሳይያስ አስተዋጽኦ

- I. የእግዚአብሔር መክበር የሰውን ትዕቢት ያዋርዳል (1-6)
- II. የሰላም ጥላቃ የይሁዳ ጦርነት እንዲያከትም ያደርጋል (7-12)
- III. የእግዚአብሔር ሉዓላዊ እቅድ ለሕዝቦች (13-27)
- IV. እግዚአብሔርን ወይም የጦር ኃይልን መታመን (28-39)
- V. እቻ የሌለው እግዚአብሔር ደህንነትን ያመጣል (40-48)
- VI. የመከራ አገልጋይ ደህንነትን ያመጣል (49-55)
- VII. የእግዚአብሔር አጠቃላይ አደሳና ፍርድ (56-66)

ኢሳይያስ የተለያዩ ምሳሌያዊ ንግግሮችን እየተጠቀመ የሚናገርና የተሰጠ ሰባኪ ነበር። ለምሳሌ ኢሳይያስ 5 ላይ እሥራኤልን (ይሁዳን) ከወይን ተክል ጋር፣ ኢሳ. 1+10 ላይ ደግሞ የይሁዳ ነገሥታትን ከሰዶም ንጥፎች ጋር ሲያመሳስል እንመለከታለን። መልእክቶችም የእግዚአብሔር ኃይል ሰውን ከኃጢአት፣ ነገሥታትን ከኃይላን ማዳን እንደሚችል በግልጽ ለማሳየት ነው። ሌላ እምሳክ የሰሞና የእሥራኤል ሕዝብ በእግዚአብሔር ብቻ እንዲታመን ጥሪ ያደርጋል። እግዚአብሔርም ዘላለማዊ የሰላም መንግሥቱን እንደሚመሠርት ይናገራል።

# 1. የእግዚአብሔር ክብር የሰውን ትዕቢት ያዋርዳል (ኢሳ. 1-6)

ነቢዩ ኢሳይያስ የጦርነት መከራን እያዩ የተቸገሩትን አመጸኛ የሆኑትን የይሁዳን ሕዝብ ንስሐ እንዲገቡ፣ ፍትህን እንዲያደርጉና በቤተመቅደስ ውስጥ ትርጉም የለች መስዋዕት ማቅረብ ያቆሙ ዘንድ ወደ እግዚአብሔር ተመለሱ እያለ ጥሪ አድርጓል (ኢሳ. 1፡1-20)። እግዚአብሔር የሕዝቡን ጨቋኝ ንገርዎችንና ክደዎችን ዘመን ብልጽግና የተነሳ ራሳቸውን ሽላልመው በትዕቢት የተወጠሩትን የይሁዳን ሴቶች ያስወግዳል (ኢሳ. 3፡1-4፡1)። መልካም ፍሬ የማያፈራውን የራሱን የወይን እርሻ (ይሁዳንም) ጭምር ይደመሰሳል (ኢሳ. 5፡1-7)። በመጨረሻም ቀን እግዚአብሔር በክብሩ ሲገለጥ የማይታዘዙትንና ትዕቢተኞችን ሁሉ በምድር ላይ ያዋርዳቸዋል (ኢሳ. 2፡17)። ኢየሩሳሌም ትለወጣለች። የእግዚአብሔር ቁጥጭጦ (መሢሐ) በዚያ ይሆናል፤ የይሁዳ ጋጢአት ይወገዳል እናም ኢየሩሳሌምም ትቀደሳለች (4፡2-6)።

ያዝያን ዘሞተበት ዓመት ኢሳይያስ በራዕይ የነገሥታት ንጉሥ የሆነው እግዚአብሔር በግርማው በቤተ መቅደሱ ዙፋን ላይ ተቀምጦ ከብሩን እየ። ከዚያም ራሱን አዋረደ፤ ይቅርታን እገኘና እግዚአብሔርን የማይሰሙትን ሰዎች ልብ ያደነድን ዘንድ በእግዚአብሔር ተሳክ (ኢሳ. 6፡1-13)። ኢሳይያስ የሚናገረውን እንደማይሰሙ ደግሞም የሚሰሙ **ቅሬታዎች** እንደሚኖሩ እግዚአብሔር ያውቃል። ሌሎች ግን የእግዚአብሔርን ቃል ሰምተው ካልታዘዙ ከድንጻኔአቸው የተነሳ ለፍርድ የተዘጋጁ ይሆናሉ።

# 2. የሰላም አስቃ የሆነው ጌታ የይሁዳን ጦርነት እንዲያከትም ያደርጋል (ኢሳ. 7-12)

በክፉው ንጉሥ በአካዝ ዘመን መንግሥት ይሁዳ በጠላቶቹ በሶሪያና በአሥራኤል ተጠቅታለች። ንጉሥ አካዝም ማዳን በሚችል በእግዚአብሔር መታመንን እምቢ አለ (ኢሳ. 7፡1-19)። ነገር ግን የአሥራኤልንና የሶሪያን መጥፋት እግዚአብሔር ቢናገርም አሰርን መታመኛው አድርጎ ዕርዳታን ጠየቀ (ኢሳ. 8፡1-7፤ 9፡8-10፡4)። አሰርም እንደሚደመሰስ ከትዕቢቱም የተነሣ እንደሚጠፋ እግዚአብሔር ተናግሯል (ኢሳ. 10፡5-19)።

በእንዲህ ዓይነት ተስፋ አስቆራጭ ሁኔታ ውስጥ በእማኑኤል እማካይነት ተስፋንና ሰላምን ሰጠ። እማኑኤልም ከድንግል የሚወሰድ፤ እግዚአብሔር አዳኝ ስለመሆኑ የምልክት ልጅ ነበር። እርሱም ታላቁ ብርሃን የሰላም አስቃ፤ በዳዊት ዙፋን ሆኖ ለዘላለም የሚገዛ ነው (ኢሳ. 9፡1-7) (ማቴ. 4፡13-16)። እርሱ በእግዚአብሔር መንፈስ የተሞላ ቁጥጭጥ በመሆኑ የዘላለምን ሰላም መስጠት ይችላል (ኢሳ. 11፡1-9)። እነዚህ ከላይ የተዘረዘሩት ተስፋዎች ሰዎች

በእግዚአብሔር በአዳኞቹው እንዲታመኑና እርሱንም እንዲያመለካኩ ያደርጋቸዋል (ኢሳ. 12፡1-6)። ጦርነትንም ለዘላለም ያስወግዳል።

በኢሳይያስ 7፡14...ድንግል ትፀንሳለች ወንድ ልጅም ትወልዳለች» የሚለው ጥቅስ እግዚአብሔር አዳኝ መሆኑን የሚያመለክት ምልክት ነው። ይህ ምልክት በሁለት አቅጣጫ እንደሚተረጉም ግልጽ ነው። የመጀመሪያው አካዝ ከሚፈራቸው ካስጨነቁትም ነገሥታት እጅ እግዚአብሔር ማዳን መቻሉን ያሳያል። ለዚህም ምልክቱ የነቢዩ የኢሳይያስ ሚስት (ኢሳ. 8፡1-3) ፀንሳ የምትወልደው ሕፃን ክፉውንና መልካሙን ለይቶ ሳያውቅ አካዝ ያፈራቸው ጠላቶች ይደመሰሳሉ። ሁለተኛው ደግሞ የዓለምን ሕዝብ ሁሉ እያስፈራራ በጋጢአት የተበተባቸው ወደ ዘላለም ሞት የሚነዳቸው ለይጣን በመሢሐ፤ ከዳዊት ዘር ከሆነው ከሠላም አለቃ ከኢየሱስ ክርስቶስ መምጣት የተነሳ በጨለማ የሚኖር ሕዝብ ሁሉ ታላቅ ብርሃን አይቶነፃ እንደሚወጣ የሚያመለክት ነው (ኢሳ. 9፡4)።

# 3. ለሕዝቡ ሁሉ የሚሆን የእግዚአብሔር ሉዓላዊ ዕቅድ፡- (13-27)

የእስላሞ ነገሥታት ሁሉ ስለሀብታቸውና ስለመከላከያ ኃይል ጥንካፊያቸው በትዕቢት ተወጥረዋል (ኢሳ. 13፡11-19፤ 16፡6)። ከዚህም የተነሳ ኢሳይያስ የባቢሎንን፣ የአሦርን፣ የፍልስጤምን፣ የሞአብን፣ የሶርያን፣ የጣጽን፣ የኤዶምን፣ የአረብንና የጢርስ መንግሥታትን ውድቀት ይተነብያል (13-23)። በጌታ ቀን የእግዚአብሔር ቁጣ በሚወርድበት ጊዜ እነዚህ ነገሥታት በቁጣው አሳት እንደሚጠፉ ይናገራል (ኢሳ. 13፡6-13)። ይህም የእግዚአብሔርን ዕቅድ ምንም አይለውጥም። ሕዝቡን (ይሁዳን) መልሶ ለመመሥረት ያለውን አቅዱንም ምንም ነገር አያናጋውም (14፡1-3 6፡5)። የሚያስደንቀው ነገር ብዙ አሀዛብ ከግብጽና ከአሦር ወደ ጌታ በመመለስ የእግዚአብሔር ሕዝብ ውን ይሆናሉ (ኢሳ. 19፡19-25)።

የኢሳይያስም ንግግር ስለወደፊቱ ግራ የተጋቡትን እይሁዶች አጽናኑዋል። የአሀዛብ ነገሥታትንም የሚፈሩ አይደሉም። ለዓለም ያለው የእግዚአብሔር ዕቅድም ይፈፀማል።

እነዚህ ከስተቶች የሚያመለክቱን በምድር ላይ ያለውን ሁሉን ነገር እግዚአብሔር በአሳት የሚደመሰስበትን የመጨረሻውን ፍርድ ቀን ነው። ከክፉ የተነሳ እግዚአብሔር ሰውን ሁሉ፤ ነገሥታትንና በትዕቢት የተወጠሩ ከተሞችን ሁሉ ይቀጣል (ኢሳ. 24፡1-22)። በዚያን ጊዜም እርሱ ከሕዝቡ ጋር በጽዮን ይገዛል፤ ይከብራልም። ሞትና ለቅሶ ለዘላለም ተወግደው ሁሉም በተወደደው በእግዚአብሔር ግብጥ ላይ ሆኖ በደስታ ይዘምራል። ሙታን ሕይወትን ያገኛሉ፤ ደስታና ማዳን ምድሪቱን ይሸፍናሉ (ኢሳ. 25፡1-26 ፡19)።

4. እግዚአብሔርን ወይም የጦር ኃይልን መታመን (ኢሳ. 28-39)

ኢሳይያስ ለምድር ነገሥታት ሁሉ ካለው ከእግዚአብሔር የቅጣት ዕቅድ ወደ እሥራኤል (የሶማሊያ ክፍል) በ722 ዓ.ዓ. ከመውደቁ በፊት ወደ ነበረው ሁኔታ ይሸጋገራል። ከእግዚአብሔር ለመማር ምክሩንም ለመስማት እምቢ ወዳሉ በትዕቢት ወደስከፋ የእሥራኤል ነገሥታት መሪዎች፣ ካህናትንና ነቢያትን በፍጹምነትና በፍትህ ከሚያስተዳድረው ከእግዚአብሔር ይነጻጽራል። እግዚአብሔር ለቅሬታው እውነተኛ የሆነ መመሪያ የሚሰጥ ነው (28+1-29)። እነዚያ እመጻኞች መሪዎች ይደመሰሳሉ። ይሁዳም ይቀጣል። ምክንያቱም ከእሥራኤል ስህተት አልተማረምና። ነቢያቶቻቸው ያስቷቸዋል። ሕዝቡም የከንፈር እንልግሱት ብቻ ለእግዚአብሔር እየሰጡ ልቡ ግን ከእግዚአብሔር የራቀ ሆኖአል (29+9-14)።

ሰዚህም በቂ ማስረጃ የሚሆነው መሪዎች ከአሦር ጠላቶች ለማምለጥ (ለመዳን) ከእግዚአብሔር ይልቅ በግብጽ ወደ መደንፍ ማዘጋገባቸው ነበር (30+1-4፣ 31+1-3)። በእግዚአብሔርም ሆነ በነቢዩ ቃል ለማመን እልፈሰጉም (30+9-12)። ኢሳይያስም ይህን ክንቄ የሆነውን በሥጋ ለባሽ መታመንን ያወግዛል። እግዚአብሔር ከርገራኔው የተነሳ ይሁዳን፣ ለማስተማር በብልጽግና ለመባረክና ከአሦር አስጨናቂ አገዛዝም ለመታደግ ይፈልጋል። ነገር ግን አስቀድሞ የይሁዳ ሕዝብ ወደ እግዚአብሔር መመሰሰና በእርሱም መታመን ይኖርበታል (30+18-31+9)። ይህን መታመንን ሲያበረታታ ኢሳይያስ ሕዝቡን ያሳሰባቸው ነገር ቢኖር እንድ ቀን ጻድቅ የሆነው መሢሐቸውና ንጉሣቸው ይመጣል፣ ዕውር መሆናቸውንም ያስወግዳል (32+1-8)። ተመቻችተው የተቀመጡትን ሌቶች ለሚመጣው ጥፋት እንዲያዝኑ ጥሪ ያደርግላቸዋል (32+9-14)። ደግሞም እግዚአብሔር ሲከበር የአሦር መንግሥት በይሁዳ ንጉሥ በእግዚአብሔር እንደሚደመስሰም ይተነብያል (33+1-24)። ኤዶምንና የእግዚአብሔርን ጠላቶች ሁሉ የእግዚአብሔር ቁጣ ሲያገኛቸው (34+1-15) ነገር ግን እግዚአብሔር የተቤዛቸው በጽዮን ለመኖር ሲመለሱ በኢየሩሳሌም ትልቅ ደስታይሆናል (35+1-10)።

የአሦር ሠራዊት ኢየሩሳሌምን በከበቡለት ጊዜ ንጉሡ ሕዝቅያስ ይህን መልእክት ተቀብሎ በእግዚአብሔር ላይ እምነቱን አደረገ (36+1-22)። በዚያን ጊዜ ሰው ሁሉ ሕዝቅያስ ራሱን ለአሦር መንግሥት ማስገዛት እንዳልበት ቢተማመኑም ሕዝቅያስና ኢሳይያስ ወደ ቤተ መቅደስ ገብተው እግዚአብሔር የአሦርን መንግሥት በማሸነፍ ለሕዝብ ሁሉ ክብሩን እንዲያሳይ ጸለዩ (37+11-20)። እግዚአብሔርም ይህን ጸሎታቸውን ሰምቶ ሲመልስ መልእኩን ልኮ 185000 (እንድ መቶ ሰማኒያ እምስት ሺህ) የአሦርን ሠራዊት በእንድ ሌሊት እንዲገደሉ አደረገ (37+36)። ከሕዝቅያስ ጽድቅና የጸሎት ሕይወት የተነሳ ምድራዊ ሕይወቱ በእሥራ ክምስት ዓመት ዕድሜው እንዲፈገም ተደረገ (38+1-22)። ነገር ግን

በኋለኛው ሕይወቱ ሕዝቅያስ ሰቀደመው እምነቱ ተቃራኒ በሆነ መልኩ ከእግዚአብሔር ይልቅ በባቢሎን መንግሥት ላይ መታመንን ቀጠለ (39+1-8)። በኢሳይያስ መጽሐፍ እስካሁን የተመለከትነው (ም. 1-39) ክፍል አንድ ሆኖ ብዙ ጊዜ የፍርድ ሃሳብ የያዘ ነው። በመሆኑም እግዚአብሔር የማይታዘዙትን ሁሉ እንደሚቀጣቸው እንመለከታለን። በመቀጠልም የምንመለከተው (ም. 40-66) የጸጋ ክፍል በመባል ይታወቃል። ስለዚህም ክፍሉ ያተኮረው የእግዚአብሔር ምህረት ለሁሉም ሕዝብና ለሰው ሁሉ መዳን ምክንያት የሚሆን ክርስቶስ የመወለዱም ትንቢት የተሰጠው፣ በዚህ ክፍል ነው። ከዚህ ሃሳብ በመነሳት እንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ትንቢተ ኢሳይያስን ሊከፋፍሉ ክም. 1-39 የብሉይ ኪዳን 39ኛን መጽሐፍት የሚወክል ሲሆን ከም 40-66 በአጠቃላይ 27 መጻሕፍት የአዲስ ኪዳን 27ቱን መጽሐፍት ይወክላል ይላሉ። ይህም በመሠረተ ሃሳቡ ትክክል ነው።

5. እቻ የሌለው እግዚአብሔር ደህንነትን ያመጣል (40-48)።

እነዚህ ምዕራፎች በሕዝቅያስ ዘመን ፍጻሜና በከፋ ልጅ ምናሴ አገዛዝ ዘመን ጅግሬ እንደተጻፉ ይታመናል። በዚህ ክፍል በተሰጡት ትንቢቶች እማካይነት የእሥራኤል ቅሬታ እምነታቸውን በእግዚአብሔር ላይ ማድረግን እንዲያሳይ እግዚአብሔር ያበረታታቸዋል። ይህም ቀጥሎ ሲመጣ ካለው ከባቢሎን ምርኮም እንደሚታደጋቸው ሰማሳየት ነው። በምዕራፍ 40+1-11 ባለው ክፍል የተሰጠው የማጽናናት መልእክት እግዚአብሔር ሕዝቡን ሲገዛ እንደሚመጣ በማመልከት ነው። ከእህዛብም ይሁን ከእህዛብ እማልክት የእግዚአብሔርን ጥቂቱን ኃይል እንኳ የያዘ የሰሜን ሲፈሩ የሚገቡ አይደሉም (ኢሳ. 40+12-16)። ምንም እንኳን ስለእግዚአብሔር ሥልጣን ግራ የተጋባና እውር ሕዝብ ማለትም ተስፋቸውን በጌታ ላይ የሚያደርጉ እንደማያፍሩ የተረጋገጠ ነበር። (40+27፣ 41+10፣ 42+18-20)። የእግዚአብሔር ሕዝብ በየትኛውም ዘመን ይሁን ቦታ የሚኖር እግዚአብሔርን የሚታመንና የሚጠባበቅ ቢሆን ምን ጊዜም ጥንካሬን አያጣም (40 +27-31)።

እግዚአብሔር የእህዛብ እማልክት ሁሉ ምንም እንዳይደሉ ምንም ማድረግ እንደማይችሉ፣ የሰው እጅ ሥራዎች እንደሆኑ ይናገራል። (4+15-21፣ 7+21-24 44+9-20) የባቢሎናውያን ቤል (ማርዱክ) እና ኔቦ የሚባሉ እማልክት፣ ባቢሎንም ጭምር እንደሚወድቁ ይናገራል (46+1-47፣ 15)። ከይሁዳ ሕዝብ እምነክ ሌላ እምነክ በፍጹም የለም። እርሱ አልፋና ለሚጋ ነው። ቅዱስ፣ ፈጣሪ፣ እዳኝና ንጉሥ ቢኖር እርሱ ብቻ ነው (41+4፣ 43+10-15፣ 44+6-8፣ 48+12)። በታሪክ ውስጥ የተፈጸሙትን ነገሮች ሁሉ ያውቃል። አስቀድሞም ለሕዝቡ ስለወደፊቱ ዕቅድ እውጥቷል (43+18-21)።

ይሁዳ ከተማረከ በኋላ ነገሥታትን ሁሉ እሸገፎ ነፃ የሚያወጣና ኃይለኛን መንግሥት እግዚአብሔር ያስነሳል። ይህም ንጉሥ፣ ቂርስ አይሁዶች ከባቢሉን ከምርኮ አገር ወደ አገራቸው እንዲመለሱ ይፈቅዳል። ኢየሩሳሌምና የእግዚአብሔር ቤተመቅደስ እንደነፃና እንዲገነባ ያደርጋል (ኢሳ. 41÷1-4፣ 44÷24-45÷7፣ 48÷20 1÷1-6)። ይህም የሚያመለክተው አስካሁንም የኢየሩሳሌምን ሕዝብ እግዚአብሔር አንደሚወዳቸው ነው። አገልጋዮቹም ይሆኑ ዘንድ የመረጣቸውም እርሱ ነው። በአህዛብ ሁሉ ዘንድ የእግዚአብሔርን ክብር የሚመስክሩ የእግዚአብሔር ምሥክሮችም ናቸው።

#### 6. የመከራው አገልጋይ ደህንነትን ያመጣል (ኢሳ. 49-55)

ይህ ዘላይ የመከራው አገልጋይ የተባለው ሃሳብ ክርስቶስ መከራ የተቀበለ አገልጋይም እንደሆነ የሚያመለክት አሳብ ነው።

ነቢዩ ኢሳይያስ እምቢተኛና የማይታዘዝ አገልጋይ በሆነው በአይሁድ ሕዝብና ፍትህንና ጽድቅን በምድር ላይ ለመመሥረት እግዚአብሔር በመረጠው አገልጋይ (ኢሳ. 42÷19 እና 42÷1-4) መካከል ውድድር እያደረገ ይገኛል። ከራሱ ሕዝብ መከራን የማይያይ የሚቸገር ቢሆንም በመጨረሻ የእግዚአብሔር ማዳን ለዓለም ሁሉ የሚደርስ የአሕዛብ ሁሉ ብርሃን ነው (ኢሳ. 42÷6፣ 49÷4-6)። በመጀመሪያ የተናቀና የተዋረደ (ኢሳ. 46÷7፣ 50÷6) ፈቱም መልኩም የጠፋ ይሆናል። ስለዓለም ኃይላት ሲል በፈቃደኝነት ይሞታል (ኢሳ. 52÷14፣ 53÷3-8) በዚህ ዓይነት ሁኔታ ውስጥ ሆኖ ከእግዚአብሔር ዘንድ አርዳታን ይፈልጋል። እግዚአብሔርም ከመታን በማለንሳት በታላቅ ሁኔታ ያከብረዋል (ኢሳ. 50÷7-10፣ 52÷13፣ 53÷12)። ምንም እንኳን ኃይላት የሌለበት ቢሆንም የዓለምን ኃይላት ተሸክሞ ለእግዚአብሔር የበደል መስዋዕት ሆኖ ይቀርባል (ኢሳ. 53÷9-11)። ይህ መከራ አይቶ ቁጂላ የከበረው አገልጋይ በአዲስ ኪዳን የተገለጠው መሲህና ጌታ የሆነ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው (ማር. 10÷33-34፣ ዮሐ. 10÷17-18፣ ዮሐ. 8÷32-35)።

እግዚአብሔር ሕዝቡን ከኃይላታቸው ለማዳን ብቻ ሳይሆን ተስፋ የሰጣቸው ጌታን እንዲፈልጉ፣ ለእግዚአብሔር ሕግ እንዲታዘዙና ለማዳንም ይደሰቱ ዘንድ ያበረታታቸዋል (ኢሳ. 51÷1-3)። አልፎ ተርፎ ሕዝቡን ያጽናናቸዋል። የምርኮ ዘመናቸውም ፈጥኖ ያልፋል፤ የአስራሌል ቅሬታ ወደ ጽዮን ይመለሳል። አንደመልካም እርሻም ይለመልማል። እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን ሲታደጋት እርስ በእርሳቸው «እምላክሽ ነግሦአል» እየተባሉ በዝማሬ ደስታቸውን ይገልጻሉ (ኢሳ. 54÷1-8)። ክፉ መንገዳቸውን ቢተውና እግዚአብሔርን ቢፈልጉ እግዚአብሔር ኃይላታቸውን ይቅር ይላል (ኢሳ. 54÷1-8)። አስደናቂ አሠራሩ

ከስው ግምትና መረዳት በላይ ቢሆንም የእርሱ ቃል ከዳዊት ጋር በገባው ቃል ኪዳን መሠረት ይፈጸማል (ኢሳ. 55÷1-13)።

#### 7. የእግዚአብሔር አጠቃላይ እድሳትና ፍርድ (ኢሳ. 56-66)

የታደሰው የእግዚአብሔር መንግሥት ግብረገባዊ ሁኔታው ፍትህን፣ ተገቢ የሆነ የስንበት አካባቢን (ኢሳ. 56÷1-8)፣ በእግዚአብሔር ፊት በትሁት ልብ የሚደረግ ጸምን፣ የተቸገሩትን መርዳትን (ኢሳ. 58÷1-12) ስውን ከእግዚአብሔር የሚለየውን የኃይላትን መንገድ መተውን ያጠቃልላል (ኢሳ. 59÷1-3)። የእግዚአብሔር ክብር በሕዝቡ ላይ የማዳንን ብርሃን ሊያሳይ ሲነሳ አሕዛብ ወደ ኢየሩሳሌም መጥተው እግዚአብሔርን ያመልኩታል። ስጦታቸውንም ያቀርቡለታል (ኢሳ. 60÷1-9)። ሐዘናቸውን ወደ ደስታ፣ ምድረ ባዳቸውን ወደ ልምላሚ፣ ጥፋታቸውን ወደ ልማት ይሰውጣል። ሕዝቡም የጽዮን ቅዱስ እሥራኤል ይባላል። ደስታዬም በቅዱስ ሕዝቤ ላይ (ኢሳ. 62÷1-12) ይሆናል ይላል እግዚአብሔር።

አገልጋዩም የተወደደቸውን የእግዚአብሔርን ዓመት፣ ከእሥራት መውጣትን ያዘኑትም ነጻነትን እንዲያገኙ የማዳን ደስታና ምሥጋና እንደሚሆን ይሰብካል (ኢሳ. 61÷1-3)። እነዚህ ክስተቶች በኤዶምና በአህዛብ ሁሉ ላይ እግዚአብሔርን በተጋፉት ሁሉ ላይ የእግዚአብሔር ቁጣ እንደሚወርድም ያጠቃልላል (ኢሳ. 63÷1-7)።

የነቢዩ ኢሳይያስ ትንቢት እግዚአብሔር ስለደረገላቸው ቸርነት፣ ከቀደመው መከራ ማዳንን በማሰብ ኃይላትንና የእግዚአብሔርን መንፈስ ያሳዘኑትን ሁሉ በመናዘዝ እግዚአብሔር ኃይሉንና ክብሩን በድጋሚ እንዲገልጥላቸው ከሕዝቡም ጋር በድጋሚ እንዳይቆጣ ምልጃ በማድረግ ይጠናቅቃል (ኢሳ. 63÷7-64÷12)። እግዚአብሔርም ይህን ጸሎት አድምጦ ለሚፈልጉት ሁሉ እንደሚገለጥ፣ ከኃይላታቸውም ለማመለስ ራሱን እንደሚገልጥ ተስፋን ይሰጣቸዋል። ለታማኝ ባሪያዎቹም አዲስ በሚፈጥረው ስማይና ምድር በረከቱን እንደሚያዝላቸው ይናገራል (ኢሳ. 65÷1-25)። በመጨረሻም ክፉዎች በሙሉ በዘላለም እሳት ውስጥ ይጣላሉ። ትላቸውም አይሞትም። ነገር ግን የተቀሩት አህዛብ ሁሉ ለእግዚአብሔር ክብርን ያመጣሉ፣ በፊቱም ይስገዳሉታል (ኢሳ. 66÷18-24)።

#### በኢሳይያስ ውስጥ ስለመሢሐ የተተነበዩ ትንቢቶች፤

ነቢዩ ኢሳይያስ ከማንም በላይ ስለመሢሐ የተናገረ ነቢይ ነው። ለምሳሌ ምዕራፍ 53 የያዘው ትንቢት በሙሉ በጥልቀት የሚናገረው ስለመሢሐ ነው። ከሌሎች የትንቢት መጽሐፍት ሁሉ በበለጠ መልኩ ስለመሢሐ ትንቢቶችን የያዘ መጽሐፍ ቢኖር የኢሳይያስ መጽሐፍ ነው።

የሚከተሉትን የምንባብ ክፍሎች እንብብህ እያንዳንዱ ስለክርስቶስ የተሰጠው ክፍል ከፊት ለፊቱ ስለሰተሰጠው ርዕስ ምን እንደሚናገር እስተውል።

12÷1-2፣ 40÷10፣ 52÷7፣ 61÷1 ስለደህንነት ምን ይላሉ?

6÷7፣ 40÷2፣ 53÷5፣ 55÷7 ስለይቅርታ ምን ይላሉ?

1÷18፣ 25÷27÷9፣ 52÷15 ስለመንፃት ምን ይላሉ?

9÷6፣ 26÷12፣ 32÷17፣ 53÷5 ስለ ሠላም ምን ይላሉ?

የሚከተሉትን የመጽሐፉን የምንባብ ክፍሎች፣ ስለክርስቶስ ምን እንደሚል በማሰላስል እንብብ። 7÷14-15፣ 8÷8፣ 9÷1-2፣ 7÷11÷1-2፣ 35÷5-6፣ 40÷12-18፣ 42÷1-3፣ 50÷5-6፣ 51÷13፣ 52÷13-14፣ 53÷1-12፣ 59÷20፣ 61÷2፣ 63÷1-6፣ እና 66፣15-19።

**የመጽሐፉ ቁልፍ ቃላትና ጥቅሶች**

«የእሥራኤል ቅዱስ የሚለው ሐረግ ነቢዩ የሚወደውና በመጽሐፉ ውስጥ ወደ 25 ጊዜ የተጠቀመው ሲሆን ሐረጉም «እግዚአብሔር» የሚለውን ተክቶ የገባ ነው። በመጀመሪያም በም.1 ቁ.4 ላይ ይገኛል።

ቁልፍ ጥቅስ ደግሞ ኢሳይያስ 6÷3 ላይ «ቅዱስ፣ ቅዱስ፣ ቅዱስ፣ የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር ምድር ሁሉ ከክብሩ ተሞልታለች» የሚል ነው።

### ሥነ መለኰታዊ መልእክት

እግዚአብሔር ትዕቢትን ይጠላል፣ ትሁት የሆነውን መንፈስ ይወዳል። ትዕቢተኞችን ሁሉ ይደመስሳል። እግዚአብሔር ብቻ ይከብራል። እግዚአብሔር በሉዓላዊነቱ የምድርን ሕዝቦች ሁሉ ይቆጣጠራል። እንዳንድ ነገሥታትን እንደመሣሪያ ተጠቅሞ ሌሎች ነገሥታትን ይቀጣል። ከጦር ኃይል ይልቅ እምነታቸውን በእርሱ ላይ ያደረጉትን ሕዝብ ሁሉ ይታደጋቸዋል።

እግዚአብሔር በዳዊት ዙፋን ላይ ሕዝቡን ያድን ዘንድ የብልጽግናን የሠላምንና የደስታን መንግሥት ይመሰርት ዘንድ የሠላም አለቃ የሆነውን አማኑኤልን ይልካል። እግዚአብሔር አልፋና አሜጋ፣ ፈጣሪ፣ አዳኝና የእሥራኤል ቅዱስ ነው። ደግሞም የእርሱ ለሆኑት የሚጠነቀቅላቸውም እርሱ ነው። የአህዛብ ነገሥታት ጉልበት ሁሉ በእርሱ ፊት እንደምናምን ነው።

የመከራው አገልጋይ የሆነው ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ስለዓለም ኃጢአት በመሞቱ ደግሞ ሞትን ድል አድርጎ በመነሳቱ ለኃጢአት ዋጋ ከፍሏል። እርሱ የዓለም ሁሉ ብርሃን ስለሆነ አይሁድና አህዛብ ሁሉ በእርሱ ተቀድሰው በከበረው በእግዚአብሔር መንግሥት ውስጥ በደስታ ይመላለሳሉ።

መጽሐፉ ለክርስቲያናዊ አገልግሎት፣ እግዚአብሔር ማን እንደሆነ እያሰብን እንድንኖር፣ ከልብ ድንዳኔ ተመልሰን ገነብ በመግባት፣ አንድንመላለስ የእግዚአብሔር ፈቃድ እንደሆነ ይነግረናል። በተጨማሪም ኃጢአት ሁልጊዜ ከቅጣት

ጋር የተያያዘ እና ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ሰውን ለማዳን ያደረገውን የመቤዣት አገልግሎት ምን እንደሆነ ያስተምረናል።

## ትንቢተ ኤርምያስ

### መግቢያ

ነቢዩ ኤርምያስ ያገለገለበት ዘመን 627-580 ድረስ ነው። ኤርምያስ የእግዚአብሔር ነቢይ ሆኖ ለይሁዳ ሕዝብ ከነቢዩ ሶፎንያስ ጋር በጻፉት ጉጉሥ በኢየሱያስ ዘመን መንግሥት ከነቢዩ ዕንባቆም ጋር በክፉ ጉጉሥ በኢየሱያስ ዘመን መንግሥት እና ከነቢዩ ኢዩሌል ጋር በይሁዳ የመጨረሻ ጉጉሥ በሴዴቅያስ ዘመን መንግሥት አገልግሏል። ሴዴቅያስ ወደ ዙፋኑ ከመጣበት ከጥቂት ዓመታት በኋላ በ597 ዓ.ዓ. በባቢሎን ጉጉሥ ናቡከደነጾር ላይ ዐመፀ።

ባቢሎናዊያንም በ586 ዓ.ም. ኢየሩሳሌምን ከበሏት። ከተማይቱንም ሆነ ቤተመቅደሱን አቃጠሉ (2ኛ ነገ. 24÷18-25÷21)። ከጦርነቱ ለማምለጥ አንዳንድ አይሁዶች ወደ ኤዶም አገር ሸሹ፤ ሌሎችም በውጊያ ውስጥ ሞተው አለቁ፤ በሕይወት ከተረፉት አብዛኛዎቹ ወደ ባቢሎን አገር በምርኮ ተወሰዱ ናቡከደነጾር ጉዳልያስ የሚባለውን ለይሁዳ ቅሬታ ሕዝብ ጉጉሥ አደረገው። ነገር ግን ጉዳልያስም ወዲያው ተገደለ። የተቀረው ሕዝብም ወደ ግብጽ ኮበለለ (ኤር. 40-44)

### አታላይነትንና ስደትን ማሸነፍ

ኤርምያስ ከካህናት ቤተሰብ የተወለደ የእናቱት ስው ነበር። እናቱት ከኢየሩሳሌም 4 ማይልስ ርቀት ላይ በስተሰሜን ምሥራቅ የምትገኝ የብንያም ወገን ሕዝብ ከተማ ናት (ኤር. 1÷1)። በሁለቱ የይሁዳ የመጨረሻ ነገሥታትና በራሱ ቤተዘመዶች አማካይነት ኤርምያስ ብዙ ስደትን ቀምሷል። እንዲያውም የገዛ ወገኖቹም ሊገድሉት ይፈልጉ ነበር (ኤር. 11÷18-23)። እግዚአብሔር እርሱን እንዲህ አስቸጋሪ በሆነ ሁኔታ ውስጥ እንዲያልፍ ማድረጉን በምሬት ይናገራል። በተጨማሪም በብዙ የስቆቃ እንጉርጉሮ ሐዘኑን ይገልጻል (ኤር. 12÷1-6፤ 15÷10-21፤ 18÷19-23 እና 20÷1-13)። በእነዚህ አስቸጋሪ ሁኔታዎች ውስጥ በመሆን ለእግዚአብሔር የሚሳነው ነገር እንደሌለ ይገነዘባል። (32÷17-18)

### አስተዋጽኦ

#### I. የኤርምያስ ትንቢቶችና ጸሎቶች (ኤር. 1-20)

ሀ/ ለንሱሐ የመጀመሪያ ጥሪ (ኤር. 1-9)

ለ/ ማበረታቻዎችና ብሶቶች (ኤር. 10-20)

#### II. የኢየሩሳሌምን ውድቀት በተመለከተ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (ኤር. 21-29)

#### III. የተስፋ አድሳት (የመመለስ) ቃልኪዳን (ኤር. 30-33)

#### IV. የኢየሩሳሌም የመጨረሻ ቀናት (ኤር. 34-45)

#### V. በግብፅ አገር ምርኮኛ መሆን (ኤር. 40-45)

#### VI. በአሕዛብ ላይ የእግዚአብሔር ፍርድ (ኤር. 46-51)

የኢየሩሳሌም መውደቅ ታሪካዊ ሁኔታ (ኤር. 52)

ከሁሉም ነቢያት ለስብከት ተጠርቶ እንደ ኤርምያስ በግልጽነት ያገረመረመ ነቢይ የለም። በአታላይነት መንፈስ ሕዝቡን ወደ ስህተትና የማይሆን የሰላም ተስፋ እየሰጡ ከሚያስቸግሩት የሐሰት ነቢያት ጋር መታገል ነበረበት። (ም. 28 እና 29) በመደብደብና በመታሰርም ብዙ መከራ ተቋቋሟል (20÷1-6፤ 37÷1-38÷28)። ጸሎቶቹም ነሱሐ ስመግባት ፈቃደኛ ባልሆነው በይሁዳ ሕዝብ ላይ መበላጨቱንና በሰህተት እየተነጻ ሊጠፋ ላለው ሕዝብ መቃታቱን የሚገልጹ ናቸው። (ኤር. 7÷1-15፤ 8÷18-9÷1)። በእንደዚህ ዓይነት ሁኔታ ውስጥ ቢሆንም ኤርምያስ ለሕዝቡ የጠለቀ ፍቅር ነበረው። ሕዝቡ በጣይነት አምልኮ የተሞሉና ሊጠፉ የተዘጋጁ ቢሆኑም ኤርምያስ ይወዳቸዋል፤ ያዝነላቸውማል።

### የኤርምያስ ትንቢቶችና ጸሎቶች (ኤር. 1-20)

ኤርምያስ የእግዚአብሔር ነቢይ ይሆን ዘንድ ከመወለዱ በፊት ተመርጧል። የእግዚአብሔርን እውነታዊና አሉታዊ ቃላትን ለመናገር ብቁ ያስመዘገቡ ቢሰማውም እግዚአብሔር አበርትቶታል፤ በጠላቶቹም ፊት እንደተመሸገ ከተማ እንደብረትም አምድ እንደናሰም ቅጥር ሊያደርገው ቃል ኪዳን ሲገባ እንመለከታለን (ኤር. 1÷17-19)።

በኢየሱያስ ዘመን መንግሥት፤ በመጀመሪያው ስብከቱ የሕዝቡን የመጀመሪያ ለእግዚአብሔር ያላቸውን ልዩ ፍቅርና የተለየ ቅድስና (ኤር. 2÷2-3) አሁን ካላቸው የእግዚአብሔርን ሕግ መዘንጋት፤ ጣይትን መከተልና ከንቁና ሐሰተኛ የሆነውን እምነታቸውን (ኤር. 2÷4-37) ያንጸጽራል። እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም በመሢሐ የሚመራ መንግሥቱን ይመሠርት ዘንድ ሕዝቡ ኃጢአቱን ተገንዝቦ ወደ እግዚአብሔር ይመለስ ዘንድ ጥሪ ያደርጋል (ኤር. 3÷11-18፤ 4÷1-4)። ሰዎቹ ግን የእግዚአብሔርን መንገድ የሚያውቁ እና ጠቢባን መሰለው ለመታየት ሲሞክሩ እንመለከታለን። ነገር ግን ፍትህን ሲያደርጉ ወይም አውነቱን ሲናገሩ አንመለከታለን። ስለዚህ እግዚአብሔር ኃጢአታቸውን ይቅር አላላም (ኤር. 5÷1-9፤ 8÷4-9)። የሐሰት ነቢያት «ሀላም አለ» አያሱ ከንቱ ተስፋ እየሰጡ ስለታሰሷቸው ሕዝቡ እግዚአብሔርን መፍራት ተስናኝተዋል (ኤር. 5÷11-13፤ 20-31፤ 6÷13-15፤ 8÷10-12)።

ሕዝቡ በቤተመቅደስ አምልኮም ሁኔታ ተታሏል። ወደ ቤተመቅደስ ከመጡ ሁሉም ነገር የሚሰተክልላቸው መሰሏቸዋል። ክፉ መንገዳቸውን ቀይረው ድሃ አደጉን መጨቆንን፤ መሥረቅን፤ በሐሰት ቃል መታመንን፤ እና እንግዶችን አማልክት መከተልን ማቆም እንዳለባቸው እግዚአብሔር ይፈልጋል (ኤር. 7÷1-10)። በጉልበታቸው፤ ወይም በሀብታቸው ሳይሆን በእግዚአብሔር ብቻ መመካት አለባቸው

(ኤር. 9÷23-24):: እግዚአብሔር መንገዳቸውንና ሃሳባቸውን ካልቀየሩ እነርሱንም ሆነ ቤተመቅደስን ይደመሰሳል (ኤር. 7÷14-15):: ይህም ለኤርምያስ ትልቅ ሀዘን አመጣ:: እርሱም በጣም ያዘነው ለኢየሩሳሌም ፈውስ እንደማይገኝላት በማለብ ነው (ኤር. 8÷18-9÷1 እና 10÷19-25)::

በይሁዳ ንጉሥ በኢዮአቂም (609-597 ዓ.ዓ.) ዘመን መንግሥት ሕዝቡ በተቀረጹ ምስሎች ማምሰባቸው ለህተት እንደሆነ በመጥቀስ ይወቅሳቸዋል (ኤር. 10÷1-5):: እነዚህ ጣዖታት መናገርም መራመድም አይችሉም:: ስለዚህም ሰዎችን ከእውነተኛ መንገድ ለማሳሳት የተሠሩ ናቸው:: እግዚአብሔር በምድር ሁሉ ለሚኖሩት ሰዎች እምላክ ነው:: የአይሁድ ሕዝብም ርስታቸውና ፈጣሪያቸው እርሱ ነው:: እነዚህ ጣዖታት መስማት የማይችሉ ደንቆሮዎች፣ መናገር የማይችሉ ዲዳዎች የእውነት ተቃራኒ የሆኑ ነገሮች ናቸው (ኤር. 10÷6-16):: እነርሱን በማምሰባቸው ሰዎች/ሕዝቡ የቃልኪዳን አምላካቸውን እግዚአብሔርን አሳዝነውታል ሕብረታቸው ተቋረጠ (ኤር. 11÷1-13):: ስለዚህም እግዚአብሔር የተወደደውን ሕዝቡን ጣላቸው ምድራቸውንም ባዶ አደረገው (12÷6-13):: ነቢዩ ኤርምያስ በእንባና በልቅሶ የሕዝቡን ኃጢአት ተናዘዘ፣ እግዚአብሔርም ምህረቱን እንዲያበሳሳቸው ሰመነው (14÷7-22):: የእግዚአብሔር ፍርድ የቀረበ ከመሆኑ የተነሳ እግዚአብሔር ግን የነቢዩን ኤርምያስን ጸሎት ማዳመጥ አምቢ አለ (ኤር. 14÷11 እና 15÷1)::

ኤርምያስ የኢየሩሳሌምን ውድቀት በተነበየ ጊዜ ስደት ተከተለው:: የዓናቶት ሰዎች ሊገድሱት በፈለጉ ጊዜ ኤርምያስ በጣም ተሳቅቆ አዘኔታውን ገለጠ (ኤር. 11÷18-23):: ስለኃጥአን መበልጸግ ቅሬታውን ገሰጸ (ኤር. 12÷1-6):: ደግሞም ለዚህ ችግር ያጋለጠውን ትንቢታዊ ጥሪውን ጠላው (ኤር. 15÷10-18):: እግዚአብሔርም ኤርምያስን ጠንካራ እንዲሆን ፍርሃቱን እንዲተው አበረታው፣ አስተካከለውም:: ከማጉረምረም ተመልሶ እግዚአብሔር ይጠቀመው ዘንድ ምቹ እንዲሆን ፈለገው:: በኋላም በተደበደበና በተሰደበ ጊዜ ወደ እግዚአብሔር በጣር ሲጮህ በእርሱ ላይ የመጣበትን አላዛኝ ሁኔታ መቋቋም እንደማይችል ይናገራል (ኤር. 20÷7-11):: ባይወሰድ ይሻሰው እንደነበርና እግዚአብሔርም በጠራው ጊዜ እንዳታለሰው አድርጎ ቆጠረ (ኤር. 20÷71 14-18)::

በዚህን ጊዜ ኤርምያስ የተለያዩ ምሳሌያዊ ሁኔታዎችን በመፈጸም ተምሳሌታዊ ትምህርቶችን ማስተላለፍ ጀመረ:: በኤርምያስ 13÷1-11 የተጠቀሰው የማይጠቅም መታጠቂያ የሚያመለክተው የይሁዳ ሕዝብ በማይጠቅም ሁኔታና ደረጃ ላይ መገኘቱን ሲሆን ኤርምያስ ሚስት እንዳያገባ የተሳሰለው መልእክት ይሁዳ በምትወድቅበት ጊዜ የሚደርሰውን የሕዝቡን ሃዘን ለማመልከት ነው (ኤር. 16÷1-9):: ሽክላ ለሪ ገንቦ መሥራቱ እግዚአብሔር አሕዛብን ሁሉ የሚቆጣጠር ሱዓላዊ ሥልጣን ያለው መሆኑን ለማሳየት ነው::

የኢየሩሳሌምን ውድቀት በተመለከተ የተሰጠ ማስጠንቀቂያ (ኤር. 21-29)

በዚህ ክፍል የሚታየው ታሪክ የሚገልጸው ኤርምያስ ከንጉሥ ኢዮአቂም ወይም ሴዴቅያስ ጋር ያሳለፈውን ሁኔታ እንጂ ስብከት አይደለም:: ኤርምያስ ለንጉሡ ሴዴቅያስ እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን ይደመሰሳል:: ከዚህም ማምለጥ የሚቻለው ለባቢሎናውያን ራሱን በማለገዛት ነው ይላል (ኤር. 21÷1-10) የይሁዳ ነገሥታት በፍትህ አሳስተዳደሩም:: በዚህ ፈንታ የገጽሐንን ደም ያፈላሰ:: እግዚአብሔርንም መክተል እምቢ አሉ:: ስለዚህም ንስሐ የማይገቡ ከሆነ ሊደመሰሳቸው ወሰነ (ኤር. 22÷1-23÷2):: ጻድቃን ቅሬታዎች (መልካሙ በለስ) ወደ ምርኮ ከሄዱት ሰዎች ዘንድ ወደ እገራቸው ይመለሳሉ (ኤር. 24÷1-10):: ከሰባ ዓመት ፍጻሜ በኋላ እንዳንዶች ወደእገራቸው ይመለሳሉ (ኤር. 25÷12፣ 29÷10):: ከዚያም በኋላ እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደ እረኛ ያሠማራል:: በፍትህ የሚያስተዳድረውን ከዳዊት ሥር የወጣውን መሢሐዊ ንጉሥንም ይልካል (ኤር. 23÷3-8)::

እግዚአብሔርም እርሱ የተናገራቸው እያስመለሱ ሕዝቡን የሚያስቁትን ሐሰተኛ ነቢያትን ያስወግዳል (ኤር. 23÷9-40):: የቤተመቅደሱን መደምሰስ በተነበየ ጊዜ እንዳንዶች ኤርምያስን ሊገድሱት ዘንድ ፈለጉ (ኤር. 26÷1-19):: በኋላም ሐናንያና ሌሎች የሐሰት ነቢያት የኤርምያስን ትንቢት በምርኮ ላይ 70 ዓመት እንደሚቆዩ የተነገረውን ተቃወሙ (ኤር. 28-29)::

የተስፋና የኢድሳት (የመመለስ) ቃል ኪዳን (ኤር. 30-33)

ይህ የኤርምያስ የተስፋ ቃል የተሰጠው የሴዴቅያስ ዘመን መንግሥት መገባደጃ፣ ኢየሩሳሌም በባቢሎናውያን በተከበበች ጊዜ ሕዝቡ ሁሉ የመኖርን ተስፋ በቆረጠበት ወቅት ነው (ኤር. 32÷1):: የሰው ሁሉ ጉልበት ሲያልቅ (ኤር. 30÷5-7) እግዚአብሔር ባቢሎንን በጉልበት እንደሚደመስሳት ለሕዝቡ ያስረግጣል (ኤር. 30÷8-11):: ለአሁን ግን እግዚአብሔር ላመጣባቸው ቁስል ፈውስ የለም (ኤር. 30÷12-15):: ነገር ግን ወደፊት እግዚአብሔር ይሁዳን ይፈውሳታል፣ ቅጥሯን እንደገና ይገነባል፣ ከተማዋን ያድሳል ሕዝቡን በደለታ ይሞላል (ኤር. 30÷17-22) ከምህረቱና ከቸርነቱ የተነሳ እግዚአብሔር ለእነርሱ ያለውን ቃልኪዳን ያድሳል:: ይህም ቃልኪዳን ዘላለማዊ ይሆናል፣ በልብ ጽላት ይጻፋል (ኤር. 31÷1-3፣ 31-37):: ኤርምያስም እግዚአብሔር የተናገረውን የሕዝቡን መመለስ አመኑ:: ሁሉም ለእግዚአብሔር የሚቻል እንደሆነና ምንም የሚያቅተው ነገር እንደሌለም ተገንዝቧል:: ከዚህም የተነሳ በእምነት ከአጉቱ በዓናቶት መሬት ገዝቷል (ኤር. 32÷6-17):: እግዚአብሔር ምድርን እስከፈጠራትና ሁሉንም የሚቆጣጠር እርሱ እስከሆነ ድረስ የይሁዳን ኃጢአት ማንጸት እንደሚችል፣ ሕዝቡን ወደ መሬታቸው በመመለስ እንደሚያስደስት የመሢሐን ቁጥቁጥ በዳዊት ዙፋን ላይ እንደሚያስቀምጥ እና በቤተመቅደሱ አምልኮን እንደሚመሠረት አምኗል (ኤር. 33÷1-22)::

የኢየሩሳሌም የመጨረሻ ቀናት (ኤር. 34-45)

የናቡከደነጃር ሠራዊት ኢየሩሳሌምን በመከበቡ ይህም ሕዝቡን በጥቂት ተስፋ አስቀርቶታል (ኤር. 34÷1)። በዚህን ጊዜ ሕዝቡ ሁሉ ዕብራዊ ባሪያን ነጻ ለማውጣት እግዚአብሔርም ይምራቸው እንደሆነ በማለት ቃልኪዳን ከእግዚአብሔር ጋር አደረጉ (ኤር. 34÷8-16)። ከጥቂት ጊዜ በኋላ የግብጽ ሠራዊት ወደ ፍልስጥኤም ክልል ሲመጡ የባቢሎን ሠራዊት ደግሞ እነርሱን ለመዋጋት ብለው ኢየሩሳሌምን ለቀው ወጡ (ኤር. 37÷5-11)። ሀብታም አይሁዶች ይህን በተመለከቱ ጊዜ ወዲያው ከባርነት የለቀቋቸውን ባሮች መልሰው ወደ ባርነት ማስገባት ጀመሩ። ለእግዚአብሔር የተናገሩትን ቃላቸውንም ማፍረስ ጀመሩ (ኤር. 34÷11)። እግዚአብሔርም በእነዚህ ሰዎች ላይ በጣም ተናደደ ምክንያቱም እግዚአብሔርን አላከበሩትምም ደግሞም እልታዝዙትምም (ኤር. 35)። ንጉሡ ኢዩሳቂም የጌታን ቃል የያዘ የኤርምያስን መጽሐፍ ጥቅልል ካቃጠለበት ጊዜ ጀምሮ የሕዝቡም ሆነ ነገሥታቶቹ ለእግዚአብሔር አይታዘዙም ነበር (ኤር. 36)።

ነቢዩ ኤርምያስ በታማኝነት በተከታታይ በይሁዳ ላይ ሊመጣ ያለውን የእግዚአብሔርን ፍርድ እስከተናገረ ድረስ መከሰቱ፣ መደብደቡና በወህኒ መጣሉ በኋላም ይምት ዘንድ በጉድጓድ መጣሉ ስህተት ነበር። ኤርምያስ እስከብብቱ በሚደርስ ጭቃ ተውጦ ነበር። ነገር ግን ኢትዮጵያዊ ጃንደረባና 30 ሰዎች በገመድ ጉትተው አወጡት።

በመጨረሻም የጠላት ሠራዊት ወደከተማይቱ ገባና የአገሪቱን ብዙ ባለሥልጣናትንም ገደላቸው። የንጉሡን ዓይን ጉልጉሰው አወጡት ዓይነሥውርም አደረጉት፤ የከተማይቱን ቅጥሮችና ቤቶችንም አወደሙ (ኤር. 39÷1-10)። በእግዚአብሔር ጸጋ እርዳታ፣ ኤርምያስና የንጉሡ አገልጋይ የነበረው ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ እግዚአብሔር ታምነዋልና መልካም ሆነላቸው (ኤር. 39÷11-18)።

### በግብጽ አገር ምርኮኛ መሆን (ኤር. 40-45)

ጉዳልያስ በይሁዳ ለቀሩት አይሁዶች እና ባቢሎናዊያን ኢየሩሳሌምን ሳይወጉሉት በፊት ወደ ኤዶምና ሞአብ አገር ለኮበለሉት ሁሉ በባቢሎን ንጉሥ አማካይነት የተሾመ ገዥ ነበር። ብዙም ሳይቆይ አሰማኤል ጉደልያስን ገደለው። 80 የሚሆኑ ገዱሐን ሰዎችንም አረዳቸው (ኤር. 40÷13-41÷3)። በከተማይቱ የቀሩት ሕዝብ የባቢሎናዊያንን በቀል ፈርተው ወደ ግብጽ አገር ለመከብሰል ያመች ዘንድ ወደ ቤተልሔም ሸሹ (ኤር. 41÷16-18)። ወደ ግብጽ ከመሄዳቸው በፊት ግን ይህ የእግዚአብሔር ፈቃድ እንደሆነ ኤርምያስ ይፀልይላቸው ዘንድ ወሰኑ። ኤርምያስ የተናገራቸውን ነገሮች ሁሉ እንደሚያደርጉም ቃል ገቡ። ወደ ግብጽ ከሔዱ እግዚአብሔር እርግማንን እንደሚያመጣቸው በይሁዳ በእግዚአብሔር ታምነው ከቆዩ እግዚአብሔር እንደሚባርካቸውና እንደሚጠብቃቸው ነገራቸው። እነርሱ ግን የሚዋሻቸው መስጴቸው እምቢ በማለት ወደግብጽ ሄዱ (ኤር. 40÷1-41÷3)። በመቀጠልም ባሮክ ብቻ ሲቀር በሁሉም ሳይ እግዚአብሔር ቅጣትንና እርግማንን

አመጣባቸው (ኤር. 45÷1-5)። ምክንያቱም የእግዚአብሔርን ትዕዛዝ በመጣስ ወደ ግብጽ ከመሄዳቸውም ባሻገር ለግብጻዊያን አማልነት ለውተዋልና (ኤር. 43÷8-44÷30)።

### በእስካብ ሳይ የእግዚአብሔር ፍርድ (ኤር. 46-51)

ምንም እንኳን ይሁዳ ብቻ ብትደመስም እግዚአብሔር ይህን ያደረገው በኩሪያው ሳሉት ሕዝቦች/አሕዛብ ክፍርድ ነጻ መሆናቸውን ለማስተማር አይደለም። ይሁዳ ከእግዚአብሔር ጋር የተለየ ግንኙነት ነበራትና ከሌሎች በበለጠ ሁኔታ ተጠያቂ ናት፤ ነገር ግን በአያንዳንዱ ብሔር ውስጥ የሚገኝ አያንዳንዱ ሰው በእግዚአብሔር ፊት ለሚያደርገው ነገር ተጠያቂ ነው። ይሁዳ እምነቷን ማድረግ ያለባት ነገሥታት ላይ ሳይሆን በእግዚአብሔር ላይ ብቻ ነው። እግዚአብሔር ኃይለኛውን የግብጽን ሠራዊት በጠንካራው በባቢሎን ሠራዊት አማካይነት ያሸንፋል (ኤር. 46)፤ ከመጠን ያለፈ የሠራዊት ጭፍራ ፍልስጥኤምን ይወራል (ኤር. 47)። አሰደናቂ ጥፋት ትዕቢተኛውን ሞአብን አዋርዶ ልቅሶንና ሀዘንን ያመጣበታል (ኤር. 48)። አሞን፣ ኤዶም፣ ሶርያ፣ ቂዳር እና ኤላም የእግዚአብሔር ሉዓላዊ አስተዳደሩ ምድራቸውን ሲገዛ ተመሳሳይ የሆነ መከራና ጭንቀት ያገኛቸዋል (ኤር. 49)።

ኤርምያስ ለባቢሎን ሕዝብ መልእክት በላከ ጊዜ ታላቅ ሕዝብ የሆነው ባቢሎንም ይወድቃል ይላላ (ኤር. 50-51) ከዚያም በኋላ እግዚአብሔር ቅሬታን ሕዝብ ወደ አገራቸው ይመራላል።

### የኢየሩሳሌም መውደቅ ታሪካዊ ሁኔታ (ኤር. 52)

የኤርምያስ መጽሐፍ የኢየሩሳሌምን የመጨረሻ መደምሰስ በመግለጽ ይደመድማል። በዚህ ምዕራፍ የባቢሎን ንጉሥ የወሰዳቸውን የእግዚአብሔር ቤት ዕቃዎች ዝርዝር፣ ከ37 ዓመት ምርኮ በኋላ ለይሁዳ ንጉሥ ዩኒኪን የባቢሎን ንጉሥ ዩርማርዴክ ያደረገላትን ስናይ የእግዚአብሔርን ምግባርና ምህረቱን እንመለከታለን።

### ሥግመላታዊ መልእክት

እግዚአብሔር የሚጠራቸውን ያበረታቸዋል፤ ቃሉንም ይሰጣቸዋል። ሰዎች በሐሰተኛ ክሊያትና ሰብከቶቻቸው ሲታለሉ እግዚአብሔርንም መስማት እምቢ ማለት ሲጀምሩ የእግዚአብሔር ፍርድ ቅርብ ይሆናል።

የእግዚአብሔር ወገን የሆኑ ሰዎች ምናልባት በብዙ ለደት ውስጥ ሊያልፉ ይችላሉ፤ ነገር ግን ለሕዝባዊ፣ ሃይማኖታዊና ከባለሥልጣናት ለሚመጣው ተጽዕኖ ራሳቸውን ማስገዛት የእግዚአብሔርን እውነት ከጊዜያዊ ክስተትና ሁኔታ ጋር ማሞቻቸው አይኖርባቸውም። በአገልግሎት ውስጥ የሚታዩ ግራቶች አንዳንድ ጊዜ አገልግሎትን እንድናቆም ሊያስገድደን ይችላል። ይሁን እንጂ ነገሮችን በአምነትና በጸሎት ወደ እግዚአብሔር ማቅረብ የልብን ሰላም ይሰጣል።

አማኞች እግዚአብሔር አመጸኞችን ሲቀጣ ማዘን አሰባቸው እንጂ መደሰት የሰላቸውም። ለእግዚአብሔር ምህረትም መጸላይ ይኖርባቸዋል። እግዚአብሔር በሉዓላዊነቱ ሁሉን ነገር ይቆጣጠራል። ብርቱ ነገሥታትን ማስወገድ ለሕዝቡም ይቅርታ በማድረግ ከምርኮ መመለስ ከድካም ማበርታት ይችላል። በእርግጥም ለእግዚአብሔር የሚላነው ነገር የለም።

## ስቆቃው ኤርምያስ

ይህ መጽሐፍ በይሁዳና በተወደደው ከተማ በኢየሩሳሌም ሰለደረሰው ጥፋት አምስት የልቅሶ መዝሙሮችን በመያዝ የሕዝቡን ሐዘን የሚገልጽ መጽሐፍ ነው። ብዙዎች በ586 ዓ.ዓ. ባቢሎናዊያን ኢየሩሳሌምን ከደመሰሷት ከጥቂት ጊዜ በኋላ ነቢዩ ኤርምያስ ይህን መጽሐፍ እንደጻፈ ያምናሉ። መዝሙሮቹ ከተማዋ ስትደመሰስ ጸሐፊው የተመሰከታቸውን ዘግናኝ እና ጭከና የተሞላበትን ጥፋት የሚያብራሩ ናቸው። መዝሙሮቹም በሕዝቡ ኃጢአት ምክንያት እግዚአብሔር እንዲህ ዓይነት አሠቃቂ ቅጣት እንዳመጣባቸውና እግዚአብሔር ወደፊት ለምህረቱ ከምርኮ እንደሚመልሳቸው ይናገራሉ።

### የመጽሐፉ አበተዋጽኦ

- I. በኢየሩሳሌም መደምሰስ ምክንያት የተነሰተው ሀዘን (ም. 1)
- II. በኃጢአት ላይ የተገለጠው የእግዚአብሔር የቁጣ ቀን (ም. 2)
- III. ለእግዚአብሔር ርገራጌ የተደረገ ጸሎት (ም. 3)
- IV. የኢየሩሳሌም መከበብ (ም. 4)
- V. እግዚአብሔር ሁኔታውን እንዲያድስ የተደረገ የይቅርታ ጥያቄ (ም. 5)

እነዚህ ቅኔዎች (ከምዕራፍ 5 በስተቀር) በቅኔ መልክ ጥበብ በተሞላ መልኩ የተጻፉ ናቸው። እያንዳንዱ ቅኔ በተደጋገመ ሁኔታ የኢየሩሳሌምን ውድቀት በማሳሰብ አይሁዳዊያን ብሔራዊ ጥፋታቸውን እያሰቡ ሀዘናቸውን እንዲገልጹ ተደርገው የተጻፉ ናቸው። በሞያስገርም ሁኔታ ቅኔዎቹ ወይም መዝሙሮቹ ለደረሰው ጥፋት እግዚአብሔርን የሚወቅሱ ሳይሆኑ እግዚአብሔር ኃጢአትን በቅን የሚፈርድ እንደሆነ ያመለክታሉ።

### I. በኢየሩሳሌም መደምሰስ ምክንያት የደረሰው ሐዘን (ም. 1)

ይሁዳ በምሬት ታሰቅሳለች ምክንያቱም የኢሕዛብ ነገሥታት ባሪያ ሆናለችና። በጽዮን አምልኮ፣ መሪዎች ካህናት ወይም ሕዝብ ስለማይኖር ሀዘን በሁሉም ሥፍራ ሆኗል። በእግዚአብሔር ላይ ኃጢአት ስለሠሩ እግዚአብሔርም ሰጠላቸቸው አሳልፎ ሰጥቶአቸዋል። የቤተመቅደሱን መርከስና መጥፋት እንዲመለከት፣ በሐዘናቸውም ጊዜ ከእነርሱ ጋር በመሆን አጁን ዘርግቶ እንዲያጽናናቸውና ጠላቶቻቸውን እንዲቀጣ ይጮሃሉ።

### II. በኃጢአት ላይ የተገለጠው የእግዚአብሔር ቁጣ ቀን (ም. 2)

የእግዚአብሔር የሚነድድ ቁጣው ይሁዳን አሳተረፋትም። መለኮታዊው ጦረኛ ጦርገና ቀስትን ለነዘረባቸው በቤተመቅደሱም ላይ እሳትን ሰደደበት። ቅጥሮች፣ በሮችና ቤተመንግሥታትን አወደሙ። ነቢያት፣ መሪዎች ደናግልትና እናቶች

የማት ልብሰ ለብሰው በእመድ ላይ ተቀመጡ። የሐሰት ነቢያቶችዋ ባዶ ተስፋ ሰጥተዋታልና ጠላቶችዋ ተላለቁባት ላቁባትም።

III. ለአግዚአብሔር ምህረትና ርኅራኄ የተደረገ ጸሎት (ም. 3)

የተከሰተው ሁሉ አግዚአብሔር ሕዝቡን ሊቀጣ ካለው ዕቅድ ውስጥ የሆነ መሆኑን ከተገነዘበ በኋላ ሀዘንተኛው ለተስፋ ወደ አግዚአብሔር ይመለሳል። የሚፈልጉትን ለማዳን በታማኝነቱ ታላቅ የሆነ አግዚአብሔር ብቻ ነው። እንደ ጊዜ አግዚአብሔር ቅን ፍርድ በመስጠት ፍትህን ካላየ ወደ እርሱ ተመልሰው ፊቱን ለሚፈልጉት ርኅራኄው ብዙ ነው። ጠላቶቻቸውን ስለሚፈርድና አነርሱንም ስለሚዋጃቸው ከአንግዲህ መፍራት የሰባቸውም።

IV. የኢየሩሳሌም መከበብ (ም. 4)

ምንም እንኳን ኢየሩሳሌም መልካም ሥፍራ ቢሆንም እንደ ጊዜ ጠላት ከበባ ሲጀምር አጠቃላይ ሁኔታው ተሰዋወጠ። ወርቁ ተወሰደ፤ ሕዝቡ ጨካኝ ሆነ፤ ሀብታም ድሃ ሆነ የካህናት ነጭ ልብስ ወደ ጥቁርነት ተሰወጠ። አንዳንድ ሰዎች ልጆቻቸውን አስከመብላት ደረሰ። አሳት በኢየሩሳሌም ተቀጣጠለ ምክንያቱም ሕዝቡ በርኩሰት አግዚአብሔርን አሳዝነውታል። ጠላቶች ደመሰሷቸው፤ ኤዶምም ደስታውን ጎሰጠ።

V. አግዚአብሔር ሁኔታውን አንዲያድስ የተደረገ የይቅርታ ጥያቄ (ም. 5)

የመጨረሻው መዝሙር ባሉበት ሁኔታ ውስጥ ነጻነት አንደሌላቸው ይገልጻል። ምግብ የላቸውም የጽዮን ሴቶች ተጉላቆሉ ከኃጢአታቸውም የተነሳ ደስታ የላቸውም። መዝሙሩ አግዚአብሔር በሕዝብ ሁሉ ላይ ዘላለማዊ ግዛቱን እንደሚያመጣ በማረጋገጥ ይደመድማል። ይህ አውነት እስከሆነ ድረስ አግዚአብሔር ይቅር ብሎአቸው ከምርኮ እንደሚመልላቸው አርግጠኞች መሆን ይችላሉ።

ሥነ መለኮታዊ መልእክት

- በአግዚአብሔር በቁጣ ከንድ ላይ መውደቅ በጣም የሚያስፈራና ክፉ ነገር ነው። የአግዚአብሔር ቁጣ ኃጢአተኛውን በጽድቅ ይቀጣል። በመከራና በመለኮታዊ ቅጣት መካከል ሰው ገሰሐ ከገጣውና ምህረት ከፈለገ ከአግዚአብሔር ታማኝነት የተነሳ ተስፋ አለ።

ትንቢተ ሕዝቅኤል

የዘመነ ምርኮ ነቢይ

የአገልግሎቱ ዘመን 593-571 ዓ.ዓ.

የይሁዳ ሕዝብ ወደባቢሎን በምርኮ የተወሰደው በ3 የተለያዩ ጊዜያት ነበር። በኢየሱድም መንግሥት በ4ኛው ዓመት በ605 ዓ.ዓ. ከይሁዳ የተወሰነ ቁጥር ያላቸውን አይሁዶች ገንሡ ሩቡከደነዖር ወደ ባቢሎን ወሰዳቸው። በዚህን ጊዜ ዳንኤልንና 3ቱን ጓደኞቹን ወሰዳቸው /ዳን. 1÷1-2/። ይህንንም ያደረገው ሩቡከደነዖር የግብጽን ሠራዊት በከርከምሽ ጦርነት ባሸነፈበት ወቅት ነበር። ከጥቂት ዓመታት በኋላ ኢየሱድም በሩቡከደነዖር ላይ ማመጽ ጀመረ። በመቀጠል ባቢሎናዊያን (ከሰዳዊያን) ኢየሩሳሌምን ወጉአት፤ ንጉሥ ዩዳኪንንም ማርከው ወሰዱ፤ ንጉሥ ኢየሱድም ሞቱ ነበርና። ከእርሱም ጋር ከ10000 የሚበልጡ አይሁዳዊያንን ማርኮ ወሰዳቸው። ይህም በ597 ዓ.ዓ. ሲሆን ነቢዩ ሕዝቅኤልም የተማረከው በዚያን ጊዜ ነበር (2ኛ ነገሥ. 23÷36-24÷17፤ ሕዝ. 1÷2)። ሴዴቅያስ አዲስ ገዢ ሆኖ ተሾመ፤ ነገር ግን ከጥቂት ጊዜ በኋላ እርሱም በሩቡከደነዖር ላይ ማመጽ ጀመረ። በመጨረሻም ኢየሩሳሌም በ586 ዓ.ዓ. ላይ ሙሉ በሙሉ ተደመሰሰች (2ኛ ነገሥ. 24÷18-25÷21)። በአካባቢ እስከጋሪ ጊዜያት ነቢዩ ኤርምያስ በይሁዳ ነቢይ ሆኖ ሲያግልግል ሕዝቅኤል ደግሞ በባቢሎን ተማርከው ሰሄዱት አይሁዳዊያን ትንቢት በመናገር ያገለግላቸው ነበር።

ከሕዝቅኤል መጽሐፍ በባቢሎን ምርኮ ላይ ስለነበሩት አይሁዶች የሚታወቀው በጣም ጥቂት ነው። ይህም የሆነበት ምክንያት፤ ሕዝቅኤል በመጽሐፉ አየገለጸ ያለው በይሁዳ አየተከሰተ ያለውን ነገር በመሆኑ ነው። ይህም የሚያመለክተው ባቢሎናዊያን ሕዝቅኤልን ስለአምኑ አሰማሳደዳቸውንና ባሪያም ያለማድረጋቸውን ነው። በተለያዩ ጊዜያት የአስራኤል ወገኖች መሪዎች በሕዝቅኤል ቤት ሲሰበሰቡ ሕዝቅኤል ከአግዚአብሔር ዘንድ የሆነ ቃል ያነፍሳቸው ነበር (ሕዝ. 8÷1፤ 14÷1÷፤ 20÷1)።

ሕዝቅኤል የተወለደው በንጉሡ ኢየሱያስ ዘመነ መንግሥት (640-609 ዓ.ዓ.) እንደሆነ ይታመናል። አግብቷል፤ ነገር ግን ልጅ ስለመውሰዱ የሚታወቅ ነገር የለም (ሕዝ. 24÷15-18)። ትውልዱ ከካህናት ቤተሰብ አንደሆነና ወደባቢሎን ሲሚረከም የ25 ዓመት ሰው አንደነበረ ይታመናል። ዕድሜው 30 በሞላ ጊዜ በኮሮር ወንዝ አጠገብ ሆኖ አግዚአብሔር ለነቢይነት አገልግሎት ጠራው (ሕዝ. 1÷1-3)። የአግዚአብሔር መንፈስም ሞላበት፤ ከዚያም የተነሳ ዲዳ ሆኖ አግዚአብሔር አፋን ሲከፍት ብቻ ይናገር ነበር (ሕዝ. 2÷1-2፤ 3÷24-27)። ሕዝቅኤል በባቢሎን ቆይታው ወቅት ታምሃሌታዊ የሥልክት መልእክቶችን ሰጥቷል። በኢየሩሳሌም ምን እንደተፈጸመ የሚያሳዩ ብዙ ራዕዮችንም አይቷል። ከመልእክቶቹም አንዳንዶቹ በኢየሩሳሌም ሊመጣ ያለውን ፍርድ አየተቃወሙ የሚናገሩትን ነቢያት የሚቋቋሙ ናቸው (ሕዝ.

4-24)። ሌሎች መልእክቶቹ ከኢየሩሳሌም መደምሰስ በኋላ በሐዘን ሰተመቱ ምርኮኞች ተስፋና ማበረታቻ የሚሰጡ ናቸው (ሕዝ. 34-48)።

## አስተዋጽኦ

I. ሰነቢይነት አገልግሎት የሕዝቅኤል መጠራት (ሕዝ. 1-3)

II. የእግዚአብሔር ፍርድ በይሁዳ ላይ (ሕዝ. 4-24)

ሀ/ ሰለጽዮን ውድቀት ምልክቶቹ መልእክቶቹ (ሕዝ. 4-7)

ለ/ የእግዚአብሔር ክብር ቤተመቅደሱን ሰቆ መሄድ (ሕዝ. 8-11)

ሐ/ የይሁዳ ኃጢአቶች ሰከተማይቷ ጥፋትን ማምጣት (ሕዝ. 12-24)

III. የእግዚአብሔር ፍርድ በአሕዛብ መንግሥታት ላይ (ሕዝ. 25-32)

IV. የይሁዳ መመለስ/መታደስ (ሕዝ. 33-48)

ሀ/ የመታደስ ተስፋና ዳግም ልደት (33-37)

ለ/ በጉግና ማጉግ ላይ ድልን መቀዳጀት (38-39)

ሐ/ የእግዚአብሔር ክብር በአዲሱ መቅደስ (40-48)

እግዚአብሔር ለሕዝቅኤል በተናገረ ጊዜ በተደጋጋሚ «የሰው ልጅ ሆይ» እያለ ይጠራው ነበር። ይህም የሚያመለክተው የሕዝቅኤል ሰብዕናው ከእግዚአብሔር ክብር ጋር ሲተያይ ምንም ዓይነት ተነጻጽሪነት የሌለው መሆኑን ነው። ሕዝቅኤል በራዕይ ያየውን የእግዚአብሔርን ፍጹም ቅድስናውንና ታላቁን ክብሩን ተገንዝቧል። በተመሳሳይ ሁኔታ የይሁዳ ሰዎች ኃጢአት ምን ያህል አስቸጋሪ እንደሆነም አስተውሏል። ሕዝቅኤል ለእግዚአብሔር እንደጠበቀ፣ ሰዎች ንብሐ ካልገቡ በእግዚአብሔር ፍርድ እንደሚጠፉ የሚያስጠነቅቅ ነበር።

## I. ሰነቢይነት አገልግሎት የሕዝቅኤል መጠራት (ሕዝ. 1-3)

ከሕዝቅኤል ጋር በምርኮ ላይ የነበሩ አይሁዶች እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም ቤተመቅደስ ውስጥ ብቻ እንደሚገኝ አድርገው ይገምቱ ነበር። ስለዚህም የእግዚአብሔር ክብር በምርኮ አገር መገኘትና ለሕዝቅኤልም መታየቱ ትንሽ አስደንግጧቸው ነበር። ሕዝቅኤል እግዚአብሔርን በራዕይ በተሰየ ሁኔታ አይቶታል። የእግዚአብሔርም ክብር በእሳት ውስጥ ነበር። የሚንቀሳቀሰውም በሰማያዊ እንስሶችና በመንኲራኩሮች አማካይነት ነበር (ሕዝ. 114-28)። ይህን ተመልክቶ ሕዝቅኤል እግዚአብሔርን ለማምሰክሩ ራሱን ባዋረደ ጊዜ ልቡ ደንዳና ለሆነው ሰተማረከው ሕዝብ ነቢይ እንዲሆን እግዚአብሔር ላከው። ሕዝቅኤል እንደገና ከሚናደፈው ከሕዝቡ ተቃውሞ ወይም መልእክቱን ባስመቀበላቸው መፍራትም ሆነ ተስፋ መቁረጥ አልታየበትም (ሕዝ. 2፥6)፤ 2፥3-7)። ሕዝቅኤል

በዋጠው ጥቅል ውስጥ ያለውን የእግዚአብሔርን ቃል መስበክ ነበረበት። ይህን የእግዚአብሔርን ማስጠንቀቂያ ቃል ለሕዝቡ የማያስተላልፍ ከሆነ ተጠያቂ እርሱ ይሆናል። እርሱ የማስጠንቀቂያ ቃሉን ተናግሮ ሕዝቡ መስማት እምቢ ቢሉ እነርሱ ተጠያቂዎች ናቸው (ሕዝ. 3፥17-21)።

## II. የእግዚአብሔር ፍርድ በይሁዳ ላይ (ሕዝ. 4-24)

ምንም እንኳን በምርኮ ላይ የሚገኙ ብዙ ሕዝቦች ኢየሩሳሌም እንድትደመሰስ እግዚአብሔር ይፈቅዳል ብለው ባያምኑም ሕዝቅኤል ግን ተምሳሌታዊ ከንውኖችንና መልእክቶችን በመጠቀም የኢየሩሳሌምን መጥፋት ለማሳመን ይጥራል። በሕዝቡ ክፉ ኃጢአት ምክንያት እግዚአብሔር ሊቅጣ መዘጋጀቱንም አስረግጦ ይናገራል። ኢየሩሳሌም በጠላት የተከበበች መሆንንም ለማመልከት ጡብን ወስዶ የኢየሩሳሌምን ሥዕል ለርቶ የተከበበች መሆኗን በምሳሌ አሳይቷል 4፥1-3። በከበባው ወቅት የነበራትን የኢየሩሳሌምን መጥፎ ሁኔታ ለማመልከት በግራ ጉጉ 390 ቀን ተኝቷል። መጥፎ ምግብም እየበላ ስንብቷል (4፥4-17)። የሕዝቡም ዕጣ ፋንታ በሕዝቅኤል ፀጉር ተመስሏል። እንዳንዶች በሰይፍ ሞተዋል፤ ሌሎችም ወደተሰያዩ አገሮች ተበትነዋል (5፥1-17)። የእግዚአብሔር ቁጣ ቀን በይሁዳ ላይ በጣም ተርቧል። ምክንያቱም የይሁዳ ትዕቢት፣ ርኩሰትና አመጽ የእግዚአብሔር ቁጣ እንዲፈጥንባቸው አድርጓል (7፥1-27)። ይህ በደረሰባቸው ጊዜ እርሱ እግዚአብሔር እንደሆነ ያውቁታል። ሰነቢይነት ከተጠራ ከዓመት በኋላ ሕዝቅኤል በኢየሩሳሌም ቤተመቅደስ ውስጥ ሌላ ራዕይ በተሰይሞ የእግዚአብሔርን ክብር እየ (10፥1-21)።

በባቢሎን ምርኮ ላይ የነበሩ አይሁዶች ብዙዎች ሕያውና ልዑል እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም በቤተመቅደስ ውስጥ ኖሮአልና ኢየሩሳሌም አትደመሰስም ብለው አስበው ነበር። ነገር ግን ሕዝቅኤል በራዕዩ የእግዚአብሔር ክብር ቤተመቅደሱንና ኢየሩሳሌምን ለቆ ሲሄድ ተመሰክተ (9፥3፣ 10፥19፣ 11፥22-25)። እግዚአብሔር ሥፍራውን ለቆ የሄደበት ምክንያት የይሁዳ 70 መሪዎች በቤተመቅደስ ውስጥ ጣዖትን ያመልኩ ስሰነበረ ነው (8፥5-18)። እግዚአብሔር ጻድቁን ምልክት አደረገበት፣ ኃጢአተኞችና አመፀኞች ግን ተገደሉ፤ ቤተመቅደሱም ተደመሰሰ (9፥1-11)። ሰይሁዳ የሚቀረው ብቸኛው ተስፋ እግዚአብሔር ኃጢአታቸውን አስወግዶ አዲስ ልብ ሲሰጣቸው ነው (11፥14-21)።

የእግዚአብሔር ፍርድ አይመጣም የሚሰውን የይሁዳን ሕዝብ የተሳሳተ አመለካከት ሕዝቅኤል ይቃወማል (12፥21-28)። በይሁዳ ላይ ፍርድና ቅጣት አይመጣም፤ ሠላም ይሆናል እያሉ ሕዝቡን ወደ ስህተት የሚመሩትን ሐሰተኛ ነቢያትን ያወግዛቸዋል (13፥1-23)። ሰዎች ንብሐ የማይገቡና ከኃጢአታቸው የማይሰዩ ከሆነ የእግዚአብሔር ሰዎች እንደኖህ፣ ዳንኤልና ኢዮብ ቢፀልዩም

ይሁዳን ለመደምሰስ ካለው ዕቅድና ውሳኔ እግዚአብሔር በፍጹም እይመለስም (ሕዝ. 14÷1-23)።

ሕዝቅኤል በምሳሌያዊ ንግግር ይሁዳን እግዚአብሔር ከሚጠነቀቅላት ልጃገረድ ጋር ያነጻጽራል። ነገር ግን መሸረት ባሏን ጠልታ ሌሎችን ትወዳለች (ይህም ይሁዳ ጣዖትንና ለእግዚአብሔር የማይመቹ ነገሮችን መውደዱን ለማሳየት ነው።) ስለዚህ እግዚአብሔር አንደጋለምታ ሚስት የምታስቸግረውን ይሁዳን ይቀጣታል። ምክንያቱም ኃጢአተኝነቷ ከእህቷ አስራኤል (የሰሜኑ ክፍል) እንዲሁም ከሰዶምና ገሞራ ኃጢአተኝነት የባሰ ስለነበር ነው (ሕዝ. 16÷1-59)። ይህ ምሳሌ በሕዝቅኤል 23 ላይ ከተሰጠው ክህሉቱ አሁቶች አሐላ ማለትም ለማርያ (የሰሜኑ ክፍል) አስራኤል እና አሐሲባ ማለትም ይሁዳ (የደቡብ ክፍል) ከኢየሩሳሌም ጋር ተመሳሳይ ነው።

ሕዝቅኤል በሌላው ምሳሌ ደግሞ ታላቅ ንስር (ናቡከደነፆር) (ሕዝ. 17÷31 12) ምንም እንኳን ሌላው ታላቅ ንስር (የግብጽ ንጉሥ 17÷7፣ 17) ይሁዳን ለማግዝ ቢሞክርም ታላቁ ንጉሥ (ናቡከደነፆር) የፍልስጥምን ክልል በመላኩ ይቆጣጠራል። በቅርቡም የአንበሳው (ይሁዳ) ከደቡባችን አንዱን (ንጉሥ የአኪንን) ወደ ባቢሎን በምርኮ ሲወስድ ትመለከታለች (ሕዝ. 19÷1-9)። በቅርቡም የወይን ግንድ (ይሁዳ) ከቅርንጫፎች (ነገሥታት) አንዱ ሲሰበር ታስተውላለች (ሕዝ. 19÷10-14)። ኢየሩሳሌምም በእሳት ላይ እንደተጣደ ብረት ድስት ነው ሕዝቡም እንደሚቀቀል ሥጋ ሆኖአል (ሕዝ. 24÷3-5)። የመጨረሻው የይሁዳን ጥፋት የሚያመለክት ምሳሌ የሕዝቅኤል ሚስት መሞት ነበር። የምትወደውና የሚወዳት ሚስቱ ነበረች ነገር ግን እግዚአብሔር እንዳያዝንላት ነገረው (ሕዝ. 24÷15-20)። በዚያን ጊዜ እግዚአብሔር አውነተኛ አምላክ እንደሆነ ያውቁታል።

ምንም እንኳን የይሁዳ መማረክ እርግጥ ቢሆንም አንድ ቀን እግዚአብሔር የረጀው፣ ዝግፋ ቁጥቋጦ (መሢሐ) ወሰዶ ከፍ ከፍ እንደሚያደርገው ይናገራል (ሕዝ. 17÷22-24)። ሕዝቡም ዳግመኛ ቅዱሱን የእግዚአብሔርን ስም አያረክሱትም። በምርኮም እገር ይሰበሰባቸዋል፣ ወደ አገራቸውም ይመልሳቸዋል። በዚያን ጊዜም እኔ አምላክ እንደሆንሁና የቀጣኝቸውም እኔ እንደሆንሁ ይገነዘባሉ (ሕዝ. 20÷39-44) ይላል እግዚአብሔር።

በዚህ ክፍል ውስጥ አንደምንመለከተው ይሁዳ ስለኃጢአቱ ዋጋ ከፍሏል፣ ተቀጥቷል። ሰው ሁሉ ሰሠራው ኃጢአት ዋጋ እንደሚከፍልም እንመለከታለን። በምርኮ ውስጥ ከነበሩት አንዳንዶቹ መከራ የሚያዩት ስለኃጢአታቸው ላይሆን ስለአባቶቻቸው ኃጢአት እንደሆነ ገምተው ነበር (ሕዝ. 18÷2)። እግዚአብሔርም አውነተኛ ፈራጅ እይደለም ብለው ያጉረመርሙ ነበር (ሕዝ. 18÷29)፣ ነገር ግን

እግዚአብሔር ሲመልስ እያንዳንዱ ሰው መከራን የሚያየው ራሱ ስለሠራው ኃጢአት ነው ይላል (ሕዝ. 18÷4-20)።

III. የእግዚአብሔር ፍርድ በአሕዛብ መንግሥታት ላይ (ሕዝ. 25-32)

ሕዝቅኤል የእግዚአብሔር ፍርድ በአሞን፣ በሞአብ፣ በኤዶምና በፍልስጥኤም እንደሚሆን ከገለጠ በኋላ (ም. 25) ሀብታምና ትዕቢተኛ የሆነች ጢርስም በእግዚአብሔር እንደምትቀጣ ይናገራል (27)።

እግዚአብሔር የነናቡከደነፆርን መንግሥት አስነሳቶ ጢርስን እንዲያጠፋ ሀብቱንም እንዲወርስ ያደርጋል። ስለዚህም ይህ ትዕቢተኛው የጢርስ ንጉሥ ራሱን እንደአምላክ ከመቁጠር ተቆጥሶ ሰው መሆኑን መንገዝብ ይኖርበታል (28÷2፣ 6÷11-15)።

ግብጽም ከኤድን ገነት ሥፍራ ጋር ከተመሰለው ደላል የተነሳ በጣም ልቡ ኩርቷል (ሕዝ. 29÷1-9፣ 31÷1-9)። ባቢሎናዊያን መጥተው ከተማይቱን ሲደመስሱ ልክ እንደምድረበዳ ይሆናል (ሕዝ. 29÷9-30÷26) ሕዝቅኤል በመቀላድ ለግብጽ ንጉሥ ሞት መሾ አውርዷል (ሕዝ. 32÷1-8)። የግብጽንም ሁኔታ ወደ ሲዓል እንደመውረድና ሌሎች ነገሥታት እንደተዋረዱ መዋረድ አድርጎ ያቀርባል (ሕዝ. 32÷21-32)።

IV. የይሁዳ መመለስ/መታደስ (33-48)

የሕዝቅኤል የተሰፋ መልእክቶች መጀመርና የእርሱም ዲዳ መሆን ማክቶም ተጋጣጣሚ/የአንድ ጊዜ/ክስቶች ሲሆኑ ከስተቱም የተፈጸመው ባቢሎናዊያን ለመጨረሻ ጊዜ ኢየሩሳሌምን መደምሰሳቸውን በሰማ ጊዜ ነበር (ሕዝ. 33÷21-22)። ይህም ከስተት በምርኮ ላይ የነበሩትን ሰዎች ተስፋ የሚያጨልምና «ኢየሩሳሌም አትጠፋም» የሚለውን ክንቁ እምነታቸውን የሚያጋልጥ ሆነ። ወደ ይሁዳ የመመለስ ተስፋ ይፈጸም እንደሆነ ማንጉራጉር ጀመሩ።

በዚህ ሁኔታ ውስጥ ሕዝቅኤል እስካሁንም በምርኮ ላይ ለሚገኙት ሰዎች ትንቢት ተናጋሪ (ጉበኛ/ጠባቂ) እንደሆነ ተነገረለት (ሕዝ. 33÷1-16)። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የሕዝቅኤል መልእክት ተስፋ የሚሰጥ ሆነ። እግዚአብሔር ከቀጣቸው በኋላ ይሁዳን አንድ ቅን እንደሚሰበስብና ወደ አገራቸው እንደሚመልስ ይናገራል። ባሪያውን ዳዊትን ንጉሥ ያደርግላቸዋል። የሰላም ቃልኪዳኑን ያድሳል፣ አዲስ ልብ ይሰጣቸዋል፣ ከኃጢአታቸው ያነጻጽባቸዋል። ደግሞም ይባርካቸዋል (ሕዝ. 34÷1-31፣ 36÷22-38፣ 37÷15-28)። በዚያን ጊዜ ጌታቸው እግዚአብሔር እንደሆነ ይገነዘቡታል።

የይሁዳን ጠላቶች እግዚአብሔር ያሸንፋል። በይሁዳ ውድቀት የተደሰተውን ኤዲምን ጭምር እግዚአብሔር ይቀጣል። ይሁዳ በመውደቁ ደስተኛ ከመሆንም አልፎ የይሁዳን መራት ለመውሰድ ስትቃጣ ዝባር (ሕዝ. 35÷1-36÷15)። ሰሙን ለመተደስ እግዚአብሔር ንግንና ማጎግን ሁሉ ሲደመስስ የአሕዛብ መንግሥታት ሁሉ እርሱ ብቻ እምላክ እንደሆነ ይገነዘባሉ (ሕዝ. 38-39)። በዚህ ክፍል ጉግና ማጎግ ተብለው የተጠቀሱት በዓለም ያሉትን ክፉ መንግሥታትን የሚወክሉ ናቸው የሚል ለመለካከት አለ። በአጭሩ ግን እነዚህ የእግዚአብሔርን ሕዝብና እግዚአብሔርን የሚቃጠሙ ኃይላት ናቸው። በዚህ ክፍል ዋናው መልእክት ግን ማንኛውም ኃይል የእግዚአብሔርን ሕዝብ ይዞ ሊያስቀር እይቸልም እግዚአብሔር ያሸንፋቸዋል።

የመጨረሻው ክፍል (40-48) ከምርኮ ለሚመለስ ሕዝብ ለእምልኮ የሚሆን ትልቅ ቤተመቅደስ መለኪያ ገለጻ የያዘ ክፍል ነው። ለነህኑ ሕዝቅኤል ከእግዚአብሔር ጋር ወደነበረው ንብረትና ግንኙነት ለመመለስ በጣም ጠቃሚ ሁኔታ ነው። የሄደው የእግዚአብሔር ክብር ወደቤተመቅደሱ መመለስ አስደናቂ የእግዚአብሔር ሥራ መጠናቀቁን ጠቀሜታ የሚያመለክት ነው (ሕዝ. 43÷1-5)። ከሳዶቅ ቤተወገን የሆኑ ሊዋዊ ካህናት በመቅደሱ ውስጥ ያገለግላሉ፤ የሰላም አለቃም ሕዝቡን ይገዛል (ሕዝ. 43÷18-44÷31)። ሕዝቡ የደስታ ግብዣውን በቤተመቅደስ ውስጥ ሆኖ ያከብራል (ሕዝ. 46)። የከተማይቱ ስም «እግዚአብሔር በዚያ አለ» ይባላል (ሕዝ. 48÷35)። ምድሪቱም ለየገንዱ ይከፋፍላል፤ ንፁህ ወንዝም ከኢየሩሳሌም ጀምሮ እስከመት ባሕር ከዚያም አልፎ ይፈሳል (45÷8፣ 47-48)።

**ሥነ መለኮታዊ መልእክት**

አንድን ሰው የእግዚአብሔርን አስደናቂውን ክብር ማየት እንዲበግድለት፤ እንዲያመልከውና በፈቃደኝነት እግዚአብሔርን እንዲታዘዝው ያደርጋል። ለማኞች ኃጢአተኞችን ከሚመጣው ከእግዚአብሔር ፍርድ የሚያስጠነቅቁ የእግዚአብሔር ጉበኞች/ጠባቂዎች ናቸው። አንድ ጉበኛ/ጠባቂ ሕዝቡን ከሚመጣው ፍርድ እንዲያመልጡ የማያስጠነቅቅ ከሆነ በእግዚአብሔር ዘንድ ተጠያቂ ነው።

እግዚአብሔርን ካልተገነዘቡትና በታማኝነት ካለመለኩ እግዚአብሔር የራሱን ሕዝብና የእምልኮ ሥፍራዎችን ያስወግዳል። እግዚአብሔር የዓለም ሁሉ ገዢና ባለሥልጣን ነው፤ ስለዚህም የማይታዘዙትንና የሚያምኑትን የአህዛብን መንግሥታት ሁሉ ያጠፋል። እግዚአብሔር ጻድቅ ፈራጅ ለሰሆነ እያንዳንዱን ሰው በሠራው ኃጢአት ምክንያት ይቀጣል።

እግዚአብሔር ቃል ኪዳንን ይጠብቃል፤ ሕዝቡን ከኃጢአታቸው ያንጸል፤ ወደእገራቸው ይመልሳል፤ አዲስ ልብና አዲስ ኪዳን ይሰጣቸዋል። እውነተኛ እምልኮን ይለጣል፤ መሢሐቸውን ያመጣላቸዋል።

የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች የሕዝቅኤልን መጽሐፍ ያነበቡ መሆናቸውን ሲያረጋግጡ እንመለከታለን። በራዕይ 4÷1-11 የሐዋርያው ዮሐንስ ስለእግዚአብሔር ክብር የሰጠው ገለጻ በሕዝቅኤል ምዕ. 1 ላይ ከተሰጠው ገለጻ ጋር በቅርበት ይመሳሰላል። ዮሐንስ በራዕይ 10÷8-11 ላይ የመጽሐፉን ጥቅልል መዋጡ ከሕዝቅኤል ልምምድ ጋር ተመሳሳይ ነው።

ኢየሱስና ጳውሎስም የጠባቂ ወይም የጉበኛ ኃላፊነትን በተመለከተ የሕዝቅኤልን አመለካከት ተቀብለዋል (ማቴ. 10÷5-15፣ ሐዋ. 18÷6፣ 20÷26)። ንግና ማጎግ በተጨማሪ በራዕይ 20÷8 ላይ ተጠቅሷል። ደግሞም አዲሲቱ ኢየሩሳሌም ዮሐንስ ባየው ራዕይ ውበጥ የምትካተት ሲሆን የኢየሩሳሌም መታደስ በሕዝቅኤል መጽሐፍም አለ።

# ትንቢተ ዳንኤል

የአገልግሎት ዘመን 605-535 ዓ.ዓ.

## ዘመን ምርኮ ነቢይ

ናቡከደነፆር በትረ መንግሥቱን የጨበጠው በ605 ዓ.ዓ. ነበር። በዚሁ ዓመት ነበር የግብጽን መንግሥት አሸንፎ ባቢሎንን የዓለም ገዢ አገር ያደረጋት። ከግብጽ ጋር ተዋግቶ ካሸነፈ በኋላ ወደኢየሩሳሌም ሄዶ ዳንኤልንና ባርቶኤልን ከብዙ ሕዝብ ጋር ማርኮ ወደባቢሎን ወሰዳቸው (ዳን. 1፡1)። በ597 ዓ.ዓ. ወደይሁዳ ተመልሶ ሄደ ንጉሥ ዮሐኔንን አሸንፎ ነቢዩ ሕዝቅኤልን ጨምሮ ከአሥር ሺህ የሚበልጡትን አይሁዳዊያንን ለሁለተኛ ጊዜ ማርኮ ወደባቢሎን ወሰዳቸው። በ586 ዓ.ዓ. የይሁዳ ንጉሥ ሌዴቅያስ በናቡከደነፆር ላይ አመጸ። በዚያን ጊዜ ንጉሡ ናቡከደነፆር ኢየሩሳሌምን መብሉ በመብሉ ደመሰሳት። በመጽሐፉ ውስጥ ያልተጠቀሱት 3 (ሦስት) ነገሥታት ለአጫጭር ጊዜያት ናቡከደነፆርን ተክተው ነገሰዋል። ከዚህም የመጨረሻው ንጉሥ ማርዱክስ ከተባለው ጣዖት ይልቅ የጨረቃ አምሳክ የተባለውን ሲን አምላኪ ነበር። ሰሙም ነቢዲስ (556-539 ዓ.ዓ.) በመባል ይታወቃል። እርሱም ብልጣሰር በተባለው ልጁ ተተካ።

በ539 ዓ.ዓ. የፋርስ ንጉሥ ቂርስ የባቢሎንን መንግሥት አሸንፈ። ከዚያም የተማረኩት አይሁዶች ወደ አገራቸው ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለሱ አዋጅ አወጣ (ዕገራ 1፡1-6)። ወደ 50000 የሚሆኑ ወደ አገራቸው ሲመለሱ ዳንኤልና ሌሎች በባቢሎን ቀሩ።

ዳንኤልና 3ቱ ባርቶኤል በመጀመሪያ ምርኮ ጊዜ የመጡ ከተማሪና ንጉሣዊ ቤተሰብ የተወለዱ የኢየሩሳሌም ሰዎች ናቸው (ዳን. 1፡3)። እግዚአብሔር በምርኮ አገር ያሉትን ሕገቡን በጥንቃቄ ጠብቆአቸዋል፤ ይህንንም ያደረገው ዳንኤል በባቢሎን ምንግሥት ለ70 ዓመታት በሥልጣን ላይ ሆኖ ባሳደረው ተጽዕኖ አማካይነት ነበር። ምንም እንኳን ዳንኤል በሕይወቱ ብዙ መከራ ማለትም በአናባስት ጉድጓድ ውስጥ እስከመጣል ቢደርስም መልካምነቱን አስመስክሯል (ዳን. 5፡11-16)። ይህን ዝናውን የፋርስ መንግሥት ባቢሎንን አሸንፎ ሥልጣኑን በወለደበት ጊዜም አስጠብቋል።

የዳንኤል መጽሐፍ፤ ዳንኤል ከባለሥልጣናት ጋር የነበረውን ግንኙነት፤ እና እግዚአብሔር በምድር ሕዝብ ሁሉ ላይ እንዴት እንደሚገዛ የሚያመለክቱ የተለያዩ ራዕዮችን የያዘ መጽሐፍ ነው።

## አስተዋጽኦ

- I. እግዚአብሔር የኢሕዛብን መንግሥት ሁሉ ይገዛል (ዳን. 1፡1-6፡28)
  - ሀ. እግዚአብሔር በባቢሎን አገር ለዳንኤል ጥበብንን ሰጠው 1፡1-21
  - ለ. የእግዚአብሔር መንግሥት ሌሎችን መንግሥታት ሁሉ ይደመስሳል(2፡1-49)
  - ሐ. እግዚአብሔር 3ቱን የዳንኤል ባርቶኤል ከአቶን እሳትም ይታደጋቸዋል (3፡1-31)
  - መ. እግዚአብሔር ነገሥታትንና ሰውን ሁሉ ይገዛል (4፡1-37)
  - ሠ. እግዚአብሔር የባቢሎን መንግሥት እንዲያከትም አድርጓል (5፡1-31)
- II. ለተሰደዱት ሕዝቡ የእግዚአብሔር ጥንቃቄ (ዳን. 7፡1-12፡13)
  - ሀ. የተሰደዱት ቅዱሳን መንግሥቱን ይወርሳሉ (7፡1-8፡27)
  - ለ. ለእስራኤል ይቅርታና መታደስ እንዲሆን የተደረገ እሰት (9፡1-27)
  - ሐ. የጦርነትና የሃዘን ጊዜያት (10፡1-12፡13)

የዳንኤልን መጽሐፍ ሁለት የሥነ-ጽሑፍ ባህርይ መኖር ልዩ ያደርገዋል። ዳንኤል 1፡1-2፡4 እና ዳንኤል 8-12 እንደሌሎቹ የብሉይ ኪዳን መጽሐፍት ሁሉ በዕብራይስጥ ቋንቋ የተጻፈ ነው። ነገር ግን በዳንኤል 2፡4-7፡28 የተጻፈው በአራማይክ ቋንቋ ነበር። ይህ ቋንቋ በጊዜው ዓለም አቀፋዊ ዕውቅና በማግኘት ያገለግል ነበር። ይህ ሃሳብ የሚያመለክተው ደንኤል መጽሐፉ ዕብራይስጥን ባልሆኑ ሰዎችም እንዲያውቁ መፈለጉን ነው። ሌላው ልዩ የሚደርገው ነገር ልዩ የሆኑ እንስሳትና ተክሎች፤ ምሳሌአዊ ቀጥሮችና መልካች ደግሞም ስለወደፊቱ ጦርነትና ስደት ጠላቅ ያሉ ትንቢቶችን መያዙ ነው።

ምንም እንኳን የነቢዩ ዘካርያስ መጽሐፍ የተለያዩ መገለጦችንና ራዕዮችን የያዘ ቢሆንም የዳንኤል መጽሐፍ ግን በበለጠ ሁኔታ እንደአዲስ ኪዳን መጽሐፍት (ራዕይ መጽሐፍ) ብዙ ራዕዮችንና መገለጦችን የያዘ መጽሐፍ ነው። ከእነዚህ ምሳሌያዊ መገለጦችና ራዕዮች በዳንኤል ያልተተረጉሙ ካሉ ምናልባትም በመጽሐፉ አጠቃላይ መልዕክት ላይ ምንም ለውጥ የማያመጡ ቢሆኑ ነው።

ስለዚህም ዳንኤል ትርጉሙን ያልሰጠውን መገለጥ ከፍል ስንተረጉም ዳንኤል ያልሰጠውን ትርጉም እንዳንሰጥ ከፍተኛ ጥንቃቄ ማድረግ ይኖርብናል። በእግዚአብሔር ወይንም በመልአኩ ካልተተረጉሙ በስተቀር ጠቢብና አዋቂ የሆነ

ጥንሌል እንኳን የራዕዩን ቀጥተኛ ትርጉም ማወቅ አይቻልም ነበር (ጳጌ. 7÷16፤ 8÷27፤ 12÷8-9)።

I. በአሕዛብ መንግሥታት ሁሉ ላይ የእግዚአብሔር እገዛዝ (ጳጌ. 1÷1-6÷28)

ጥንሌል እና ሦስቱ ጓደኞቹ (ሲድራቅ፣ ሚላቅና አብድናን) ለሦስት ዓመታት የባቢሎንን ቋንቋ፣ ባህል፣ የላቀ ጥበብ፣ ሃይማኖትና ታሪካዊ የሥነጽሑፍ ትምህርት እንዲማሩ ተመረጡ። ለዚህ በመንግሥት እየተረዱ ለሚሰጠው የትምህርት ዕድል የሚመረጡ እጅግ መልክ መልካም የሆኑ ጥበብ የሞላባቸውና በቤተ መንግሥቱ ለማገልገል ብቃት ያላቸው ሰዎች ናቸው (ጳጌ. 1÷4-5)። ጥንሌልና ጓደኞቹ ከንጉሡ መብል ቢበሉ እንደሚያረከባቸው በመንገዝብ በእምነት እምቢ እሱ። (ምናልባት ምግቡ ለአሕዛብ ጣዖት የተቀደሰ ሊሆን ይችላል)። ከዚህም የተነሳ እለቃቸውን በማግባባት ለ10 ቀናት ጥራጥሬንና ውሃን ብቻ ይመገቡ ዘንድ ጥንሌል ጠየቀ (ጳጌ. 1÷8)። እግዚአብሔርም የዚህን ታማኝ ወጣት መስጠቱን ተመልክቶ መልካም ጤናና ብዙ ጥበብን ሰጣቸው። ከሌሎች ተማሪዎች ሁሉ ከባቢሎን ጠቢባንም እሥር ጊዜ የሚበልጥ እውቀትና ጥበብ ተሞሉ (ጳጌ. 1÷17-21)።

በንጉሡ በ2ኛ ዓመቱ ናቡከደነፆር አስቸጋሪ ሕልም ተመለከተ። ሕልሙም በድንጋይ የተከሰከሰ ታላቅ ምስል ነው። የባቢሎን ጠቢባንና አስማተኞች ሕልሙን መግለጥ ያለመቻላቸውን እሜን ብለው ተቀበሉ (ጳጌ. 2÷11)። እማልክቶቻቸው ሕልሙን ለመግለጥ ችሉታ የላቸውምና። ናቡከደነፆርም የእገሩን ጠቢባን፣ ጥንሌልንና ጓደኞቹንም ጨምሮ ለመግደል ወሰነ። ጥንሌል በእግዚአብሔር ፊት ሆኖ ስለይቅርታውና ምህረቱ በጸለየ ጊዜ እግዚአብሔር ራዕዩን ከነትርጉሙ ገለጠለት። ጥንሌልም እግዚአብሔርን ከፍ ከፍ አደረገ፣ ምክንያቱም ጥበብና ኃይል ስለተሰጠው ምስጢሩን ለሰው መግለጥም ትችሉታልና ነው (ጳጌ. 2÷20-23)። ጥንሌልም ለንጉሡ ምስጢሩን መግለጥ ጀመረ። እግዚአብሔር በገለጠለት መጠን ለናቡከደነፆር ራዕዩንና ትርጉሙን ገለጠው የምስሉ ራስ ወርቅ ነበር፤ እርሱም የሚወክለው ናቡከደነፆርን ነበር (ጳጌ. 2÷28፤ 36-38)። የተቀሩት የምስሉ ክፍሎች ቀጥሎ የሚነገሡትን ደካማ መንግሥታትን የሚያመለክቱ ናቸው። የመጨረሻው መንግሥት ግን ዘላለማዊው የእግዚአብሔር መንግሥት ነው (ጳጌ. 2÷44-45)። ሕልሙን መተርጉም ስለቻለ

ጥንሌልና እምላኩ እግዚአብሔር ተከበሩ፤ የጥንሌልም ሦስቱ ጓደኞቹ እዲስ ሥራ ተሰጣቸው።

ከጊዜ በኋላም ናቡከደነፆር የወርቅ ምስል ምናልባትም የራሱን ምስል በባቢሎን አስተክለ። የእገሩ ሕዝብ መኳንንቶችና ባለሥልጣናት ሁሉ የጊዜው የፖለቲካ መሪዎች ሁሉ ለምስሉ እንዲሰግዱለት ትዕዛዝ ወጣ (ጳጌ. 3÷1-5)።

ሲድራቅ ሚላቅና አብድናን ግን ለእምላካቸው ለእግዚአብሔር ስግደትንና እምልኮን ከማቅረብ በስተቀር ለሌላ ለማንም እንደማይሰግዱ ቆረጡ። ውሳኔአቸውን ለማስቀየር ማንኛውም ዓይነት ጉዳት ቢደርስባቸውም፣ አልፎ ተርፎም በአሳት ውስጥ ቢጣሉም በሚያድን እምላክ ታምነው እምቢታቸውን ገለጡ። በዚህም ምክንያት በእጥነት እሳት ውስጥ ተጣሉ። የእግዚአብሔርም መልእክ ከእጥነት እሳት አጻናቸው ለሁለተኛ ጊዜ ናቡከደነፆር የእግዚአብሔርን ታላቅነትና የበላይነት ተገነዘበ (ጳጌ. 3÷24-30)።

ምንም እንኳን ስለእግዚአብሔር ታላቅነት ብዙ ምስክሮችን (ማረጋገጫዎችን) የተመለከተ ቢሆንም ናቡከደነፆር ትዕቢተኛ ስው ነበር። በመጨረሻም እግዚአብሔር አዋርዶት እርሱ ብቻ በሰው ሁሉ ላይ ገዥና ባለሥልጣን መሆኑን አሳየው (ጳጌ. 4÷17፤ 25÷32)። በጥንሌል 4÷10-27 ባለው ክፍል የተመለከተው የትልቁ ካፍ መደምሰስ ራዕይ በራሱ ተፈጸመ። እርሱም ተዋረደ እንደእንስሳም ሆነ (ጳጌ. 4÷28-33)። ከጊዜ በኋላ ወደማስተዋልና ወደዙፋኑ ተመለሰ፤ እግዚአብሔርንም አመለገነ ክፍ ከፍም አደረገው አከበረውም። እግዚአብሔር ብቻ ኃይለኛ፣ እውነተኛ ጸድቅ እንደሆነ መሰከረ ይህንም የተናገረው እግዚአብሔር ትዕቢተኛውን በማዋረድ የተዋረዱትን ክፍ ክፍ ሲያደርግ በተመለከተ ጊዜ ነበር (ጳጌ. 4÷34-37)።

ናቡኒደስ የተባለ የባቢሎን ንጉሥ ብልጣሶን ተክቶ ከባቢሎን ወደ ሌላ ሥፍራ በሄደ ጊዜ ከተማይታ በጣርነት ውስጥ በትሆንም ብልጣሶር ለመኳንንቶቹ ትልቅ ግዝግጥ አዘጋጀ (ጳጌ. 5÷1-4)። በዚህ በስካር ግዝግጥ ጊዜ የተጠቀመባቸው የመጠጥ ዕቃዎች ከአየሩሳሌም ቤተመቅደስ የተወለዱ የወርቅና የነጐስ ዕቃዎች ነበሩ። በዚህን ጊዜ የእገራቸውን ጣዖታት እያመለገኑ የእግዚአብሔርን ቤት ዕቃዎች ያረከሱ ነበር። በግዝግጡ ሂደት ውስጥ የሰው አጅ ባቶች ወጥተው በንጉሡ ቤት በተሰለገው ግንብ ላይ ሲጽፉ ንጉሡ ብልጣሶር ተመለከተ (ጳጌ. 5÷5)። መልዕክቱም ከጥንሌል በስተቀር ማንም ማንበብ አይችልም ነበር። መልዕክቱም እግዚአብሔር የባቢሎንን ዘደል እንደቆጠረ እና እንደመዘነ ባቢሎንም በሚዛኑ ዝቅተኛ እንደሆነ የሚያመለክት ነበር። ለሰዚህም እግዚአብሔር መንግሥቱን (ለሁለት መንግሥታት) ለሜዶንና ለፋርስ ከፈለ (ጳጌ. 5÷25-28)። ይህ ትንቢት በዚያው ሌሊት (በ539 ዓ.ዓ.) ተፈፀመ። ምክንያቱም በዚያው ሌሊት ንጉሡ

ብልጣሰር በሜዶንና በፋርስ መንግሥት አማካይነት ተገደለ። መንግሥቱም ተከፈለ ሜዶናዊው ዳርዮስ ሥልጣኑን ወሰደ (ዳን. 5÷30-31)። የባቢሎን መንግሥት መውደቅም ከብዙ ጊዜ በፊት በነቢዩ ኢሳይያስ የተተነበየውን ትንቢት (ኢሳ. 13 እና 14) እና (በኤርምያስ 50 እና 51) የተተነበየውን ትንቢት ፍጻሜ ሊሆን እንመለከታለን።

የፋርስ መንግሥት ባቢሎንን በወሰደ ጊዜ አገሪቱን በሙሉ ለማስተዳደር እንዲመች በአዲስ መልኩ አደረጀ። በዚህን ጊዜ አገሪቱን በ120 ክፍለግዛቶች (መሳፍንቶች) ሥር ከፋፈለ። በሁሉም ላይ ሦስቱ አለቆችን ሾመ (ዳን. 6÷1-2)። ዳንኤል በገንጡ በጣም የተከበረ ከመሆኑም የተነሳ ከ3ቱ አለቆች አንደኛው ነበር። ከዚህ የተነሳ ሌሎች በእርሱ ላይ ስህተት ለማግኘት ፈለጉ። በመጨረሻም ከገንጡ በስተቀር ማንንም ሰው ወይም ማንኛውንም አምላክ ጠያቂ ቢኖር እንዲቀጣ ከገንጡ ትዕዛዝ እንዲወጣ አደረጉ (ዳን. 6÷7)። እንደዘወትር ልማዱ ዳንኤል ወደ እግዚአብሔር ሲፀልይ ተይዞ ተከሰሰ፤ በእናብስት ጉድጓድም እንዲጣል ተደረገ። እግዚአብሔር በአስደናቂ ሁኔታ መልአኩን ልኮ የእናብስትን አፍ ዘግቶ ዳንኤልን አዳነው (ዳን. 6÷22)። ገንጡም በዳንኤል መዳን ተደስቶ ጠላቶቹን በእናብስት ጉድጓድ አስወረወረ እናብስትም ሰባብረው ዘሉአቸው።

## II. ለተለደደው ሕዝቡ የእግዚአብሔር ጥንቃቄ (ዳን. 7÷1-12÷13)

የመጽሐፉ ሁለተኛው ክፍል እግዚአብሔር በሕዝቡ ሁሉ ላይ ያለውን ሉዓላዊ ቁጥጥሩን በራዕይ መልኩ የሚያሳይ መልዕክት የያዘ ነው። ነገር ግን የመልእክቶቹ የትኩረት አቅጣጫ በጣም ከባድና አስጨናቂ በሆነው ስደት ውስጥ እግዚአብሔር የራሱን ሕዝብ አንዴት እንደሚጠብቃቸው ነው። በብልጣሰር አገዛዝ ጅማሪ ከባሕር ውስጥ ለሰሜዊው 4 እንስሳት (እራዊት) ራዕይ አየ (ዳን. 7÷1-8)። ይህም ራዕይ በምዕራፍ 2 ናቡከደነጾር ካየው ራዕይ ጋር ተመሳሳይ ነበር። በምዕራፍ 7÷1-8 ባለው ራዕይ ትኩረቱ በእራተኛው አውሬ ላይ ነበር። ይህ አውሬ ግን በቁጣና በትዕቢት የተሞላ ነበር። ነገር ግን በዘመናት የሽመንለ፤ ኃያሉ እግዚአብሔር አራዊትን ደምስሶ ሁሉንም የመግዛትን ሥልጣን ለሰው ልጅ (ሰመሢሕ) ሰጠው። የምድር ሕዝብ ሁሉ ለእርሱ እንዲገዙለት አደረገ (ዳን. 7÷9-14)። ግዛቱም የሚያልፍ የዘላለም ግዛት ነው። ይህ ራዕይ የሚያጽናና ራዕይ ነበር። ምክንያቱም የእግዚአብሔር ቅዱሳን የእግዚአብሔርን መንግሥት እንደሚወርሱ ማረጋገጫ የሚለጥ ነበርና (ዳን. 7÷18፤ 27)። በተጨማሪም ራዕዩ በጣም የሚረብሽ እና የሚያውክ ነበር፤ ምክንያቱም የመጨረሻው አውሬና ትንሹ ቀንድ በሚገዙበት ጊዜ የእግዚአብሔር ቅዱሳን በከባድ መከራ ውስጥ እንደሚያልፉ ይናገራል (ዳን. 7÷8፤ 19-25)። ይህ ትንሹ ቀንድ ብዙ ጊዜ በዮሐንስ ራዕይ 13 እና 17 ላይ ከተገለጸው ከክርስቶስ ተቃዋሚ ጋር ይመሳሰላል።

ከሁለት ዓመት በኋላ ዳንኤል ተመሳሳይ ራዕይ አየ። በራዕዩም አውራ ዘግ፤ አውራ ፍየልና ታናሹ ቀንድ ሊዋጉነበር (ዳን. 8÷1-8)። አውራው በግ የሚዶንና የፋርስ መንግሥትን ይወክላል (ዳን. 8÷20)። አውራው ፍየል የግሪክ ንጉሥን ይወክላል (ዳን. 8÷21)። ነገር ግን ቁጠኛውና ታናሹ ቀንድ ማን እንደሆነ አልተገለጸም። እርሱ ወደፊት ከሚገኙት ነገሥታት አንዱ ነበር (ዳን. 8÷17፤ 19)። በትዕቢት የተሞላ፤ ራሱን ከእግዚአብሔር ጋር የሚያስተካክል፤ የእግዚአብሔርን ቅዱሳን ለተወሰነ ጊዜ በኃይል የሚያሳድድ መንግሥት ነበር (ዳን. 8÷9-14፤ 23-26)። በመጨረሻም ይህ ንጉሥ በእግዚአብሔር ይሸነፋል (ዳን. 8÷25)።

ይህ ትንሹ ቀንድ ብዙውን ጊዜ በ165 ዓመት ዓለም አካባቢ ብዙ አይሁዶችን ከገደለና ካላደደ ከግሪክ ንጉሥ አንቲዩክስ ኢፒፋኑስ ጋር ተመሳሰሏል።

በኋላም በክለዳዊያን መንግሥት አገዛዝ ዕድሜው 80 ዓመት የሞላ ሽመንጤው ዳንኤል በኤርምያስ 25÷11፤ 12፤ 29÷10 ያለውን ክፍል እግዚአብሔር ለባው ዓመት ሲፈጸም ሕዝቡን ወደ ኢየሩሳሌም እንደሚመልስ አነበበ (ዳን. 9÷1-2)። በ605 ዓመተ ዓለም ወደ ምርኮ መመስሩንም አስታወሰ። አሁን ደግሞ 538 ዓ.ዓ. ሆኖአል። ይህም እነርሱ ወደ አገራቸው ከመመለሳቸው ጥቂት ዓመታት በፊት ማለት ነበር። ዳንኤል የሕዝቡን ኃጢአት እየተናዘዘና እግዚአብሔር ሕዝቡን ወደ ምርኮ አገር በመስደዱ ጸድቆ ፈራጅ እንደሆነ በመገንዘብ በጸምና በጸሎት በእግዚአብሔር ፊት በትጋት ቆይቷል። እግዚአብሔር ቁጣውን ከሕዝቡ ላይ አንስቶ ሕዝቡንም ወደ አገራቸው እንዲመለስ ደ.ባይቃል (ዳን. 9÷3-19)። እግዚአብሔርም በመልአኩ ገብርኤል አማካይነት ለዳንኤል ሊመልስ የሕዝቡን ዓመጸ ይጨርስ፤ ኃጢአትንም ይፈጽም እና ቅዱሳንንም ይቀባ ዘንድ 70 ሳምንታትን መቅጠሩን አስታወቀ (ዳን. 9÷24)። በዚያን ጊዜ ኢየሩሳሌም ትጠገናለች፤ የተቀባው መሊህ መጥቶ ይገደላል። የኢየሩሳሌም ከተማም ትደመሰሳለች። ሕዝቡም በከባድ መከራና ጦርነት ውስጥ ያልፋሉ (ዳን. 9÷25-26)። በመጨረሻው ሱባዔ (70ኛው ሳምንት) አጋማሽ በእግዚአብሔር ቤት የሚደረገውን አምልኮ ያስቀራል፤ ሕዝቡም ይገደላል። ነገር ግን በሳምንቱ ማብቂያ ቤተመቅደሱን ያፈረሰ እና አሳዳጅ የነበረ ይሸነፋል። ዳንኤል ከምዕ. 7-9 ባለው ክፍል የተመለከተው ራዕይ በጣም አስደንጋጭ ነበር።

ሱባዔ የተባለው አንድ ሳምንት ሲሆን፤ አንድ ሳምንት ደግሞ 7 ዓመታትን የሚያመለክት መሆኑን ብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ይስማሙበታል። የቀሩት 3 ምዕራፍች፤ ቀጣዩ ትውልድ ለሚመጣው መከራ የተዘጋጁ ይሆኑ ዘንድ የሚያዘጋጁ እና አንድ ቀን እግዚአብሔር በእርሱ የታመነትን የዘላለምን ሕይወት በመስጠት እንደሚሸልማቸው የተሰጠውን ተስፋ የሚያጠናክር ክፍል ነው።

በተጨማሪም ክፉዎችን በበላለም ውድቀት እና ሞት እንደሚቀጣ ይናገራል (ዳን. 12÷1-3)።

ከሦስት ሳምንታት ጾምና ጸሎት በኋላ በመልአኩ ሚካኤል አማካኝነት ሰለወደፊቱ የሚናገር ራዕይ አየ። በራዕዩም መንፈሳዊ ጦርነት ይካሄድ ነበር። መልአኩ ሚካኤል በአየር ላይ የፋርስን መንግሥት ከሚቆጣጠሩ ከክፉ ሠራዊቶች ጋር እየተዋጋ ለዳንኤል ይዞ የመጣለትን መልሰ ሳያደርስ ዘግይቶ ነበር (ዳን. 10÷1-13፤ 20-21)።

መልአኩ የፋርስ መንግሥታት እንደሚገሡና በኋላም ግሪኮች አሸንፈዋቸው የቅርቡን ምሥራቅ ዓለም በመሰሉ እንደሚቆጣጠሩ ገለጠለት (ዳን. 11÷1-2)። ይህም በታሪክ የተከሰተው ራዕይ ከታየ ወደ 200 ዓመታት በኋላ በ331 ዓ.ም. የግሪኩ ንጉሥ ታላቁ አሌክሳንደር ዓለምን ሁሉ በተቆጣጠረበት ወቅት ነበር። መንግሥቱም እርሱ ከሞተ በኋላ በ4 ቦታ ለአራት ጀኔራሎች አገዛዝ ተከፈለ። የፍልስጤምን ምድር ወረራ፤ እርሱ በአርሳቸው ይሞት ነበር። በሶርያቱም ወቅት በጣም ክፉ የሆነ ገዥ (ምናልባትም አንታዴክስ አ.ፒፋነስ) የኢየሩሳሌምን ቤተመቅደስ አረከበ፤ ብዙ አይሁዶችን ገደለ፤ ከእግዚአብሔርም በላይ ራሱን ከፍ ከፍ አደረገ። በአማልክትም አምላክ ላይ በትዕቢት ተናገረ (ዳን. 11÷29-39)። በጊዜው ማዘቂያ የክርስቶስ ተቃዋሚ ልክ እንደዚህኛው ገዥ ይሆናል። ምክንያቱም እግዚአብሔርን ይሳደባልና (ዳን. 11÷36-45)። ምንም እንኳን በዓለም ከቃዩት መከራዎች ሁሉ ይህኛው በጣም መጥፎ ቢሆንም በእግዚአብሔር ላይ ታምነው የሞቱ ቅዱሳን ሁሉ ተስፋ አሳቸው፤ ምክንያቱም ሰማቸው በእግዚአብሔር ሕይወት መዝገብ ላይ ተጽፏልና። ለዘላለም ሕይወት ትንሣኤን ያገኛሉ። በዚያን ጊዜ ከፋዎቹ በእግዚአብሔር ለዘላለም ይፈረደባቸዋል (ዳን. 12÷1-2)። ምንም እንኳን ትርጉሞችንና መቼ እንደሚፈጸሙ ጊዜያቸውን ባያውቅም ዳንኤል እነዚህን የተገለጡለትን ራዕዮች በታማኝነት ጽፏል።

### ሥነ መለኮታዊ መልዕክት

- ጥበብ ሁሉ የሚመጣው ከእግዚአብሔር ዘንድ ነው። ከብሩን ለራሱ ለማምጣት ሲፈልግ ለታማኝ አገልጋዮቹ ጥበቡን ይገልጣል።
- ግለሰቦችንም ሆነ ሕዝቡን ሁሉ በሉዓላዊነቱ የመቆጣጠር ሥልጣን ያለው እግዚአብሔር ብቻ ነው። የተዋረዱትን ማንሳትና ከፍ ከፍ ማድረግ፤ ትዕቢተኞችን ማዋረድ ኃይሉን መግለጥና ሕዝቡን ሁሉ ለእርሱ እንዲታዘዙ ማድረግም የእግዚአብሔር ባሕርይ ነው።

- ምንም እንኳን የእግዚአብሔር ቅዱሳን በታላቅ መከራ ውስጥ የሚያልፉ ቢሆንም እግዚአብሔር አንድ ቀን ይታደጋቸዋልና በሰው ልጅ (በመሢሐ) አገዛዝ ሥር የሚሆነውን መንግሥት ያወርሳቸዋል።

የአዲስ ኪዳን ከዳንኤል መጽሐፍ ብዙ ጥቅሶችን ጠቅሷል። ኢየሱስ ክርስቶስ በመጨረሻ ዘመን ስለሚሆኑ ነገሮች ሲናገር የጥፋት ርኩስት በተቀደሰችው ሥፍራ እንደሚቆም ሲያነሳ እንመሰክታለን (ማቴ. 24÷15፤ ዳን. 9÷27 እና 12÷11)። ዮሐንስ ራዕይ 13 ላይ ደግሞ የተለያዩ አራዊት ከባሕር ውስጥ ሲወጡ በትኩረት ደግሞ የመጨረሻው አውሬ እግዚአብሔርን የሚሳደብና በቅዱሳን ላይ ጦርነትን እንደሚከፍት የሚናገረው ከዳንኤል ምዕራፍ 7 ጋር ተመሳሳይ ነው። ዮሐንስ ራዕይ 14 እግዚአብሔር አውሬውን እንደሚፈርድበት መንግሥቱንም በደመና ለሚመጣው ሰው ልጅ አሳልፎ እንደሚሰጥ የሚናገረው ከዳንኤል 7÷9-14 ጋር ተመሳሳይ ነው። ጌታ ኢየሱስም በማቴዎስ 24÷30፤ 25÷31-36 ባለው ክፍል በክብር የሚመጣው የሰው ልጅ ከፋዎችን እንደሚፈርድ ጸድቃንን የዘላለምን ሕይወት ያገኙ ዘንድ ከሞት ሲያስነሳ ከፋዎቹም ለዘላለም ይቀጡ ዘንድ ከሞት የሚያስነሳ መሆኑን የሚናገረው በዳንኤል 12÷1-2 ባለው ክፍል ከተሰጠው መልዕክት ጋር ተመሳሳይ ነው።